

**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE YAŞAM BECERİLERİ İLE İLETİŞİM BECERİLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN FARKLI SOSYOKÜLTÜREL DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Pınar ATİK ERDİN

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Yakup Yıldırım

Antalya, 2024

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Temmuz, 2024

Pınar ATİK ERDİN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Pınar ATİK ERDİN'in bu çalışması **08.08.2024** tarihinde jürimiz tarafından **Temel Eğitim** Ana Bilim Dalı **Okul Öncesi Eğitimi** Tezli Yüksek Lisans Programında **Yüksek Lisans Tezi** olarak **oy birliği/oy çokluğu** ile kabul edilmiştir

İMZA

Başkan : Doç.Dr. Hale KOÇER
(Akdeniz Üniversitesi/Temel Eğitim Ana Bilim Dalı/ Okul Öncesi Eğitimi)

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Yakup YILDIRIM
(Akdeniz Üniversitesi/Temel Eğitim Ana Bilim Dalı/ Okul Öncesi Eğitimi)

Üye (Danışman) : Doç.Dr. Ayşegül AKINCI COŞKUN
(Aksaray Üniversitesi/Temel Eğitim Ana Bilim Dalı/ Okul Öncesi Eğitimi)

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI:

Okul Öncesi Dönemde Yaşam Becerileri ile İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin Farklı Sosyokültürel Değişkenler Açısından İncelenmesi

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun 08/08/2024 tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana her türlü desteği sağlayıp yol gösteren, motive eden, bir kere dahi beni kırmayan, her aşamada yanımda olan ve danışman hocalığı tam anlamıyla yaparak bana rehberlik eden değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Yakup YILDIRIM' a emeklerinden dolayı çok teşekkür ediyorum. Size çok minnettarım ve emeklerinizi boş çıkarmayacağım.

Eğitim hayatım boyunca okumam için, bu yolculukta çok daha iyisi olmam için ellerinden geleni yapan, bana her zaman güvenen ve emeklerini boşa çıkarmayacağıma dair inançlarını her zaman taze tutan, her düşüğümde beni yüreklendirerek tekrar ayağa kaldıran, maddi manevi tüm desteği sağlayan canım ailem; eğitim öğretim hayatımın ilk gününden son gününe benimle hala ders çalışabilen canım annem Yasemin ATİK'e ve kız çocuklarının okuması için varını yoğunu ortaya koyan canım babam Ali ATİK'e sonsuz teşekkür ediyorum.

Ben ders çalışırken bana karşı desteğini hiç esirgemeyen, daha iyi yerlere gelebilmem için kendinden ödün veren, hakkını ödemekte zorlanacağım canım kardeşim Merve Nur Atik'e sonsuz teşekkür ediyorum. İyi ki benim kardeşimsin.

Son olarak; ilk günden beri benim cevherimin her zaman daha fazlası olduğuna inanıp beni yüreklendiren, bütün zorlukları önce kendi göğüsleyip sonra önüme seren, sevgisiyle, huzuruyla sakinliğimi korumamı sağlayan, hayallerimi destekleyip, hayallerime ortak olan canım eşim Fırat ERDİN' e sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

Pınar ATİK ERDİN

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE YAŞAM BECERİLERİ İLE İLETİŞİM BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN FARKLI SOSYOKÜLTÜREL DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Atik Erđin, Pınar

Yüksek Lisans, Okul Öncesi Eğitimi

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Yakup Yıldırım

Temmuz 2024, viii + 104

ABSTRACT

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN LIFE SKILLS AND COMMUNICATION SKILLS IN PRESCHOOL PERIOD IN TERMS OF DIFFERENT SOCIOCULTURAL VARIABLES

Atik Erdin, Pınar

Master of Thesis, Department of Preschool Education

Supervisor: Yakup Yıldırım, Ph. D.

July, 2024, viii + 104

The aim of this study was to examine the relationship between life skills and communication skills of 60-72 months children living in different socioeconomic regions. Relational survey model, one of the quantitative research designs, was used in the study. The study sampling consisted of a total of 149 children aged 60-72 months who were studying in official kindergartens/preschools affiliated to the Ministry of National Education in Antalya and Bitlis provinces. Simple random sampling was used to determine the study group.

Two tools were used to collect data in the study. In order to reach the findings that constitute the independent variables of the study, the "Personal Information Form" created by the researcher was used. The "Preschool Life Skills Scale" and the "Communication Skills Scale for 60- 72 Months Preschool Children" were used to obtain the findings for the dependent variables of the study. In the analysis of the research data, for the two-level independent variables, independent samples t-test was applied when the scale scores were normally distributed, and Mann Whitney U test was applied when they were not normally distributed.

When it was examined whether the scores obtained from the life skills scale and communication skills scale differed in terms of independent variables, it was concluded that there was no difference in life skills levels, while there was a significant difference in communication skills levels according to gender, number of siblings, mother's education level and father's education level. However, there was a positive relationship between communication skills and life skills.

Considering the positive relationship between life skills and communication skills as a result of the research, it is recommended that development studies should be carried out in educational programs in order to improve these skills.

Keywords: *Communication skills, life skills, preschool education.*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.2.1. Alt Amaçlar	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.6. Tanımlar	6
BÖLÜM II	7
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Yaşam Becerilerine Genel Bir Bakış	7
2.1.1. Karar Verme Becerisi	9
2.1.2. Problem Çözme Becerisi	11
2.1.3. Yaratıcı Düşünme Becerisi	12
2.1.4. Eleştirel Düşünme Becerisi	13
2.1.5. Etkili İletişim Becerisi	14
2.1.6. Kişilerarası İlişki Becerisi	15
2.1.7. Öz Farkındalık Becerisi	17
2.1.8. Empati Yeteneği Becerisi	18
2.1.9. Duygularla Baş Etme Becerisi	19
2.1.10. Stresle Baş Etme Becerisi	20
2.2. Erken Çocukluk Döneminde Yaşam Becerilerinin Gelişimi	21
2.3.1. Yaşam Becerilerinin Oluşturucusu Olarak Aile	22
2.3.2. Yaşam Becerilerinin Oluşturucusu Olarak Okul	23

2.4. İletişim Kavramına Genel Bir Bakış	23
2.5. İletişim Becerileri	24
2.6. Erken Çocuklukta İletişim Becerileri Eğitiminin Önemi	24
BÖLÜM III.....	26
YÖNTEM	26
3.1. Araştırmanın Modeli	26
3.2. Çalışma Grubu.....	26
3.3. Veri Toplama Araçları.....	27
3.3.1. 5-6 Yaş Okul Öncesi Çocukları İçin İletişim Becerileri Ölçeği:.....	27
3.3.2. Okul Öncesi Dönem Yaşam Becerileri Ölçeği:.....	27
3.4. Verilerin Analizi	28
BÖLÜM IV	30
BULGULAR	30
BÖLÜM V	57
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	57
5.1. Sonuç ve Tartışma	57
5.2. Öneriler.....	74
KAYNAKÇA	77
EKLER	97

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. Eleştirel düşünme becerileri	14
Tablo 2.2. Okul öncesi dönemde karşılıklı güvene ve saygıya dayalı kişiler arası ilişkiler.....	16
Tablo 2.3. Goleman Duygusal Zekâ Modelinin Boyutları	17
Tablo 3.4. Örneklemenin özellikleri.....	26
Tablo 4.5. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşadıkları şehre göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi.....	30
Tablo 4.6. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların cinsiyetlerine göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi	31
Tablo 4.7. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların kardeş sayılarına göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi.....	33
Tablo 4.8. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların ailesinin sosyoekonomik düzeyine göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi	36
Tablo 4.9. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların annesinin eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi	38
Tablo 4.10. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların babasının eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi	40
Tablo 4.11. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşadıkları şehre göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi.....	43
Tablo 4.12. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların cinsiyetlerine göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi.....	44
Tablo 4.13. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların kardeş sayılarına göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi.....	45
Tablo 4.14. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların ailelerin sosyoekonomik durumlarına göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi	47
Tablo 4.15. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların annelerinin eğitim durumlarına göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi	49
Tablo 4.16. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların babalarının eğitim durumlarına göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi	51
Tablo 4.17. Korelasyon analizi sonuçları.....	53
Tablo 4.18. Yaşam becerilerine ilişkin kümeleme analizi sonuçları.....	55
Tablo 4.19. İletişim becerilerine ilişkin kümeleme analizi sonuçları	55
Tablo 4.20. Çocukların iletişim becerisi düzeyine göre yaşam becerisi düzeylerinin incelenmesi ...	56

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 2.1.</i> Yaşam becerilerinin temel bileşenleri	9
<i>Şekil 2.2.</i> Yaşam becerilerinin oluşma süreci.....	22

KISALTMALAR LİSTESİ

WHO: Dünya Sağlık Örgütü

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu

UNESCO: Bilim ve Kültür Örgütü

ANOVA: Varyans Analizi

SPSS: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı

TDK: Türk Dil Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Beş- altı yaş çocuklarının yaşam becerileri düzeylerinin iletişim becerileri üzerinde ki etkisini inceleyen bu araştırmanın birinci bölümünde, araştırmanın problem durumuna, amacına, alt amacına, önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Birey, doğduğu andan başlayarak yaşamı boyunca devam eden kendini gerçekleştirme hedefi doğrultusunda çevresi ile etkileşime girmekte, deneyim kazanmakta ve çocuklarının fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini sürdürmektedir (Yalçın, 2013).

Aile çocuğun ilk sosyal çevresi olması açısından çocuğun gelişiminde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu dönemde içinde bulunduğu çevre ile girmiş olduğu etkileşim çocuğun gelişiminde olumlu/olumsuz etkilere sahiptir. Bu dönemde çocuğun fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının zamanında ve sağlıklı bir biçimde karşılanması çocuğun gelişimi üzerinde etkili olmaktadır. Çocuğun bir birey olarak görülmesi, girişimlerinin desteklenmesi, çocuğa değer verilmesi çocuğun temel güven duygusu ediniminde ve gelişim sürecinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesinde temel oluşturmaktadır (Bertan, M., Doğan Güçüz, Haznedaroğlu, D., Koln, P. ve Yurdakök, K. 2009).

Yaşamın ilk yıllarını kapsayan okul öncesi dönemde; çocuğun duygu ve düşüncelerini fark etmesi ve anlamlandırması ile birlikte benlik algısı gelişmeye başlar. Benlik algısı; çocuğun okula adapte olmasında, akademik başarı göstermesinde, motivasyon sağlamasında önemli rol oynamaktadır (Siu ve Wong, Li-Tsang, 2014).

Bireyin çevresindeki diğer kişilerle iletişiminin şekillenmesinde, onların kendisi hakkında geliştirdiği görüşler kadar bireyin kendisini algılayış biçimi de etkili olmaktadır. Bireyin fiziksel, ruhsal ve sosyal faktörler çerçevesinde kendisine dair geliştirmiş olduğu duygu ve düşünceleri benlik algısı olarak adlandırılmaktadır. (Koçyiğit, Akşin Yavuz, Koçyiğit, Tunçeli ve Zembat, 2018).

Benlik, bireyin çevresindeki diğer bireyler ile kurduğu etkileşimi sonucunda kendisi hakkında sahip olduğu duygu ve düşünceleri ile oluşan, yaşantı ile biçimlenen bir kavramdır. Benlik kavramı biçimlenirken; çocuğun ailesi, akranları ve yakın çevresindeki diğer kişilerden görmüş olduğu ilgi, sevgi, kabul ve diğer birtakım etmenlerden benimsetmektedir. (Yorulmaz, 2017).

21. yüzyılda dünyada meydana gelen değişmeler ile birlikte zihinsel ağırlıklı eğitimler kısıtlı kalmaktadır. Değişen dünya şartları, yaşamın getirdiği zorluklar ile mücadele edebilmek amacıyla kendi kendine yetebilen bireyler yetiştirebilmek için bilişsel gelişimin yanı sıra sosyal ve duygusal gelişimleri destekleyen eğitimleri zorunlu hale getirmektedir (Eraslan Çapan ve Korkut Owen, 2017). Bu noktada yaşam becerileri kavramı bilişsel, sosyal ve duygusal alanları tamamını destekleyen bir yaklaşım olarak ortaya çıkmaktadır. (Senemoğlu, 2012).

Okul öncesi dönemde edinilen yaşam becerileri; akademik açıdan yüksek başarımın ve sorumluluk bilincinin gelişmesine yardımcı olurken çocuğun ilerleyen zamanlardaki başarısına yol göstermekte ve gelecek yaşantısına temel oluşturmaktadır (Gatumi ve Kathuri, 2018).

Bireyin yaşamında bu denli önemli olan yaşam becerileri; karar verme, problem çözme, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, etkili iletişim, kişilerarası ilişki öz farkındalık, empati yeteneği, duygularla baş etme, stresle baş etme becerilerini kapsamaktadır (WHO 1997). Bu beceriler kapsamında yaşam becerilerinin ediniminde, kendi kendine yetebilme anlayışı bağlamında olumlu benlik algısı ve yaşam becerileri ilişkisi göz önüne alınmalıdır.

Çocuğun var olan gücünü en üst seviyeye çıkarmak, kazanım edinimini ve öğrenmenin kalıcı olmasını etkilemektedir. Eğitimciler çocukların potansiyellerini yükseltmek amacıyla eğitimde ayırt edici yöntemler kullanmalı ve iyi bir model olmalıdır. Çocuklar, verilen eğitimi benimsediklerinde içinde bulundukları insanlık için yararlı bireyler olmalarıyla birlikte kendi özerkliklerinin farkına varırlar ve yeteneklerini keşfederler. Yaşam becerileri ve sosyal uyum becerileri kazanımında kişinin kendi kendine yapabilme becerisi ve duygusunun temelini oluşturan öz yeterlilik gibi kavramlar dikkate alınmalıdır (Yıldırım, 2017).

İletişim becerisi, toplumun var olmasından bu yana insanların hayatlarında yer alan bir beceridir. Son yıllarda evrenselleşen dünyada insan ilişkilerine verilen önemin artması ile birlikte iletişim becerileri, 21. yüzyılın en önemli yeterlilikleri arasında yerini almıştır. İletişim becerisi günümüzde kişilerin sahip olası gereken en önemli becerilerden biridir. İletişim yetisi kuvvetli olan kişilerin çevresindeki kişiler ile iletişimleri yüksek düzeydedir (Sezgin, 2019).

İletişim, bir düşüncenin veya duyguyu jest ve mimiklerle konuşma yoluyla ya da kitle iletişim araçları gibi araçlarla bir kişiden diğerine nakledilmesidir (Çağdaş, 2006; Çağdaş, 2008; Oğuzkan, 1981). İletişimin toplumsal hedefi, toplumun bireyleri arasında birlikte yaşamın paylaşılmasını, geleneksel yaşantıların nesilden nesile aktarılmasını ve ulusal görevlerin öğretilmesini sağlamaktır. Kişisel amacı ise kişinin kendini ifade edebilmesi ve

yeni bilgi ve yeteneklere sahip olabilmesidir (Çağdaş, 2008). Kişiler, kendilerine ait duygu ve düşüncelerinin farkına varıp bunları ifade edebildikleri, başkalarının duygu ve düşüncelerine değer verdikleri ve tavırlarını içinde ki var olan duruma göre uydurdukları düzeyde başarılı olabilirler (Signe ve Van Schaik, 2000).

Bireyler, duygularını, düşüncelerini ve isteklerini sözlü veya sözsüz iletilerle biri diğerine iletmeye çalışır. İletişimin devamında kullanılan simgeler, sözlü ifadeleri temsil ederken; vücut dili, jest ve mimikler ve göz kontağı sözsüz iletişimi temsil eder. Aslında kişilerin anlam yüklü sözsüz iletişimi anlayabilmeleri için gelen iletileri bilmeleri ve doğru bir şekilde tefsir etmeleri gerekmektedir (Yüksel-Şahin, 1999). Akengin ve Gök (2019)'ün araştırmalarına göre, kişilerin birbirleri arasında iletişimin oluşabilmesi için gönderici ve alıcının karşılıklı olması, iletişimin karşılıklı olması ve hedefli veya hedef dışı gönderilen mesajların sözlü veya sözsüz olması gerekmektedir. Bu nedenle, okul öncesi çocuklarının bu iletişim becerilerine sahip olmaları önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 60-72 ay grubu çocukların yaşam becerileri ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.2.1. Alt Amaçlar

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki soruların yanıtları aranmıştır:

- Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşadığı şehir, cinsiyeti, kardeş sayısı, ailenin sosyoekonomik durumu, anne-baba birliktelik durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşadığı şehir, cinsiyeti, kardeş sayısı, ailenin sosyoekonomik durumu, anne-baba birliktelik durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre iletişim becerileri ölçeği puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşam becerileri ile iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki var mıdır?
- Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşam becerisi düzeyleri nedir?
- Okul öncesi eğitime devam eden çocukların iletişim becerisi düzeyleri nedir?
- Okul öncesi eğitime devam eden çocukların iletişim becerisi düzeyine göre yaşam becerisi düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Yaşam becerileri, bireyin yaşamını kolaylaştıran, doğduğu andan yaşamının sonuna kadar kişinin etrafına uyumunu sağlayan, bireyin düşüncelerini ve kendini ifade edebilmesi için gerekli becerilerdir. Erken çocukluk döneminde öğrenmeye açık olan çocukların, yaşam becerilerini bu yaşlardan itibaren kazanması, çocuğun bu becerileri gelecek yaşamında daha kalıcı olması için önem arz eder.

Okul öncesi dönemde edinilen beceriler, çocukların çevrelerinde gördükleri kişileri taklit etmeleri ve model almaları yoluyla öğrenilir. Sosyal ve bilişsel gelişim, sosyal becerilerin kazanılmasında önemli bir rol oynar. Erken çocukluk döneminde, çocuklar sosyal ilişkilerin nasıl kurulduğunu, aileleriyle ve dış dünyayla nasıl etkileşimde bulunacaklarını öğrenmeye başlarlar. Bu dönemde, çocuk ile çevresi arasında bir uyum vardır. İlk çocukluk döneminde, çocuğun çevresiyle olan çeşitli ve karmaşık ilişkileri, sosyal gelişimini destekler. Bu sosyal ilişkiler, doğrudan yaşam becerileri ile ilişkilidir ve sosyalleşme süreciyle birlikte yaşam becerilerinin gelişimi başlar. Bu gelişen yaşam becerileri, çocuğun ilerleyen yıllarda karşılaştığı zorluklarla başa çıkabilmesinde büyük bir rol oynar.

Yaşam becerilerine sahip olan çocukların bu beceriyi edinim oranı bulunduğu çevreye göre değişmektedir. Çocukların sosyoekonomik durumu, kardeş sayısı, ailenin eğitim seviyesi vb. durumlara dayanarak değişim göstermektedir.

Eğitimciler çocukların yeterliliklerini arttırmak amacıyla eğitimde elverişli formüller kullanmalı ve iyi bir örnek olmalıdır. Çocuklar, edindiği eğitimi var olan toplum içinde zararsız bireyler olmalarıyla birlikte kendilerinin farkına varırlar ve yeteneklerini keşfederler. Yaşam becerileri ve sosyal uyum becerileri kazanımında bireyin kendi başına yapabilme becerisi ve duygusunun temelini oluşturan özerlik gibi kavramlar dikkate alınmalıdır (Yıldırım, 2017). Bireyin karşılaştığı güçlüklerin başarması konusunda kendisine duyduğu inanç olarak adlandırılan öz yeterlilik, benlik algısı ile yakından ilişkilidir (Senemoğlu, 2012). Zihinsel alandaki değişimler benlik algısının şekillenmesi üzerinde etkilidir. Çocuklar bilgiyi kavrama, kullanma ve hatırlama konusunda çeşitli yöntemler kullanırlar. Bu yöntemler her çocukta var olan farklı düşünme biçimlerinden dolayı çeşitlilik göstermektedir (Gander ve Gardiner, 2010).

Yaşam becerileri, kişinin öğrendiği bilgileri yaşamın her alanına tümleşik hale getirebilmesi için ihtiyacı olan güdülenme ve beceriyi kazandırmayı amaçlayan yaşam becerileri; öz farkındalık, kişilerarası ilişki, karar verme, duygularla başa çıkma gibi yaşamda ihtiyaç duyulan becerileri kapsamaktadır (Adibrad, Rahmeti ve Tahmasian, 2010).

Bir başka araştırma konusu olan iletişim; kişinin doğumu ile başlayan, sosyal bir

kişiliğe dönüşebilmesi için en önemli faktör olarak karşımıza çıkan eylemdir. Sosyal bir varlık olarak insanoğlu anlamak, anlaşılmaq, etrafında olup bitenleri bilmek ister. İnsan etrafını anlarken veya anlatırken sürekli bir şekilde iletiler alır ve yollar. İletişim bununla birlikte kişinin günlük yaşam içerisinde rastladığı, tecrübe edindiğı durumları da kapsamaktadır (Aydın ve Güngör, 2011).

İletişim becerisi, iletişim sürecinde karşımızdakini dinleme, anlama ve bunu yaparken duyarlılıkla yaklaşma yeteneğidir (Kazan ve Sarısoy, 2021).

Yaşam becerileri ile iletişim becerisi ölçekleri okul öncesi dönem çocukları için hazırlanmıştır. Bu doğrultuda, yaşam becerileri ölçeğı ile farklı sosyoekonomik çevrede yaşayan çocukların yaşam becerileri arasındaki farkın olup olmadığı ve bu doğrultuda yine aynı çocukların yaşam becerilerinin iletişim becerilerine etkisinin var olup olmadığı anlanmak istenmiştir.

Yaşam becerileri ve iletişim becerileri ölçekleri doğrultusunda ortaya çıkan sonuca göre MEB (2013) Okul Öncesi Eğitim Programı'nın geliştirme çalışmalarına destek olabilir. Yaşam becerileri ve iletişim becerileri ölçekleri doğrultusunda ortaya çıkan sonuca göre MEB kapsamında aile eğitimi başlatılabilir. Okul öncesi öğretmenlerine yaşam becerileri ve iletişim becerilerini geliştirmeleri kapsamında etkinlik planları hazırlanmalarında teşvik edici olabilir. Erken çocukluk döneminde yaşam becerilerinin iletişim becerilerine etkisini görmek literatüre ışık tutabilir. Farklı sosyoekonomik koşullarda yaşayan okul öncesi dönem çocuklarının bu becerilerinde eşitlik sağlanabilmesi için fırsat eşitliği sağlanabilir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın temel varsayımları aşağıdaki gibidir:

- Araştırmada, okul öncesi eğitimi alan çocuklardan oluşan örneklemin, Okul Öncesi Dönem Yaşam Becerileri Ölçeğı'nde yer alan soruları, gerçek uygulamalarına dayanarak objektif bir şekilde yanıtladıkları varsayılmaktadır.
- Araştırmanın örneklemini oluşturan okul öncesi eğitimi alan çocuklara 60-72 ay grubu çocukların iletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinde ve okul öncesi dönem yaşam becerileri ölçeğinde yer alan soruları gerçek uygulamalarına dayalı olarak, objektif bir şekilde yanıtladıkları varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın temel sınırlılıkları şunlardır:

- Bitlis ili ve Antalya ili içinde yer alan MEB'e bağlı devlet ve özel anasınıfı veya anaokulunda yer alan normal gelişim gösteren 60-72 ay çocukları ile sınırlıdır.
- Bu araştırmanın uygulama ve veri toplama süreci 2023-2024 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.
- Elde edilen veriler, yalnızca Okul Öncesi Dönem Yaşam Becerileri Ölçeği ve 60-72 ay grubu çocukların İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim: Okul öncesi eğitim, çocukların zihinsel, fiziksel, toplumsal ve duygusal gelişimine katkıda bulunarak, erişkinlik dönemlerinde çok daha üretken ve verim değeri yüksek olmalarını ve onlara ait olan gücü tam olarak kullanmalarını sağlar (Altınkaynak ve Yanıklar, 2014). Bu eğitim, 0-72 ay arasındaki çocukların gelişimlerini destekleyen, toplumun kültürel değerlerini kazandıran, kendilerini savunmalarını ve öz denetim sahibi olmalarını sağlayan, ayrıca çocukları ilköğretime hazırlayan sistemli bir süreçtir (Yılmaz, 2003).

Yaşam Becerileri: Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından "bireylerin gündelik hayatının istekleri karşısında ve zorluklarla baş etmede aktif, uyarlanabilir ve olumlu davranış yetenekleri" olarak tanımlanan bireysel yaşam becerileri (WHO, 1997) okul öncesi eğitimin önemli bir ögesi haline gelmiştir.

İletişim becerisi: İletişim becerisi, kişinin saygı ve empati temelinde etkili dinleme yapabilmesi, düşüncelerini net bir şekilde ifade edebilmesi, duygu, düşünce ve fikirlerini seçtiği kişiye şeffaflıkla ve "ben dili" kullanarak iletebilmesi, bireysel çatışmalardan kaçınarak ve karşısındaki kişiyi değersiz hissettirmeden kendi haklarını savunabilmesi, ayrıca sözlü ve sözsüz mesajları uyumlu bir şekilde kullanarak karşısındaki kişilerle tatmin edici ilişkiler geliştirmesini ve beklediği karşılığı almasını sağlayan, kişinin toplum içinde hayatını sürdürebilmesini kolaylaştıran bir yetenek olarak tanımlanmıştır (Yüksel Şahin, 2008).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde, yaşam becerileri kavramına genel bir bakış ile başlayarak yaşam becerileri eğitiminin öneminden, erken çocukluk döneminde yaşam becerilerinin gelişiminden, erken çocuklukta yaşam becerilerinin gelişimine etki eden faktörlerden bahsedilmiştir.

2.1. Yaşam Becerilerine Genel Bir Bakış

Yaşam becerileri kavramının insan yaşamı için önem taşıyan ve birçok bilim insanı için araştırma konusu olmuş ve defalarca tanımı yapılmış bir kavramdır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) (2003) yaşam becerilerini, bireylerin sağlam ve yaratıcı bir yaşam sürdürebilmeleri için gerekli olan psikososyal ve bireyler arası ilişki becerileri olarak tanımlar. Bu tanımlamaya göre, yaşam becerileri bireylerin yaşamlarında kararlılık gösterebilmeleri için bilgi, davranış ve becerilerinde gerçekleştirdikleri değişimleri de içerir. Yaşam becerilerini etkili iletişim kurma, farkındalığı yüksek kararlar alma, sorunlara çözüm bulma ve özdenetim olarak tanımlayabiliriz. Yaşam becerileri, belirli bir amaca ulaşmak veya hedef doğrultusunda bilgi, beceri, davranış, değerler ve uzmanlığı kullanabilme yeteneği olarak da genel bir şekilde anlatılmaktadır (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü [UNESCO], 2004). Yaşam becerileri farklı bir dal olarak değil bireysel gelişim ve yaşam boyu öğrenme sürecinde kritik olan bilgi, yetenek, değerler ve tavırların ortak noktası olarak görülmektedir (UNESCO, 2004).

Yeşilay (2021), genç bireylerin sigara, alkol, uyuşturucu gibi bağımlılık yapan zararlı alışkanlıklara karşı bireylerin hayır diyebilmeleri için yaşam becerilerinin geliştirilmesi üzerinde önemle durmuştur. Bu yaşam becerileri şunlardır: Olumsuz duygularla baş edebilme, öz-farkındalık ve olumlu benlik duygusuna sahip olabilme, akran zorbalığına karşı mücadele edebilme ve sağlıklı iletişim becerilerine sahip olabilme.

Diakiw (2016) yaşam becerilerinin bir görevi, tamamlama becerisini, öz düzenlemeyi, öz farkındalığı, olumlu ilişkiler geliştirme ve sürdürmeyi, akranlar ve yetişkinlerle olumlu ve sağlıklı etkileşimi içerdiğini söylemektedir.

Gazda, Ginter ve Horne (2001), yaşam becerilerini; yaşamın bütün adımları boyunca olması gereken gelişimsel sorumluluklar yönünde elde edilecek yetiler üzerinden tanımlamaktadır. Rubane (2000) ise, kişinin bireysel duygu durumunun ve niteliklerini

farkındalık kurmayı, yaşamı hakkında bireysel kararlar alabilmeyi, haklarını savunabilmeyi, olumsuz durumlara karşı baş edebilerek stres durumunu yönetebilmeyi, eleştirel düşünüp problemlere karşı çözücü olabilmeyi, topluma karşı uyum içinde ve iş birliği halinde olabilmeyi ve etkili iletişimi yaşam becerileri olarak kabul görmüştür (Topçu Bilir, 2019).

Romiszowski (2009) 'ye göre beceri “belli bir etkinlik ya da görevi/işi belirli bir etkililik, verimlilik ve hızda nitelik ve niceliksel olarak gerçekleştirme kapasitesi”dir. Cambridge Üniversitesi (2019) becerinin kolaylıkla uygulanabilir bir şekilde ele alınan olduğu; yani kabiliyetin en iyi düzeyde ve durmaksızın kullanılması olarak açıklamıştır. Avrupa Birliği Komisyonu [European Commission] (2018) ise beceri kavramını; zamanı en iyi şekilde kullanmak ve hedefe doğru bir şekilde ulaşmak için olan bilgiyi kullanabilme yeterliliği olarak tanımlamaktadır (Ludlow P. 2018).

Özet olarak yaşam becerileri, kişilerin kendilerini koruma altına alma, gelişim içinde olma, sağlıklı olma, toplumsal ilişkilerde uyumlu olma gibi alanlarda becerikli olmasını sağlayan ve tüm hayatları boyunca gerek duyacağı becerilerin tümüdür.

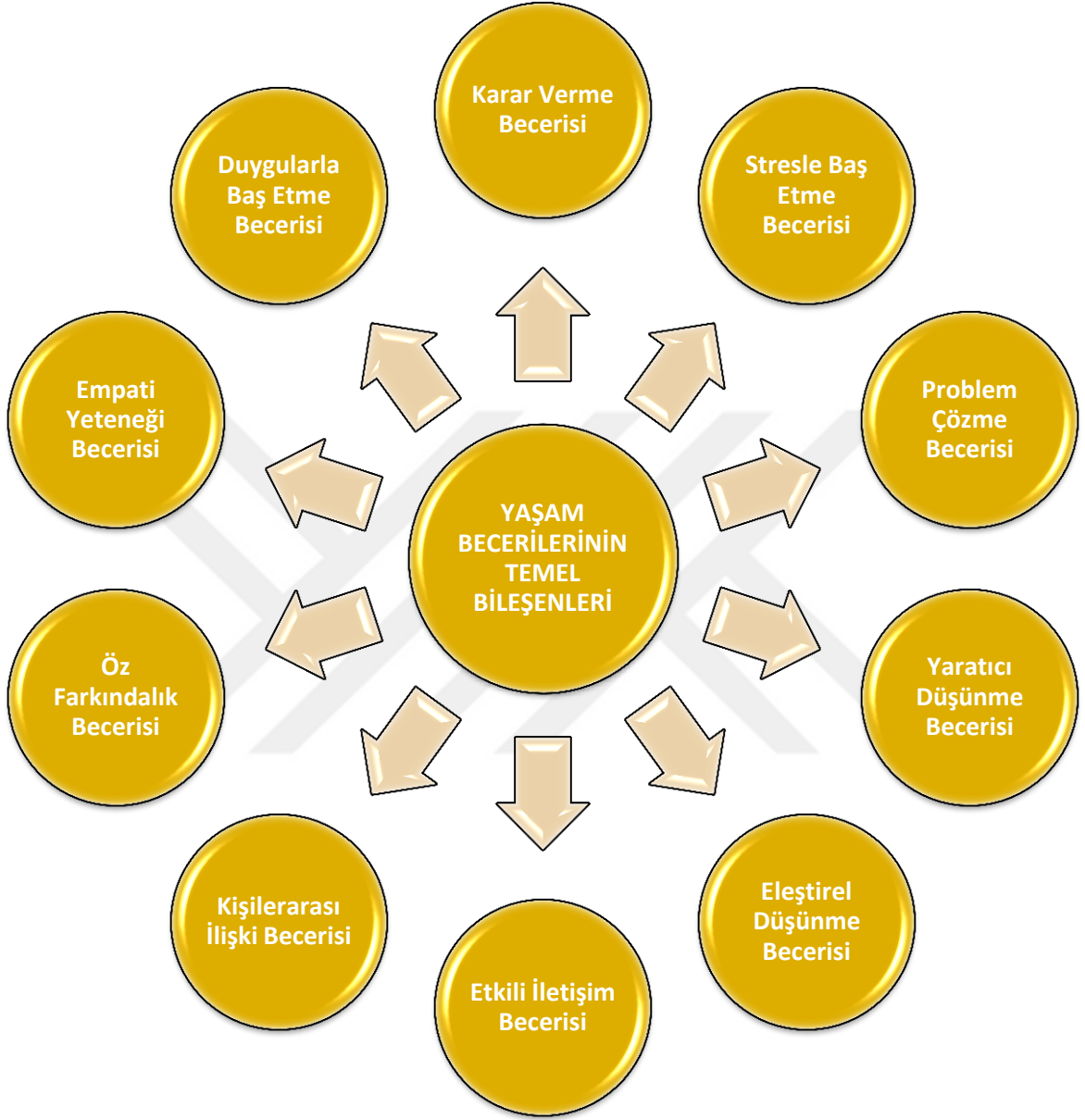
Yaşam becerileri, Dünya Sağlık Örgütü (1993; 1997; 1999) tarafından bireylerin günlük hayatlarında rastladıkları güçlükler, sorumluluklar ve olumsuz durumlar karşısında adapte olmalarını ve olumlu davranış göstermelerini sağlayan yetiler olarak belirtilmektedir. Başka bir deyişle yaşam becerileri, bireyi toplum içinde kendi kendine yetebilen, üretebilen bir şekilde hayata hazırlayan becerilerdir. Bazı kişiler yaşam becerilerini hiç uğraşmadan edinirler. Yaşam becerileri, günlük akışı sürdürürken ebeveynler ve sevdikleriniz tarafından taklit edilebilir ve öğretilir. Bireyler deneme yanılma yoluyla kendi becerilerini geliştirebilirler.

Ancak bazıları için yaşam becerileri kolayca anlaşılamayabilir veya gözlemlenemeyebilir. Bazı kişiler bu becerileri öğrenmekte zorluk yaşayabilir veya hiç kimsenin onlara rehberlik edecek kadar sabırlı olmadığını hissedebilir. Yaşam becerilerinin tüm bireyler tarafından anlaşılmasını ve onlara aşılmasını sağlamak için eğitimciler yaşam becerilerini sınıfta öğretebilir ve bu sayede kişileri günlük yaşamlarında başarıya hazırlamaya yardımcı olabilirler.

Bazıları için kolaylıkla öğrenilen bu beceriler bazıları içinde işin içinden çıkılmaz hal alabilir. Bu becerileri öğrenmekte güçlük çekebilir ya da birinin rehberlik etmesine tahammülsüz davranabilir. Burada iş aile ve okula düşmektedir.

Okul öncesi dönemde yaşam becerilerinin temel bileşenlerini ele alırken, çocuğun tüm yönleriyle desteklenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle, yaşam becerilerinin temel bileşenleri dünya sağlık örgütü tarafından belirtilmiş ve pek çok kaynakta detaylandırılmıştır (Hanbury,

2008; Francis, 2007; Spence, 2003; WHO, 1997; WHO, 1999; Rooth, 2000; UNESCO, 2000). Sağlık ve mutluluğu teşvik eden beceri odaklı adımların merkezinde yer alan temel beceriler şunlardır:

Şekil 2.1.Yaşam becerilerinin temel bileşenleri

2.1.1. Karar Verme Becerisi

İnsanlar hayatları boyunca sürekli karar verme durumuyla karşı karşıya kalırlar. Bu kararların olumlu yönde verilmesi insan hayatını kolaylaştırıp, mutlu bir hayat yaşamalarına neden olur. İnsanların bütün kararları onların hayat düzenini büyük ölçüde etkiler. Bu en basit sayabileceğimiz bir kıyafet seçiminden en zor diyebileceğimiz kariyer seçimine kadar büyük rol oynar. Bu seçimlerin doğru ya da bilinçli yapılabiliyor olması kişinin doğru ve mutlu hayat adımları atmasına sebep olur. Bireyin sürekli değişim halinde olan bu dünyaya uyum

sağlaması ve özgür bir hayat yaşayabilmesi doğru kararlar almasıyla gerçekleşir. Karar verme özünde zor ve karmaşık bir süreçtir (Pekdoğan, 2015).

En geniş anlamıyla karar verme, bir kişiyi hedefine ulaştırmak için farklı farklı yollardan birini seçme durumudur. Yani, karar verme, ihtiyaçların giderilmesi için ulaşılmaması gereken o nesneye birden fazla yol varsa eğer, yaşanan problemi önleyici bir seçim olarak tanımlanabilir (Deniz, 2002).

Karar verme süreci her insan için farklılık gösterebilir. Karar verme ihtiyacı süreci başlatır. Bu süreç ise Carney ve Wells (1995)' e göre şu şekildedir (Akt: Kesici, 2002).

1. **Farkında olma:** Fazlalaşan huzursuzluk hissi değişiklikleri karar vermeye hazırlıktır.
2. **Kendini değerlendirme:** Hayati önem taşıyan konularda ya da dikkat etmemiz gereken önemli anlarda kendi kendimizi tanımanın önem taşımasıdır.
3. **Araştırma:** Bilinçli karar verme süreci için mutlaka geniş bir bilgi içermelidir.
4. **Bütünleştirme:** Mesleki ölçüt ve kişisel ölçüt arasındaki uyumun değerlendirilmesi ve gereksinimlerimizin ve isteklerimizin karşılanması gereken durumlarda doğru kariyer planlaması yapmaktır.
5. **Sorumluluk:** Bazen karar ihtiyacımız ve hedefe doğru yürüme ihtiyacımız vardır. Sorumluluk zamanı geldiğinde farkındalığı yüksek karar vermek için yeterli bilgilere sahip olmalıyız.
6. **Uygulama:** Plan ya da projeye bağlı kalmaksızın sorumluluk almak ya da bir seçim yapmak bir insanı başarılı yapmaz. Bir kişi bir plan yapmak istiyorsa ne, niçin, ne zaman ve nasıl sorularını cevaplandırır.
7. **Yeniden değerlendirme:** Bazen seçenekler arasında kaybolup bir karara varmanın eşliğindeyken yeniden karar verebilir ve farklı yöne doğru gidebiliriz.

Okul öncesi dönem çocukları da aynı erişkinlerde görüldüğü gibi karar alma becerilerinde sürekli netice odaklıdır. Çocuklar seçimden önce geniş bir araştırma yaparlar. İlk aşamada tam bilgiye ulaşmaksızın hızlı bir şekilde o an işine yarayacak bilgiyi bulurlar. İkinci aşamada tatmin olmayan çocuk hızlı bir şekilde araştırmaya koyulur. Son aşama olan üçüncü aşamada ise ayrıntılı bir inceleme yaparak sonuca ulaşır (Byrnes, 2002).

Erken çocukluk dönemi çocuklarının karar verme becerisine sahip olmalarını istiyorsak, onları çeşitli uyarıcılara maruz bırakmamız gerekmektedir. Bu uyarıcılar çevresel, davranışsal, bilişsel ve psikososyal alanlardan gelmelidir. Toplumla ilgili olan ve sosyal faktörler, problem çözme yeteneği, özgüvenli duruş, zaman yönetimi ve stres yönetimi, duygu durumu, aile hareket tarzları, bireyin bir davranışı sergilemesi için gerekli donanımına sahip olması düzeyi, sosyoekonomik durum, iletişim becerileri, kişilik nitelikleri, kişilik algısı ve

psikolojik durum gibi birçok değişen madde, karar verme becerilerini direkt veya dolaylı olarak etkileyebilir (Byrnes, 1998; Deniz, 2002). Bu faktörlerin iyileştirilmesi, gerekli ve önemli eğitimlerle sağlandığında, çocuğun karar verme becerileri olumlu yönde gelişebilir.

Erken çocukluk döneminde karar verme becerilerinin sürekli değişim ve gelişim halinde olan hayat koşullarının karmaşık halde olan ve artan istekler, sosyal çevrenin girdileri vb. birçok seçim yapma durumu, sağlıklı karar verme açısından eğitim program ve planlarının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Okul öncesi dönemde özerk olmak isteyen çocuğun istekleri olumlu karşılanmalı, desteklenmeli ve tutarlı olunmalıdır. Böylece çocuğun karar verme becerisi olumlu yönde geliştirilmiş olacaktır.

2.1.2. Problem Çözme Becerisi

Problem bireyin zihinsel veya bedensel olarak huzursuz eden ve içinde başka çözümler barındıran durumdur (Karasar 2015). Bir hedefe ulaşmak için karşılaşılan her türlü handikap ya da durum problem olarak isimlendirilebilir. Problem, iş birliği ya da bireysel çözülmesi gereken zorluklar olduğu gibi yaratıcılığı en yüksek ölçüde zorlayan ve imkanlar sunan kompleks bir süreçtir (Köseoğlu, 2014).

Problem çözme becerisi erken çocukluk döneminden itibaren kazanılması ve geliştirilmesi gereken bir yaşam becerisidir. Karar verme becerisinde olduğu gibi sorun çözme becerisinde de erken çocukluk dönemi çocukları sezgilere dayalı davranmaktadırlar. Mantık aranmadan doğru olanı doğrudan bir şekilde kavramaktadırlar (Ozankaya, 1995).

Problem çözmede başarılı olabilmenin yolu beynin sağ ve sol yarım küresinin aktif kullanılması ile olur. Bunun için eğitimciler, çocukların beyinlerini etkili bir şekilde kullanabilecekleri farklı problem durumlarıyla karşılaştırmalı ve eğitim programlarını buna göre hazırlamalıdır. Aynı zamanda etkili problem çözme stratejilerine sahip olmaları gerekmektedir (Spence, 2003).

Problem çözmede bazı becerilerin ve bilgilerin öğrenilmesi ve bunların uygulanması gerekmektedir. Problem çözme sürecini araştıran Ross ve Kennedy (2014), bu süreci aşağıdaki adımlarla tanımlamıştır. Bunlar; problemi anlama, problemi inceleme, önceden çözülmüş sorunlarla karşılaştırma, çözüm yollarını tanımlama, uygulama yolları, denetim etmedir (Aktaran Sezgin, 2011).

Okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerini geliştirmek için, onları günlük hayatta bazı problem durumlarına maruz bırakmak gerekmektedir. Bunun için eğitim programlarının içeriğine problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik tamamlayıcı çalışmalara yer verilmelidir. Eğitici çocukların bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak çocukların zorlu yollardan geçmelerini ağılayacak seçenekler üretmelidir.

Gelişimin bütünsel olduğu ve birbiriyle ilişkili olduğu da göz önünde bulundurularak problem çözme becerisinin geliştirilmesinin, yaşam becerilerini pozitif olarak etkileyeceği düşünülmektedir.

Gelişim sürecinde 0-6 yaş zaman diliminde gelişim aşamalı olarak ilerlemektedir. Bu dönem çocuğun aktif bir şekilde öğrenmeye açık olduğu, araştırmacı olduğu ve sorunlarla baş etmeye çalıştığı dönemdir. Bu dönemde çocuk yeni şeyler keşfederken problem çözme becerilerinin gelişimini destekler (Aydoğan, 2004). Bu problem çözme becerisine sahip olma süreci, çocuğu kendini keşfetmesini ve ihtiyacı olan şeylere odaklanıp elde etmesini basitleştirecektir. Problem çözme sayesinde erken okul öncesi çocuğu, kendine güvenecek ve bu yetilerini kullanma olanağı yakalayacaktır.

2.1.3. Yaratıcı Düşünme Becerisi

Bilim insanları yaratıcılığı çok yönlü ele alır. Yaratıcılığı gizemli, faydacı, bilinçaltından gelen, psikometrik, sosyal ve kognitif olarak tanımlarlar. Yaratıcı Düşünme, modern ve alışılmışın dışında eserler meydana getirme, icat yapma, buluşta bulunma, düşünme, hipotez kurma, tahmin etme aşamalarını içerir (Grigorenko ve Sternberg , 2004).

Torrance (1974), yaratıcılığı şu şekilde tarif eder: "Problemlerle, zorluklarla, bilgi eksiklikleriyle, mevcut olmayan unsurlarla ve çatışmalarla duyarlılıkla baş etme; zorlukları tanımlama; çözüm yolları arayışı; sonuçlar çıkarma ve eksikliklerle ilgili varsayımlar oluşturma veya bu varsayımları değiştirme; bir çözüm yolunu seçme ve deneme; tekrar deneme ve ardından sonuçları sunma" .

Torrance (1974), Yaratıcı Düşünce Testi'ni geliştirirken yaratıcılığı şu şekilde tanımlar: "Problemlere, eksikliklere, bilgi yetersizliğine, mevcut olmayan unsurlara ve ahenk dışı unsurlara karşı duyarlılık; zorlukları tanımlama; çözüm arayışı; tahminler yapma ve eksikliklerle ilgili hipotezler oluşturma veya hipotezleri değiştirme; çözüm yollarından birini seçme ve uygulama; yeniden deneme ve ardından sonuçları ortaya çıkarma" .

Yaratıcı düşünme çocukların gelecek yaşamlarında daha üretken bir birey olmalarına ve hayatta kalma becerilerinin daha çok gelişmesine yardımcı olur. Yaratıcı düşünebilen çocuk, özgün ürünler ortaya koyabilir ve yaptığı ürünlerin bir değeri olduğunu düşünebilir. Çocukların yaratıcılıklarını destekleyecek yönde eğitim uygulamaları yapmalıyız. Çocukları ezberci eğitim sisteminden kurtararak onları daha çok sorgulamaya yönelik, zihinsel aktivitelerin bol olduğu, öz düşüncelerini geliştirici, yakınsak düşünceyi ele alan, basmakalıp düşüncelerden uzak tutan geleneksel eğitimin dışında bir eğitim ile buluşturmalıyız.

Yaratıcılığı destekleyen bir sınıfta olması gerekenleri Cropley (2007) şu şekilde ele almıştır;

- Sorun bulma veya sorunları olağandan farklı yollarla çözmeye çalışma gibi bilişsel süreçler,
- Cesaret ve kendine güven gibi kişisel özellikler,
- Motivasyon,
- Uyum sağlamak için kişisel baskıya karşı direnç,
- Ürün üretimi.

Aynı zamanda yaratıcı düşüncenin şu özellikleri taşıması gerekmektedir (Cropley, 2007; Fisher, 1995; Maieucity, 2000). Yenilik barındırması, etkili çalışma imkânı vermesi, özerkliği desteklemesi, orijinallik, hayal gücünü destekleyen, sembolik kullanımı özendiren, gözden geçirme, kendine ait kılma durumlarını destekleyen, değerlendirme ve yeniden kullanıma olanak veren, esneklik içeren, yeniden yaratım ve genişletme sağlayan, şaşırtma duygusunu destekleyen ve buluş barındıran özelliklerle yaratıcı düşünme desteklenebilir.

Bunlar göz önünde bulundurularak okul öncesi çocuğunun yaratıcılığının desteklenmesi için çocuklara öz güvenlerini destekleyecek ortam oluşturulmalıdır. Öğretmen çocuğun yaşam boyu öğrenmenin nasıl olacağını çocuğa sezdirmelidir, buluş yolu stratejilerini kullanmalı ve teknolojik araçların kullanımını öğretmelidir. Öğrenciye rehber olmalıdır (Craft, 2003). Eğitimde amaç, yaratıcılığı kullanabilen, sorgulamaya açık, elde ettiği bilgileri hayata geçirebilen bireyler ortaya çıkartmaktır. Okul öncesinde çocukların ortamını zengin uyarıcılarla donatmalı ve farklı düşünme yetilerini ortaya çıkaran uygulamalar sunularak çocukların var olan potansiyelleri desteklenmelidir.

2.1.4. Eleştirel Düşünme Becerisi

Eleştirel düşünme, Glaser'in 1940'lı yıllarda geliştirdiği Watson-Glaser eleştirel düşünme testine kadar uzanan bir kavramdır. 1950'li yıllarda ise bu terim eğitim literatürüne girmiştir (Erdoğan ve Kayagil, 2011).

Halpern (2014), eleştirel düşünmeyi "problem çözme, çıkarımları tanımlama, olasılıkları değerlendirme ve karar vermeyi gerektiren, hedefe yönelik ve doğru düşünebilen düşünme" olarak tanımlamıştır.

Eleştirel düşünerek bilgiyi özümseyerek kazanma, kullanma yeteneğine sahip olma ve değerlendirip sonuca ulaşma olarak bahseden Demirel (1999), beş temel maddeye önem vermiştir. Bunlar;

- Tutarlılık,
- Birleştirme,
- Uygulanabilme,
- Yeterlilik,

- İletişim kurabilmedir.

Facione (1990), eleştirel düşünme becerilerini altı temel boyutta sınıflandırmıştır: (Tablo 2.1).

Tablo 2.1. Eleştirel düşünme becerileri

Yorumlama	Birden fazla bilgi, durum, deneyim veya inanç arasından en önemli olanı seçerek anlama süreci.
Analiz	Bilgiler arasındaki ilişkiyi anlama ve yorumlama yeteneği.
Çıkarım yapma	Olayları kişisel yargı ve değerlere göre değerlendirme yeteneği.
Değerlendirme	Mantıklı sonuçlara ulaşmak için varsayımlarda bulunma ve bunları pratiğe dökme yeteneği.
Açıklama	Durumu kendisi ve diğerleri için mantıklı ve tutarlı bir şekilde yorumlama yeteneği.
Öz düzenleme	Bilişsel aktivitelerde yer alan faktörleri ve bu faaliyetlerin sonuçlarını yeniden düzenleme süreci.

(Facione, 1990)

Okul öncesi dönem çocukların becerilerini geliştirmesi açısından kritik bir dönemdir. Bu sebeple eleştirel düşünme becerisini destekleyecek çalışmalar ve uygulamalar yapılarak çocukların gelecek yaşamlarındaki karşılaştıkları durumlar karşısında doğru bir bakış açısı ile eleştirel düşünme becerisini işe koymalıdır. Eleştirel bir birey olmak çocuklara sunulan uygun eğitim ortamları ile başarı sağlar. Bunun için çağdaş eğitim anlayışına uygun, çocukların potansiyelini arttırıcı çalışmalarla bu becerinin gelişmesi hedeflenmelidir.

2.1.5. Etkili İletişim Becerisi

İletişim, Latince kökenli "commonico" kelimesinden gelir ve insanların duygularını ve düşüncelerini birbirleriyle paylaşma sürecini ifade eder. Bu süreç, duyguların, düşüncelerin veya bilgilerin çeşitli yollarla başkalarına iletilmesini ve bu iletilerin anlaşılabilir olmasını içerir. İnsanlar, doğal ve toplumsal çevreleriyle ilişkilerine bağlı olarak değişen ve bu ilişkiler yoluyla dönüşen dinamik bir süreç olarak iletişimi yaşarlar. Andersen, iletişimi karşılıklı anlama süreci olarak tanımlar ve "başkalarını anlamamıza ve onların da bizi anlamasına katkıda bulunan bir süreç" olarak açıklar.

İletişim, insanın doğasında var olan ve yaşamının başlangıcından itibaren devam eden bir süreçtir. Bireyler arasında duyguların ve düşüncelerin paylaşılmasını sağlar ve toplumsal uyum ve iş birliğini teşvik eder. Bu sürecin etkili bir şekilde işlemesi için bilgi, düşünce, tutum, duygu ve becerilerin hedeflenen amaç doğrultusunda iletilmesi önemlidir. İnsanlar, kendilerini kabul görmüş ve önemli hissedersen bu durum, etkili iletişim aracılığıyla gerçekleşir. Etkili iletişim, bireyler arasındaki bağları derinleştirir, takım çalışması, karar verme süreçleri ve problem çözme becerilerini geliştirerek ev, iş ve sosyal ilişkilerde olumlu etki yaratır. Olumsuz veya zor mesajların bile gerginlik yaratmadan veya güveni sarsmadan

iletilmesini sağlar. Etkili iletişim, sözsüz iletişim, dikkatli dinleme, stres yönetimi, olayları değerlendirme ve anlama gibi çeşitli becerileri birleştirir (Rana, 2015). Ancak, bireylerin bu becerileri kazanabilmesi ve sağlıklı ilişkiler geliştirebilmesi için iletişim becerilerine olan ihtiyaç giderek artmaktadır. İletişim becerisi, bireyin duygularını, düşüncelerini, inançlarını ve davranışlarını anlaşılabilir ve amaç doğrultusunda etkili bir şekilde iletebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Demirci, Uysal, Ö., Ünlü, N., Tiryaki, M., ve Tuncer, S., M. (2013). Çocukluk yıllarında edinilen iletişim becerileri, bireyin yetişkinlikteki yaşam kalitesini belirleyebilir. Bu nedenle, çocuklara iletişim becerilerini geliştirme fırsatları sunmak önemlidir. Okul öncesi dönemde sağlanan temel iletişim becerileri eğitimi, çocukların ilköğretime hazır olma düzeyini artırabilir ve akademik başarılarını destekleyebilir. Etkili iletişim becerilerine sahip olan öğrenciler, iş birliği gerektiren çalışmalarda diğerlerine göre daha başarılı olma eğilimindedir. Aksine, etkili iletişim becerisine sahip olmayan öğrenciler, iş birliği gerektiren ortamlarda pasif ve çekingen davranabilir ve bu durum ilişkilerinde zorluk yaşamalarına neden olabilir. Çocukların öğretmenleri ve akranları ile sağlıklı iletişim kurabilmeleri, kendilerini daha güvende ve kabul görmüş hissetmelerini sağlar. Bu nedenle, çocukların sözlü ve sözsüz iletişim becerilerini destekleyici çalışmalar yapılması büyük önem taşır.

2.1.6. Kişilerarası İlişki Becerisi

Kişilerarası ilişkiler, sözlük tanımıyla; iki ya da daha fazla insan arasında farklı yakınlık ve paylaşım düzeylerinde yaşanan, sosyal bağlar, ilişkiler ve yakınlaşmaların odaklandığı ilişkiler olarak tanımlanmaktadır (İmamoğlu, 2009). Plutchik'e göre ise kişilerarası ilişki, insanların diğer insanlarla ilişkilerinde yaşadıkları duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkileri ifade etmektedir (Plutchik, 1997; Saymaz, 2003).

Bireyin hayatındaki önemli kişilerle olan kişilerarası etkileşimlerin, benlik algısını, kişinin kendisi hakkında yaptığı yorumlamaları ve kişilik gelişimini nasıl etkilediği üzerine yapılan çalışmalar, bu ilişkilerin önemini vurgulamaktadır (Hopkins ve Klein, 1993; Bond, M. H., Kwan, V. S. Y., Kenny, D. A., John, O. P., ve Robins, R. W. (2004).; Safran ve Segal, 1990).

İnsan sosyal bir varlıktır ve kişileri odak noktasından uzaklaştırmamıştır. Her açıdan yaşamlarını paylaşma ihtiyacı duymuşlardır. Bu paylaşımlarını ilkel çağdan itibaren duvar yazıları vb. başlatarak şiirler, şarkılar, destanlar gibi sözlü ya da sözsüz iletilerle kişilerarası ilişkileri konu etmiş ve günümüze kadar bizlere bilgi vermiş ve günümüz insanların anlamalarını sağlamışlardır. Bu sebeptendir ki insanoğlu ilk yaradılışından bugüne kadar

kişilerarası ilişki dinamiklerini günümüze kadar taşımışlardır. Yıllar içinde bir kartopu gibi hep günümüze kadar gelmiş hem de her zaman değişime uğramıştır.

Frederick acımasızca yapmış olduğu deneyde bebekleri bir odaya almış ve onları sadece besleyip altlarını temizletmiştir fakat herhangi bir ilişkide bulundurmamıştır. Bir süre sonra bebeklerin öldüğü gözlemlenmiştir. Bu durumda kişilerarası ilişkilerin hayati bir öneme sahip olduğu gözler önüne seriliyor. Fakat günümüzde toplumsal bir durum haline gelen ebeveynlerin çalışma durumu çocuklarla olan ilişkileri sınırlandırmıştır. Bu da çocuklardaki kişilerarası ilişki becerisine sahip olmalarını tehdit etmektedir. Bu durumun yaşanmaması için önlemler alınarak çocuklara bu becerinin ediniminde yardımcı olunması gerekmektedir. Ryder (1995) tarafından ifade edildiği üzere, çocuklar oyun oynayarak akranlarının duygularını ve düşüncelerini anlama, paylaşma, yardımlaşma ve birlikte olma becerilerini öğrenirler. Bu yüzden, okul öncesi eğitim, çocukların kişilerarası ilişkiler dahil olmak üzere çeşitli yaşam becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunur. Okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılması hedeflenen kişilerarası ilişki becerileri Tablo 2.2' de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 2.2. Okul öncesi dönemde karşılıklı güvene ve saygıya dayalı kişiler arası ilişkiler

Gelişimsel göstergeler	Örnekler
Diğerlerinin haklarına saygı:	Diğerlerinin kişisel alanlarına saygı gösterir, onları dinler, kurallara uyar ve sırasını bekler.
Yetişkin liderliğine saygı:	Yetişkinleri rehber olarak kabul eder, güvenlikleri için farklı ortamlarda yetişkin liderliğini takdir eder ve belirledikleri kurallara uyar. Farklı meslek gruplarının işlerini ve toplumsal rollerini anlamaya çalışır.
Güvenilir yetişkinlerde güven arama:	Güvendiği yetişkinlere bağlanır ve karşılaştığında onlara başvurur. Onlarla birlikteyken kendini güvende hisseder.
Arkadaşlık kurma:	Diğerlerine yardım eder, bir veya birkaç yakın arkadaşlık ilişkisi kurar ve diğerleriyle arkadaş veya oyun arkadaşı olarak etkileşimde bulunur.
Nazik ve saygılı dil ve davranış kullanımı:	"Teşekkür ederim", "rica ederim" ve "affedersiniz" gibi nezaket ifadelerini kullanır. Yemek yeme veya oyuncaklarla oynarken paylaşımcı davranır ve iletişim sırasında sırasını bekler.
İnsanların benzerliklerine ve farklılıklarına saygı gösterme:	Bireyler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ayırt eder. Oyun oynarken çocukları ırk, cinsiyet, dil veya özel ihtiyaçlarından dolayı dışlamaz. Sembolik oyunlar aracılığıyla yaşamı keşfeder ve diğerlerinin çeşitli bilgi ve becerilere sahip olduğunu anlar.

Missouri Okul Öncesi Sosyal Duygusal Gelişim Normları (Akt: Kargı, 2009) <http://dese.mo.gov/divimprove/fedprog/earlychild/pre-K20standards/socteachguide.pdf> 03.03.2024 tarihinde erişilmiştir.

Tabloda da görüldüğü üzere okul öncesi dönem çocuklarına kişilerarası ilişki becerisinin kazandırılması, çocukların gelecek yaşamlarında ilişkilerini daha sağlıklı bir şekilde kurmalarını ve devam ettirmelerini sağlayacaktır.

2.1.7. Öz Farkındalık Becerisi

Bireyin güçlü ve güçsüz taraflarını, duygu ve fikirlerini, sevdiği ve hoşlanmadığını bilme yeteneği, bireyin kim olduğunu ortaya çıkaran bilinçlerin hepsine öz farkındalık denir (Bolat ve Balaban, 2017; WHO, 1997). Öz farkındalığı gelişmiş insanlar daha az hata yaparak yaşamını daha mutlu kılar. Sosyal ilişkilerde, karşısındaki kişilerin duygularını anlamada, stres yönetiminde, kendi duygularını anlamada çok daha başarılıdırlar. Bu durum kişinin hayata karşı güçlü bir duruş sergilerler. Öz farkındalığı gelişmiş insanlar kendi yeteneklerinin ve ilgilerinin farkında olan ve o doğrultuda seçimler yaparak hayatını şekillendiren bilinçli insanlardır. Kendini tanımlayan, yapabileceklerini ve yapabileceklerinin ne denli olacağını önceden tahmin ederek adımlar atabilen, stresli durumlarla ya da karşılaşması zor ihtimallere karşı hazırlıklı olan, uyumlanma durumu kolay olan, empati becerisi gelişmiş kişiler öz farkındalık sahibi kişilerdir. Aynı zamanda kişi; diğer kişilerin kendisini nasıl anlamlandırdığını ve kendisinin başkalarına karşı takınması gereken tavrın nasıl olduğunu, tepkilerinin nasıl olduğu konusunda bilinçli olur (Öksüz, 2008).

Tablo 2.3. Goleman Duygusal Zekâ Modelinin Boyutları

Kişisel Yeterlilik	Sosyal Yeterlilik
Öz-Farkındalık	Sosyal Farkındalık
• Duygusal öz-farkındalık • Doğru öz-değerlendirme • Özgüven	• Empati • Hizmet odaklılık • Kurumsal farkındalık
Öz Yönetim	İlişki Yönetimi
• Öz Kontrol • Güvenilirlik • İnisiyatif • Uyumluluk • Vicdanlılık • Başarı Dürtüsü	• İletişim • Etki • Liderlik • Başkalarını geliştirme • Çatışma yönetimi • Değişim katalizörlüğü

(Boyatzis, R. E., Goleman, D., & Rhee, K. S. (2000).; Özerbaş, 2004)

Öz farkındalık kişinin kendini bir bütün olarak algıladıktan sonra kendini bulunmuş olduğu dünyadan ayırt etmesi ile başlar. Erken çocukluk döneminde öz farkındalık çevreyi gözlemlemekle başlar. İlk gözünü açtığı ailesini gözlemleyerek anne ile babanın hal ve hareketlerini izleyerek, akranları ile oynarken onlarla kurduğu empati kaynaklı öz farkındalığı gelişmeye başlar. Başkalarını gözlemlemesi sonucu etkiye karşı nasıl tepki verildiğini görüp modelleyerek öz farkındalık becerisi gelişimine devam eder. Sonra bunların hepsi harmanlanarak kendi bakış açısı ortaya çıkar. Bilişsel ve sosyo duygusal gelişimine eş doğrultuda gelişen kişinin kendini bilmesine dayanan bütün tezler olarak nitelendirilir.

Dolayısıyla yaşın ilerlemesiyle birlikte öz farkındalık gelişimi de gelişim gösterir (Güney, 2021).

Okul öncesi eğitiminde öz farkındalık beceri eğitimlerine tüm dünyada yer verilmektedir ve önemsenmektedir. Yaşam becerinin diğeri beceri türleri gibi öz farkındalık becerisinin kazandırılması bir o kadar önemlidir.

Öz farkındalık, özdenetim, sosyal farkındalık, ilişkisel beceriler ve sorumluluk yetkinlikleri, sosyal bilgi işleme yeteneklerinin temel yapı taşlarını oluşturur. Bu becerilerin öğrenilmesi sürecinde, bireyin toplumsallaşmasıyla birlikte edindiğı temel yaşam deneyimleri, toplumsal tepkileri şekillendirir ve bu tepkiler, bireyin içsel ve zihinsel bilgi tabanını oluşturur (Çorbacı, 2008).

2.1.8. Empati Yeteneğı Becerisi

Empati genellikle bir bireyin, başkalarının duygusal durumlarını anlamak için kendi pozisyonunu onların yerine koyarak kullanması olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla, empati hem bilişsel hem de duygusal süreçleri içerir. Bilişsel ve duygusal gelişim paraleldir; birey, başkalarının duygusal deneyimlerini kendi deneyimleriyle ilişkilendirerek ne hissettiklerini anlamaya çalışır. Bu yetenek, empati olarak adlandırılır ve empati ile duygusal anlayış arasında sıkı bir ilişki vardır; birinin eksikliği diğeri etkileyebilir (Lupton, 2002).

Carl Rogers, empatiyi tanımlarken yaptığı araştırmalar sürecinde çeşitli tanımlamalara yer vermiş olmasına rağmen, sonunda birçok kişinin kabul ettiği ortak bir tanıma ulaşmıştır. Rogers'a göre (1983), empati; bireyin kendisini başka birinin yerine koyarak, o kişinin bakış açısından durumları görmesi, onun duygularını ve düşüncelerini net bir şekilde anlaması, hissetmesi ve fark etmesi ve bu anlayışı o kişiye geri iletmesi sürecidir.

Empati kurabilmeyi etkileyen değişkenlerden en önemlisi kişinin içinde yaşadığı toplumdur. Kişinin yaşamış olduğu topluma göre olaylara vereceğı tepki ve duygusal özdeşleşmesi farklı olabilir. Bireylerin içinde yaşamış olduğu toplum empati yeteneğini geliştirici özgür bir alan tanıyorsa empati yeteneğı gelişebilir ancak duyguları rahatça ifade edebilmeye imkan tanıımıyorsa bu beceri alanı gelişemeyebilir (Özbek, 2004).

Çocuklarda empati becerisinin öncelikle kaç yaş aralığında görüldüğü konusunda net bir kaynak bulunmamaktadır. Okul öncesi çocuklarının başkalarının duygularına verdikleri tepkilerin empatik olduğu verisini ancak aileler günlük gözlemleriyle belirlerler. Thompson (1990) araştırmalarında dokuz aylık, on dört aylık çocukların akranlarıyla olan iletişimlerinde problemleri bir durum yaşadıklarında onlara serinletici tepkiler verdikleri yönünde gözlemler yapmıştır.

Ebeveynler çocuğun gelişiminde kesinlikle kritik bir rol oynarlar. Çocuklar problemleri bir durum karşısında streslerini nasıl azaltacaklarını ya da durumu nasıl kontrol edeceklerini ailelerinden öğrenirler. Şiddet ve istismara maruz kalmış çocuklarda empatinin gelişmesi olanaksızdır. Çocuğun sorunlarına ya da sorularına karşı istekle yaklaşmak çok önemli bir faktördür. Bu durumda çocuk beyni saldırıya uzak, dengeli, sosyal ve empatik olur. Bu durum yetişkinlik dönemini olumlu yönde etkiler (Gordon, 2003).

Empati becerisinin diğer en önemli kişisi öğretmendir. Öğretmen çocuğu empatik düşünmeye sevk edici cümleler kurarak çocuğun bu yönünü geliştirebilir. Ahn (2005) bunun için üç başlık belirlemiştir;

- İletişim kurma,
- İyi davranışları ödüllendirme,
- Çocukların duygularını doğru şekilde ifade etmeleri konusunda geri bildirimde bulunma.

Öğretmenlerin bu tür yöntemleri kullanması, çocukların duygusal gelişimlerini desteklemenin yanı sıra empatik tepkiler verme olasılığını artırır.

2.1.9. Duygularla Baş Etme Becerisi

Duygu kavramı, genel olarak kabul görmüş bir tanımdan yoksundur (Plutchik, 2003). "Duygu" terimi, "harekete geçirmek" veya "kıpırdatmak" gibi anlamlardan türemiştir. Türk Dil Kurumu'na göre (2022), duygu, bir olay, kişi veya nesnenin bireyin iç dünyasında yarattığı yankı, etki, tepki veya izlenim olarak tanımlanır (Kaptagel, 1984). Bireyler veya olaylar arasındaki ilişki, iç dünyada yalnızca tek bir etki veya tepki yaratmaktan ziyade, taklit ve izlenimlerin bir birleşimi olarak davranışları şekillendirir ve etkiler (Kervancı, 2008).

Davranışların ortaya çıkmasında duygular önemli bir yere sahiptir. Hayatı hem etkileyip hem yönlendirmektedir. Olumlu duygular başarıyı artırırken; olumsuz duygular başarıya engel olur. Bu da sosyal uyumda, öz güvende eksiklikler yaratabilir. Bu durumda duyguların dengeli ve kontrol altında tutulması sağlıklı bir duygu durumu ortaya çıkarır. Bu duruma "duygu düzenleme" denir. Duygu düzenleme kişilerin amaçlarını ortaya çıkarmak için duygu tepkilerini kontrol etmesi, dışardan kendine bir başka gözle bakarak kendi davranışlarını izlemesi, değerlendirmesi ve değiştirmesidir.

Duygularla başa çıkmak, hem kendi duygularımızı hem de başkalarının duygularını tanımayı, duyguların davranışları nasıl etkilediğini fark etmeyi ve uygun tepkiler vermeyi içerir. Bu beceri, yaşamın devamlılığı açısından büyük önem taşır, çünkü öfke veya mutsuzluk gibi yoğun duygulara doğru tepkiler verilmediğinde ciddi sağlık sorunları ortaya çıkabilir.

Duygularla başa çıkmak başkalarının duygularını kendi içimizde anlamlandırarak ve kendimizin duygularını tanıyarak davranışların nasıl etkilediğinin farkına varmayı ve bu duygulara uygun tepkiler verebilmeyi kapsar. Duygularla baş etme becerisi hayatın sürekliliği içinde büyük önem taşır. Çünkü yoğun duygularda verilen tepkiler insani önem taşır ve verilen tepkilerin büyüklüğü sağlıklı insan profili çizebilir.

Duygu düzenleme, erken yaşlarda başarılı sosyalleşme ve sosyo-duygusal işleyiş için hayati bir öneme sahiptir. Erken çocukluk döneminde benlik kontrolünün önemli aşamalarından biri, çocuğun yoğun olarak hissettiği olumsuz duyguları kontrol edebilmesidir (Özmert, 2006).

Okul öncesi dönemde, olumsuz duyguların olumlu duygulara dönüşmesinde ebeveynlerin rolü büyüktür. Annenin, yeni doğan döneminden itibaren çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılarken verdiği tepkiler, çocukların duygu gelişiminin temelini oluşturur. Bu yüzden, ebeveynler ve eğitim kurumları, sevgi ve özgürlük temelli yapıcı yaklaşımlar benimseyerek çocukların duygularıyla başa çıkma becerilerini desteklemelidir.

2.1.10. Stresle Baş Etme Becerisi

Stres, bireyin fiziksel ve toplum etrafında meydana gelen olumsuz durumlarda bedensel ve psikolojik olarak katlanabilecekleri sınırı aşması üzerine harcadığı çaba olarak tanımlanmaktadır (Cüceloğlu, 1994). Günlük hayatta bireyler birçok duygu yaşarlar. Bunlar arasında; korku, sinir, heyecan, nefret, üzüntü, sevinç vb. birçok duygu vardır ve bu duyguları farklı şekilde gösterirler. Stresle baş edebilmenin temel yolu bu duygu durumlarını dengeli bir şekilde yürütmekten geçer.

Yoğun ve karmaşık duygular kişinin stresle baş etmesini güçleştirebilir. Bu karışık ve yoğun duygular zorlu anlarla başa çıkmasında duygu düzenlemesi ve stres yönetimi yapmasında çok önemlidir. Bu beceriyi olumlu anlamda ilerletmek zihinsel süreçten geçer. Salovey ve Mayer (1990) stresi iki ayrı başlık altında sınıflandırmıştır. Birincisi duygu odaklı stresle başa çıkma, ikincisi problem odaklı stresle başa çıkmadır. Duygu odaklı stresle başa çıkarken

Kişinin var olan duygularını değerlendirebilme ve ifade etmesidir. Bir problem durumunda duygu odaklı davranıldığı zaman duygular bastırılmaz, her şey kontrol altına alınmaya çalışılmaz. Yani buradaki amaç duygusal zekanın yararlı ve aktif kullanılacağına yardım eden bir beceri olarak değerlendirilmektedir.

Stresin kaynağı, doğrudan stresin kaynağını bulup onunla yüzleşmektir. Problem odaklı bireylerin amacı öneri, tavsiye, yeni beceriler geliştirip planlar yaparak stresin etkisi

azaltılmaya çalışılmaktadır. Duygu odaklı başa çıkmada ise bastırma, inkar gibi duyguları kullanarak stres ortamını bitirmektir.

Tüm bunlar göz önüne alındığında, okul öncesi dönem çocuklarının stresle baş edebilmelerinin gelişimini sağlamak için onları destekleyici çalışmalar ve etkinlikler yaparak, çocukların olumlu stres yönetimi yapmaları sağlanabilir.

2.2. Erken Çocukluk Döneminde Yaşam Becerilerinin Gelişimi

Yaşam becerilerinin önemi anlaşıldığından beri yaşam becerileri eğitiminin üzerinde durulmaya başlandı. Ancak bu eğitime çocuk gelişiminin hangi evresinde başlanması gerektiği merak konusu oldu. Bazı araştırmacılara göre okul öncesi dönem ve ilkokul dönemin de yaşam becerileri eğitiminin üzerinde durulması çocukların yetişkinlik dönemini güçlü kimlikler oluşturmaya sebep olacaktır. Murthy (2016), yaşam becerileri eğitiminin erken yaşlarda başlanması gerektiğinin üzerinde durmuştur. Yaşam becerileri bilişsel yeteneklerden daha şekillenebilir görünmektedir. Bu sebeple bazı becerilerin tercihen beş yaşından önce okullarda öğretilmesi gerekmektedir (Schurer, 2017).

İnsanlar erken yaşlardan itibaren keşif ve buluş etkinlikleriyle öğrenmeye başlarlar. Bebekler ve çocuklar, kendilerini tanıma ve çevrelerindeki insanlar ve olaylarla sürekli öğrenme deneyimleri yaşama sürecinde bilgi edinirler (Ülke-Kürkçüoğlu, 2010). Yürümeye ve bağımsız hareket etmeye başladıklarında, keşif evresine girmiş olurlar. Diğerleriyle etkileşim kurmaya ve yaşlılarıyla oyun oynamaya ilgi gösterirler. Bu dönemde duygularını kontrol etmeye, kendilerini ifade etmeye ve merakla dünyayı keşfetmeye başlarlar. 3 ila 5 yaşları arasında çocuklar daha karmaşık ilişkiler kurar, iş birliği yapar, empati kurar ve saygının anlamını anlamaya başlarlar (Gartrell, 2004).

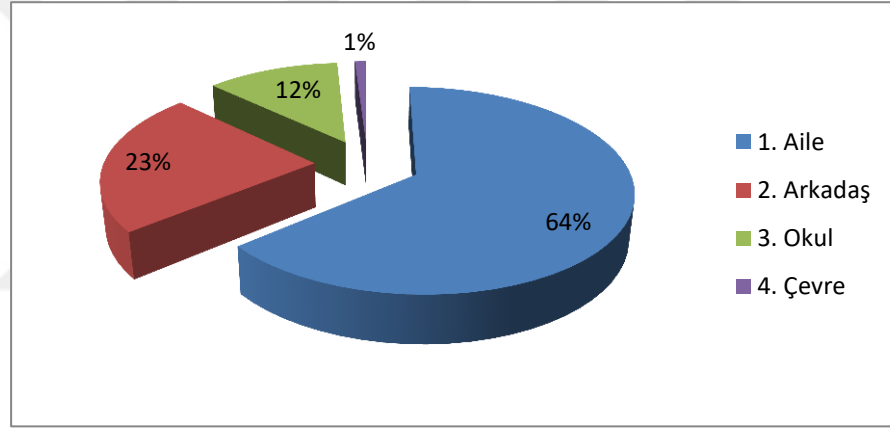
Erken çocukluk döneminde çocuklar, dil bilgisini kavramaya, seslere duyarlı olmaya, cümle oluşturma denemeleri yapmaya ve kelime dağarcıklarını hızla genişletmeye başlarlar. Bu süreçler, iletişim becerilerini geliştirir ve başkalarıyla iletişim kurma isteğini artırır, bu da bilgi alışverişini ve düşüncelerini ifade etmeyi destekler (Santrock, 2015).

Erken çocukluk dönemi, çocukların duygusal hayatlarının ve benlik algılarının büyük ölçüde şekillendiği kritik bir süreçtir. Sosyal hayatları önce aile ilişkileriyle başlar, ardından yaşlılar ve daha geniş toplumla devam eder. Bu dönem, sosyal yetkinlik, öz farkındalık, özgüven, öz yeterlilik, sosyal biliş, sosyalleşme, sosyal bilgi işleme, sosyal zeka, sosyal olgunluk, psikolojik dayanıklılık, empati, prososyal davranışlar, fedakarlık, duygusal zeka, öz düzenleme, duygu düzenleme ve sosyal normlara duyarlılık gibi çeşitli becerilerin gelişimini içerir (Akduman ve Koçer, 2021).

Doğdukları andan itibaren çocuklar, hayata uyum sağlama çabası içindedirler. Erken yaşlarda kazanılan yaşam becerileri, bireyin hem günlük yaşamında hem de ileri yaşamında karşılaştığı zorluklarla baş etmesine ve problemleri sağlıklı bir şekilde çözmesine olumlu katkıda bulunur. Bu nedenle, okul öncesinde yaşam becerileri eğitimine erken başlanması önemlidir.

2.3. Erken Çocuklukta Yaşam Becerilerinin Gelişimine Etki Eden Faktörler

Çocuklar interaktif ortamda bulunmalarıyla birlikte yaşam becerilerinin gelişmesi ve hayatlarına dahil etmesi etkili olabilmektedir (Roohi, 2014). Çünkü bir çocuk ne kadar çok etkileşimli ortamda bulunursa o kadar yaşam becerilerini hayatına kazandırır ve bunu da çevresine yansıtır. Yaşam becerileri, insanların toplumda başarılı bir şekilde çalışabilmeleri ve sosyal rolleri yerine getirebilmeleri için bir ön koşuldur. Yaşam becerilerinin oluşma süreci(Lidaka ve Lanka, 2014):

Şekil 2.2.Yaşam becerilerinin oluşma süreci

2.3.1. Yaşam Becerilerinin Oluşturucusu Olarak Aile

Aile, eğitim sürecinde çok önemli bir role sahiptir. Çocuklar doğdukları andan itibaren ebeveynlerini gözlemleyerek onları rol model alırlar. Bu sebeptendir ki yaşam becerilerinin gelişimi ilk etapta ebeveynlerinden edindikleri bilgiler ve onları gözlemlemeleri sonucundan şekillenmeye başlar. İlk yıllarda ailenin çocuğa doğrulttuğu iletiler ile birlikte gelişen özgüven daha sonra ki yıllarda çevreden gelen farklı girdilerle birlikte daha da gelişen bir yaşam becerileriyle karşılaşmamızı sağlar (Özbey, 2004). Tüm temel işlevlerin sistematik bir şekilde çalıştığı, tamamlayıcı olduğu aile; birbirini zenginleştiren, her bir aile ferdinin sevildiğini, desteklendiğini ve anlaşıldığını hissettiği bir ortam en uygun, dolayısıyla işlevsel olarak değerlendirilebilir (Vikmane, 2007). Yaşam becerilerinin başarılı bir şekilde

oluşturulabilmesi için, ailede ki karşılıklı yakın ilişkilerle garanti edilen sosyal rollerin ve aile işlevlerinin yerine getirilmesiyle elde edilir (Lidaka ve Lanka, 2014).

2.3.2. Yaşam Becerilerinin Oluşturucusu Olarak Okul

Okul eğitiminin yaşam becerilerinin gelişmesindeki payı oldukça büyüktür. okul eğitiminin yaşam becerilerinin geliştirilmesinde çok önemli bir rol oynadığının farkına varmak çok önemlidir. Okul eğitimi bu sürecin ayrılmaz bir parçasıdır. (Murthy, 2016). Yaşam becerisi gelişimi için okulların, yaşam becerilerini destekleyen uygulamaların ve uygun öğretim yöntemlerinin müfredatına alması gerekmektedir. Aynı zamanda okullar çocuk merkezli bir yaklaşım ele almalıdır.

Aile ve okulun yanı sıra arkadaş ortamı ve toplum da kişinin yaşam becerisinin gelişiminde etkilidir. Ancak bunlar farklı kültürlere göre yaşam becerilerinin edimi ortak olmaz. Toplumdan topluma değişkenlik gösteren bu durum her bireyin kendi bulunduğu sosyal çevresine göre yaşam becerilerinin gelişmesine sebep olur.

Araştırmanın bu bölümünde, iletişim becerileri kavramına genel bir bakış ile başlayarak erken çocuklukta iletişim becerileri eğitiminin öneminden, erken çocukluk döneminde iletişim becerilerinin gelişiminden; bahsedilmiştir.

2.4. İletişim Kavramına Genel Bir Bakış

İletişim, gönderilen bilginin hem gönderen hem de alan kişi tarafından anlaşılması ile bilginin bir göndericiden ileti yoluyla alıcıya aktarılması sürecidir. Bu kavram dilimize Latince'den girmiştir. Latince'de "communis" ortak, "communicare" ise "ortak bir eylemde bulunmak; bir nesneyi iki grup arasında paylaşmak; karşılıklı dönüt vermek, konuşmak, görüş alışverişinde bulunmak" anlamına gelmektedir (Telman ve Ünsal, 2005).

İletişim, sosyal bir olgudur ve insanın sosyal yaşamını sağlamaktadır. İnsan sosyal bir varlıktır ve ilk uygarlıklardan itibaren insanlığın temeli iletişimden geçse de iletişim becerileri zayıf ve yetersiz kalmaktadır. İnsanlar zaman içinde sosyalleşme ihtiyacı ve hayatta kalma adına iletişim sistemlerini geliştirmişlerdir. Bunlar arasında en önemli gelişim aracı konuşma ve dil becerisidir. İnsanın kendini ifade etme becerisi ve dil becerisi oldukça karmaşık bir sistemdir. Aynı zamanda, sözlü iletişim tek başına yeterli değildir; jest ve mimikler, doğru ses tonu kullanımı gibi beden dili unsurları iletişimi büyük ölçüde güçlendirmiştir (Cherry, 1966).

İletişimde, çeşitli iletişim araçlarının kullanımı sonucunda, kişileri yakın ve uzak çevresini hareketlendirip, şekillendirip yönlendirmesiyle gözle görülür bir güce dönüşmektedir. Bu sebeple iletişimin olmadığı yerde insan ilişkileri olmazken bir toplumun var olması da beklenemez. İletişimin tarihsel gelişimine baktığımızda, ilk uygarlıklardan bu yana bizlere iletişim örneklerini tarihi kalıntılarla sunmuşlardır. Bu sebeptendir ki bu beceri akıl

sağlığı yerinde olan her bir bireyin hayatta kalması için edinmesi gereken zorunlu beceriler arasındadır.

2.5. İletişim Becerileri

Hayatın her evresinde insanlar üzerinde büyük bir etkisi olan iletişim becerileri, erken yaşlarda kazanılması gereken önemli bir yetenektir. İletişim becerisi, toplum içinde sağlıklı ilişkiler kurabilme, iletişim sürecini başarıyla yürütebilme ve çevreye uyum sağlayabilme gibi yetenekleri içerir. Bir başka deyişle, bu beceri, iletişim sırasında başkalarının duygu ve düşüncelerini empati yoluyla anlama duyarlılığını geliştirmeyi amaçlar (Açıköz, 2005; Demiray). Bu süreci başarıyla tamamlayan çocukların, iletişim becerilerinde yetkin oldukları, akran ilişkilerinde daha başarılı oldukları ve mesafeyi kolayca ayarlayabildikleri belirlenmiştir (Çağdaş ve Seçer, 2007; Ergin, 2003).

Toplumsal bir çevrede varlığını sürdüren kişinin başarılı sosyal becerilere sahip olabilmesi için kişilerarası iletişimi iyi bilmesi gerekir. Çünkü tüm kişilerarası ilişkiler iletişime dayanır (Korkut, 1996). İletişim becerileri, karşıdaki kişinin ilettiği iletileri doğru bir şekilde anlamaya ve kendi düşüncelerini, duygularını ve arzularını düzenli ve kendine özgü bir şekilde ifade etmeye yarayan tüm becerilerdir (Kandır ve Ömeroğlu, 2005).

2.6. Erken Çocuklukta İletişim Becerileri Eğitiminin Önemi

Çocuğun öğrenme süreci ilk olarak evde, ebeveynleriyle başlar. Bir çocuğun ilk öğrenmeleri ve sosyalleşmesi aile içinde gerçekleşir (Kır, 2006). Buna ek olarak, çocukların öğrenmeleri çevresini standartlar altında gözlemlemesiyle başlar. Aile içinde iletişim yolu ile edilen bilgilerle çocuk sonraki hayatındaki problemleri çözüme ulaştırmada en önemli etkidir. Dolayısıyla çocuğun iletişimsel gelişimi, çevresiyle olan etkileşimi ile paralel gelişir (Özel ve Zelyurt, 2007).

Ailelerin çocukları ile açık, sade ve yararlı bir şekilde iletişim kurabilmeleri, çocuğun dünyaya gelmesinden sonra etrafıyla iletişim kurmaya çalışan çocuk için çok önemlidir. Çünkü bir çocuk ne olduğunu anlamakta olduğu bu dünya da ebeveynlerini izleyerek fikir sahibi olmaya başlamasıyla birlikte nasıl iletişim kurmaları gerektiğini öğrenirler. Etkili iletişim bu noktada çok önemlidir. Çünkü sağlıklı kurulacak etkili iletişim çocuğun sonra ki yıllarda fayda görmesini sağlayacaktır (Long ve Zolten, 2006).

Bir insanın iletişim becerileri ilerleyen yıllarda anlaşmazlıklara yol açıyorsa, bunun temelinde erken çocukluk döneminde iletişimin verilmesi ve alınmasında negatif yönde etkileyen, iletişim etkililiğini bozan veya boşluk oluşmasına neden olan handikaplar olabilir. Genel olarak kişilerin iletişim kurmasını engelleyen faktörler arasında; bilginin eksik olması, geçmişte edinilen tecrübeler, kişisel ihtiyaçlar veya beklentiler, duyguları ifade etmede güçlük

çekmek, algılama farklılıkları, statü, önyargı, cinsiyet farklılığı ve gürültü gibi çevresel etkenler sayılabilir (Beebe, S. A., Beebe, S. J., Ivy, D. K. and Watson, S. (2005): Faber ve Mazlish, 2003: Sayers, 1993: Robertson, 2002).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları ve özellikleri, veri toplama süreci, verilerin analizi ve değerlendirilmesine dair bilgiler sunulmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, 60-72 ay çocuklarının yaşam becerileri düzeylerinin iletişim becerileri ile ilişkinin incelenmesi amacıyla nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir araştırma desendir (Cresswell, 2014). Bu model, belirli bir durumu ya da olayı olduğu gibi tanımlamak ve değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla kullanılır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini, Antalya ilinin merkez ilçeleri olan Konyaaltı ve Muratpaşa’da yaşayan okul öncesi eğitimi alan 60-72 aylık 74 çocuk ve Bitlis ilinin Adilcevaz ilçe merkezinde ve köylerinde yaşayan okul öncesi eğitimi alan 60-72 aylık 75 çocuk oluşturmaktadır. Bu 149 çocuğa öğretmenler aracılığı ile ulaşılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunun örneklemini belirlemek için amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya çabukluk ve uygulanabilirlik kazandırır çünkü araştırmacı kendine yakın olan ve ulaşılması basit olan kişileri örnekleme dahil eder (Şimşek ve Yıldırım, 2005). Örneklemdaki çocukların demografik özellikleri Tablo 3.4’te sunulmuştur.

Tablo 3.4. Örneklemin özellikleri

Bağımsız değişkenler		n	%
Bulunduğu Şehir	Antalya	74	49,66
	Bitlis	75	50,34
Çocuk Cinsiyet	Kız	96	64,43
	Erkek	53	35,57
Çocuğun Sahip Olduğu Kardeş Sayısı	Bir	74	49,66
	İki	35	23,49
	Üç	20	13,42
	Dört	7	4,71
	4'ten fazla	13	8,72
Çocuğun Ailesinin Sosyoekonomik Düzey	Alt	33	22,15
	Orta	83	55,70
	Üst	33	22,15
Çocuğun Anne ve Babasının Birliktelik Durumu	Evli, birlikte	138	92,62
	Evli, ayrı yaşıyor	11	7,38
Çocuğun Annesinin Eğitim Durumu	İlkokul	70	46,98
	Lise	24	16,11
	Lisans	36	24,16

Bağımsız değişkenler		n	%
Çocuğun Babasının Eğitim Durumu	Yüksek lisans	19	12,75
	İlkokul	52	34,90
	Lise	45	30,20
	Lisans	52	34,90

* Not: Çocuğun ailesinin sosyoekonomik durumu 2022 TÜİK verilerine göre toplanmıştır.

Tablo 3.4 incelendiğinde çocukların %49,66'sının (n = 74) Antalya'da ve %50,34'ünün (n = 75) Bitlis'te yaşadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların %64,43'ü (n = 96) kız ve %35,57'si (n = 53) erkektir. Çocukların %49,66'sının (n = 74) bir kardeşi, %23,49'unun (n = 35) iki kardeşi, %13,42'sinin (n = 20) üç kardeşi, %4,70'sinin (n = 7) dört kardeşi ve %8,72'sinin (n = 13) dörtten fazla kardeşi vardır. Çocukların %92,62'sinin (n = 138) annesi-birlikte evli ve birlikte yaşamakta, %7,38'inin (n = 11) evli ve ayrı yaşamaktadır. Çocukların %46,98'inin (n = 70) annesi ilkokul mezunu, %16,11'inin (n = 24) annesi lise mezunu, %24,16'sının (n = 36) annesi lisans mezunu ve %12,75'inin (n = 19) annesi yüksek lisans mezunudur. Çocukların %34,90'ının (n = 52) babası ilkokul mezunu, %30,20'sinin (n = 45) babası lise mezunu ve %34,90'ının (n = 52) babası lisans mezunudur.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. 5-6 Yaş Okul Öncesi Çocukları İçin İletişim Becerileri Ölçeği:

Önder, Doğal ve Şallı (2015) tarafından geliştirilen 5-6 Yaş Okul Öncesi Çocukları İçin İletişim Becerileri Ölçeği, çocukların iletişim becerilerini değerlendirmek ve izlemek için kullanılan bir araçtır. Bu ölçek, çocukların iletişim becerilerindeki eksiklikleri tespit etmeye yardımcı olur. Ölçek dört alt boyuttan oluşur: "Aktif İletişimde Bulunma", "İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma", "İletişimde Kurallara Uyma" ve "Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme". Toplamda 46 maddeden oluşan ölçek, 5'li Likert (1=Hiçbir Zaman, 2=Nadiren, 3=Bazen, 4=Genellikle, 5=Her Zaman) formatında değerlendirilir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin genel Cronbach Alpha değeri .98, Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Testi sonucu ise .97 olarak bulunmuştur.

3.3.2. Okul Öncesi Dönem Yaşam Becerileri Ölçeği:

Çalışmada, çocukların yaşam becerileri düzeylerini belirlemek amacıyla Yıldırım (2017) tarafından geliştirilen "Okul Öncesi Dönem Yaşam Becerileri Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçekte 44 madde ve 7 alt faktör yer almaktadır. 44 maddenin 15'i sosyal yaşam alt faktörü (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15), 7'si sorumluluk alt faktörü (52, 53, 54, 55, 56, 57, 58), 6'sı öz-farkındalık alt faktörü (34, 38, 39, 40, 41, 42), 5'i cinsiyet farkındalığı alt faktörü (32, 33, 35, 36, 37), 4'ü karar verme alt faktörü (24, 25, 26, 27), 3'ü hayatta kalma alt faktörü (48, 49, 50, 51), 3'ü öz bakım alt faktörü (43, 44, 45) ile ilgilidir. Ölçek, çocukların

yaşam becerileri düzeylerini ölçmek amacıyla öğretmenler tarafından uygulanmaktadır. Likert tipi hazırlanan ölçek, çocukların gösterdikleri her bir beceriyle ilgili maddeleri gösterme sıklıkları açısından “Her Zaman (5)”, “Sıklıkla (4)”, “Bazen (3)”, “Nadiren (2)”, “Hiçbir Zaman (1)” şeklinde değerlendirilmiştir. Ölçeğe ait Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları 1. faktör için .95, 2. faktör için .89, 3. faktör için .86, 4. faktör için .89, 5. faktör için .92, 6. faktör için .83, 7. faktör için .87 ve ölçeğin geneli için .95 olarak belirlenmiştir. Okul Öncesi Dönem Yaşam Becerileri Ölçeği’nden alınabilecek en yüksek puan 220, en düşük puan ise 44’tür (Yıldırım ve Temel, 2020).

3.4. Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında, veri analizine başlamadan önce veri setinde hatalı veri girişi ve eksik veri olup olmadığı frekans analizi ile kontrol edilmiştir. İnceleme sonucunda veri setinde hatalı veri girişi ve eksik veri tespit edilmemiştir. Gerekli kontroller yapıldıktan sonra veri analizine geçilmiştir. Örneklemen betimlenmesinde frekans ve yüzde istatistikleri kullanılmıştır. Demografik değişkenlere göre çocukların yaşam becerileri ve iletişim becerilerinin farklılaşma durumu incelenmiştir. Uygun yönteme karar verebilmek amacıyla, bağımsız değişken düzeylerinde çocukların yaşam becerisi ve iletişim becerisi puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu incelemede çarpıklık ve basıklık değerleri dikkate alınmıştır. Yaşadığı şehir, çocuk cinsiyeti olan iki düzeyli bağımsız değişkenler için, ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği durumlarda bağımsız örneklem t-testi, normal dağılım göstermediği durumlarda ise Mann Whitney U testi uygulanmıştır. İki veya daha fazla seviyeye sahip bağımsız değişkenler (örneğin kardeş sayısı, aile sosyoekonomik durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu) için, ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği durumlarda ANOVA testi, normal dağılım göstermediği durumlarda ise Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Yaşam becerisi ile iletişim becerisi arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelenmiştir. Ayrıca, yapılan analizlerin istatistiksel gücünü belirlemek amacıyla etki büyüklükleri hesaplanmıştır. Etki büyüklüğünde en sık kullanılan iki istatistik eta-kare ve Cohen d istatistiğidir. Eta-kare için 0.01, 0.06 ve 0.14 değerleri, Cohen d için ise 0.2, 0.5 ve 0.8 değerleri sırasıyla küçük, orta ve geniş etki büyüklüğü olarak yorumlanır (Büyüköztürk, 2011: 44). Mann Whitney U testi için ise sıra çift serili korelasyon (Rank biserial correlation) etki büyüklüğü olarak hesaplanmıştır. Ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği durumlarda Pearson korelasyon analizi, en az bir değişken için ölçek puanlarının normal dağılım göstermediği durumlarda ise Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Çocukların yaşam becerileri ve iletişim becerileri

düzeylelerini belirlemek amacıyla, ilgili ölçek puanı dikkate alınarak k-ortalama kümeleme (k-means cluster) analizi ile sınıflara (düzeylelere) ayrılmış ve sınıf ortalamalarına göre elde edilen sınıflar düşük-orta-yüksek olarak isimlendirilmiştir. Çocukların iletişim becerileri düzeylelerine göre yaşam becerileri düzeylelerinin farklılaşması ki-kare analizi ile incelenmiştir. Ki-kare analizi yapılırken beklenen değeri 5'in altında olan hücre sayısının %20'den fazla olduğu belirlendiği için olabilirlik oranı değeri kullanılmıştır. Analizler Jamovi 2.3.28 programı ile yapılmıştır.

Araştırma sürecinde elde edilen veriler temel alınarak Yaşam becerileri ölçeği boyutu puanları için hesaplanan Cronbach alfa katsayıları şu şekildedir: sosyal yaşam boyutu 0,92; sorumluluk boyutu 0,78; öz-farkındalık boyutu 0,88; cinsiyet farkındalığı boyutu 0,72; karar verme boyutu 0,93; hayatta kalma boyutu 0,81 ve özbakım boyutu 0,78. Yaşam becerileri ölçeği geneli için hesaplanan Cronbach alfa değeri ise 0,96'dır. Yaşam becerileri ölçeği puanlarının güvenilir olduğu söyleyebiliriz çünkü hesaplanan Cronbach alfa değerleri 0,70'den yüksek çıkmıştır.

Araştırma sürecinde elde edilen veriler temel alınarak iletişim becerileri ölçeği boyutu puanları için hesaplanan Cronbach alfa katsayıları aktif iletişimde bulunma boyutu için 0,96; iletişimde diğerlerini dikkate alma boyutu için 0,96; iletişimde kurallara uyma için 0,95 ve karşısındakine olumlu tepki gösterme boyutu için 0,92 şeklindedir. İletişim becerileri ölçeği geneli için hesaplanan Cronbach alfa değeri ise 0,98'dir. İletişim becerileri ölçeği puanlarının güvenilir olduğu söyleyebiliriz çünkü hesaplanan Cronbach alfa değerleri 0,70'den yüksek çıkmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde “Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşadığı şehir, cinsiyeti, kardeş sayısı, ailenin sosyoekonomik durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği puanları istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösteriyor mu?” sorusuna yer verilmiştir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşadıkları şehre göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi sürecinde uygun yöntemin belirlenmesi amacıyla öncelikle normal dağılım varsayımı değerlendirilmiştir. Yaşadıkları şehir değişkeni seviyelerinde yaşam becerisi ölçeği öz-farkındalık ve hayatta kalma boyutu puanlarının normal dağılım gösterdiği, diğer boyuta ait ölçek puanları ve toplam ölçek puanının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Yaşanılan şehir değişkeninin iki düzeyi (Antalya-Bitlis) olduğu da dikkate alınarak normal dağılım sağlanan ölçek puanları için ilişkisiz örneklem t testi, diğer ölçek puanları için Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.5’de sunulmuştur.

Tablo 4.5. *Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşadıkları şehre göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi*

		N	$\bar{X}$	Medyan	U	p	Etki Büyüklüğü ^a	
Sosyal Yaşam	Antalya	74,00	61,84	65,00	2603,5	0,515	0,062	
	Bitlis	75,00	61,35	62,00				
Sorumluluk	Antalya	74,00	29,26	29,00	2654	0,644	0,044	
	Bitlis	75,00	29,76	30,00				
Cinsiyet Farkındalığı	Antalya	74,00	23,55	24,00	2369,5	0,092	0,146	
	Bitlis	75,00	23,75	25,00				
Karar Verme	Antalya	74,00	15,64	17,00	2468	0,232	0,111	
	Bitlis	75,00	16,75	18,00				
Özbakım	Antalya	74,00	12,18	13,00	1656,5*	0,000	0,403	
	Bitlis	75,00	13,95	15,00				
Yaşam Becerileri (Toplam)	Antalya	74,00	180,23	181,00	2646,5	0,627	0,046	
	Bitlis	75,00	184,83	186,00				
Öz-Farkındalık	Antalya	74	23,78	3,94	0,656	147	0,513	0,107
	Bitlis	75	23,31	4,89				
Hayatta Kalma	Antalya	74	13,99	3,57	3,740*	147	0,000	0,613
	Bitlis	75	15,97	2,88				

^aRank biserial correlation; ^bCohen d; *p<0,05

Tablo 4.5 incelendiğinde çocukların yaşadıkları şehre göre yaşam becerileri ölçeği sosyal yaşam, sorumluluk, cinsiyet farkındalığı, karar verme, öz farkındalık boyutu puanları ve ölçek toplam puanının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği (p>0,05) görülmektedir. Diğer bir deyişle çocukların yaşadıkları şehir fark etmeksizin yaşam becerilerinden sosyal yaşam, sorumluluk, cinsiyet farkındalığı, karar verme, öz farkındalık becerileri benzerdir. Çocukların yaşadıkları şehre göre yaşam becerileri ölçeği öz bakım

boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Medyan değerleri incelendiğinde Bitlis şehrinde yaşayan çocukların öz bakım boyutu puan ortalamasının (15,00) Antalya şehrinde yaşayan çocukların öz bakım boyutu puan ortalamasından (13,00) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, Bitlis şehrinde yaşayan çocukların özbakım becerilerinin Antalya şehrinde yaşayan çocukların özbakım becerilerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların yaşadıkları şehre göre yaşam becerileri ölçeği hayatta kalma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz büyük etki büyüklüğüne sahiptir. Ortalamalar incelendiğinde Bitlis şehrinde yaşayan çocukların hayatta kalma boyutu puan ortalamasının (15,97) Antalya şehrinde yaşayan çocukların hayatta kalma boyutu puan ortalamasından (13,99) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, Bitlis şehrinde yaşayan çocukların hayatta kalma becerilerinin Antalya şehrinde yaşayan çocukların hayatta kalma becerilerinden yüksek olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların bulunduğu cinsiyetlerine göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının değerlendirilmesinde gereken yonteme karar vermek nihayetiyle öncelikle normal dağılım hipotezi incelenmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından yaşam becerisi ölçeği öz-farkındalık, karar verme ve hayatta kalma boyutu puanlarının normal dağılım gösterdiği, diğer boyuta ait ölçek puanları ve toplam ölçek puanının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeninin iki düzeyi (kız-erkek) olduğu da dikkate alınarak normal dağılım sağlanan ölçek puanları için bağımsız örneklem t testi, diğer ölçek puanları için Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.6’da sunulmuştur.

Tablo 4.6. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların cinsiyetlerine göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi

		n	$\bar{X}$	Medyan	U	p	Etki Büyük- lüğü ^a	
Sosyal Yaşam	Kız	96	63,91	65,00	1279,5*	0,000	0,497	
	Erkek	53	57,40	56,00				
Sorumluluk	Kız	96	30,17	330,00	2116,5	0,087	0,168	
	Erkek	53	28,32	29,00				
Cinsiyet Farkındalığı	Kız	96	23,89	25,00	2063,5*	0,037	0,189	
	Erkek	53	23,23	24,00				
Özbakım	Kız	53	13,51	14,00	1894*	0,007	0,256	
	Erkek	96	12,26	13,00				
Yaşam (Toplam) Becerileri	Kız	96	188,52	192,50	1310*	0,000	0,485	
	Erkek	53	171,72	177,00				
Öz-Farkındalık	Kız	96	24,62	4,30	4,184*	147	0,000	0,716
	Erkek	53	21,60	4,03				
Karar Verme	Kız	96	16,91	3,58	2,777*	147	0,006	0,475
	Erkek	53	14,91	5,16				
Hayatta Kalma	Kız	96	15,53	2,69	2,702*	147	0,008	0,462
	Erkek	53	14,00	4,22				

Tablo 4.6'ya bakıldığında, çocukların cinsiyetlerine göre yaşam becerileri ölçeğinin sorumluluk boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ($p>0,05$) gözlemlenmektedir. Başka bir deyişle, çocukların cinsiyeti ne olursa olsun, yaşam becerilerindeki sorumluluk becerileri benzerlik göstermektedir. Ancak, çocukların cinsiyetlerine göre yaşam becerileri ölçeğinin sosyal yaşam boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$) ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Medyan değerleri incelendiğinde kız çocukların sosyal yaşam boyutu puan ortalamasının (65,00) erkek çocukların sosyal yaşam boyutu puan ortalamasından (56,00) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, kız çocukların sosyal yaşam becerilerinin erkek çocukların sosyal yaşam becerilerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların cinsiyetlerine göre yaşam becerileri ölçeği cinsiyet farkındalığı boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<0,05$) tespit edilmiştir ve bu analiz düşük etki büyüklüğüne sahiptir. Medyan değerleri incelendiğinde kız çocukların cinsiyet farkındalığı boyutu puan ortalamasının (25,00) erkek çocukların cinsiyet farkındalığı boyutu puan ortalamasından (24,00) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, kız çocukların cinsiyet farkındalığı becerilerinin erkek çocukların cinsiyet farkındalığı becerilerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların cinsiyetlerine göre yaşam becerileri ölçeği özbakım boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz düşük etki büyüklüğüne sahiptir. Medyan değerleri incelendiğinde kız çocukların özbakım boyutu puan ortalamasının (14,00) erkek çocukların özbakım boyutu puan ortalamasından (13,00) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, kız çocukların özbakım becerilerinin erkek çocukların özbakım becerilerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların cinsiyetlerine göre yaşam becerileri ölçeği öz-farkındalık boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz büyük etki büyüklüğüne sahiptir. Ortalamalar incelendiğinde kız çocukların öz-farkındalık boyutu puan ortalamasının (24,62) erkek çocukların öz-farkındalık boyutu puan ortalamasından (21,60) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, kız çocukların öz-farkındalık becerilerinin erkek çocukların öz-farkındalık becerilerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların cinsiyetlerine göre yaşam becerileri ölçeği karar verme boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Ortalamalar incelendiğinde kız çocukların karar verme boyutu puan ortalamasının (16,91) erkek çocukların karar verme boyutu puan ortalamasından (14,91) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, kız çocukların karar verme becerilerinin erkek çocukların karar verme becerilerinden yüksek olduğu

söylenbilir. Çocukların cinsiyetlerine göre yaşam becerileri ölçeği hayatta kalma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Ortalamalar incelendiğinde kız çocukların hayatta kalma boyutu puan ortalamasının (15,53) erkek çocukların hayatta kalma boyutu puan ortalamasından (14,00) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, kız çocukların hayatta kalma becerilerinin erkek çocukların hayatta kalma becerilerinden yüksek olduğu söylenbilir. Çocukların cinsiyetlerine göre yaşam becerileri ölçeği toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Medyan değerleri incelendiğinde kız çocukların yaşam becerileri ölçeği puan ortalamasının (192,50) erkek çocukların yaşam becerileri ölçeği puan ortalamasından (177,00) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, kız çocukların yaşam becerilerinin erkek çocukların yaşam becerilerinden yüksek olduğu söylenbilir.

Okul öncesi eğitim gören çocukların kardeş sayısına göre yaşam becerileri ölçeği puanlarını incelemek için uygun yöntem belirlemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı değerlendirilmiştir. Kardeş sayısı değişkeni düzeylerinde yaşam becerisi ölçeği boyutu puanları ve toplam puanlarının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Kardeş sayısı değişkeninin ikiden fazla düzeyi (bir-iki-3 ve daha fazla) olduğu ve normal dağılım varsayımı sağlanmadığı için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.7’de sunulmuştur.

Tablo 4.7. Okul öncesi eğitimine devam eden çocukların kardeş sayılarına göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi

	Kardeş Sayısı 2	N	$\bar{X}$	Medyan	χ^2	sd	p	Etki Büyüklüğü ^a
Sosyal Yaşam	Bir	74	64,28	65,00	9,627*	2	0,008	0,065
	İki	35	57,83	62,00				
	3 ve daha fazla	40	59,90	61,00				
Sorumluluk	Bir	74	30,85	30,00	17,799*	2	0,000	0,119
	İki	35	27,14	28,00				
	3 ve daha fazla	40	29,10	28,00				
Öz-Farkındalık	Bir	74	25,01	24,00	12,159*	2	0,002	0,082
	İki	35	21,51	24,00				
	3 ve daha fazla	40	22,60	23,00				
Cinsiyet Farkındalığı	Bir	74	24,26	25,00	3,521	2	0,172	0,024
	İki	35	22,23	25,00				
	3 ve daha fazla	40	23,78	25,00				
Karar Verme	Bir	74	17,78	18,00	26,706*	2	0,000	0,180
	İki	35	12,14	11,00				
	3 ve daha fazla	40	16,80	17,50				
Hayatta Kalma	Bir	74	15,99	16,00	15,570*	2	0,000	0,105
	İki	35	12,60	14,00				
	3 ve daha fazla	40	15,23	16,00				
Özbakım	Bir	74	13,99	14,00	14,802*	2	0,000	0,100
	İki	35	10,77	9,00				
	3 ve daha fazla	40	13,38	14,00				

	Kardeş Sayısı 2	N	$\bar{X}$	Medyan	χ^2	sd	p	Etki Büyüklüğü ^a
Yaşam Becerileri	Bir	74	192,16	196,50	21,554*	2	0,000	0,146
	İki	35	164,23	179,00				
	3 ve daha fazla	40	180,78	180,00				

^aEta kare; *p<0,05

Tablo 4.7 incelendiğinde çocukların kardeş sayılarına göre yaşam becerileri ölçeği cinsiyet farkındalığı boyutu puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle çocukların kardeş sayıları fark etmeksizin yaşam becerilerinden cinsiyet farkındalığı düzeyleri benzerdir. Çocukların kardeş sayılarına göre yaşam becerileri ölçeği sosyal yaşam boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın kardeş sayısı değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın bir kardeşi olan çocuklar ile üç ve daha fazla kardeşi olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,015$) belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde bir kardeşi olan çocukların sosyal yaşam düzeylerinin üç ve daha fazla kardeşi olan çocukların sosyal yaşam düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların kardeş sayılarına göre yaşam becerileri ölçeği sorumluluk boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<0,05$) gözlemlenmiş ve bu analiz orta düzeyde bir etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın kardeş sayısı değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu saptamak amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili mukayese sonucunda belirlenen anlamlı farklılığın bir kardeşi olan çocuklar ile iki kardeşi ($p = 0,000$) ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,009$) tespit edilmiştir. Medyan değerleri değerlendirildiğinde bir kardeşi olan çocukların sorumluluk seviyelerinin iki kardeşi ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocukların sorumluluk seviyelerinden yüksek olduğu denilebilir. Çocukların kardeş sayılarına göre yaşam becerileri ölçeği öz-farkındalık boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Belirlenen anlamlı farklılığın kardeş sayısı değişkeninin hangi seviyeler arasında olduğunu saptamak amacı ile DSCF yöntemi ile çift yönlü karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan çift yönlü karşılaştırmalar neticesinde belirlenen anlamlı farklılığın bir kardeşi olan çocuklar ile iki kardeşi ($p = 0,013$) ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,015$) belirlenmiştir. Orta değer incelendiğinde bir kardeşi olan çocukların öz-farkındalık düzeylerinin iki kardeşi ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocukların öz-farkındalık düzeylerinden yüksek olduğu belirtilebilir. Çocukların kardeş sayılarına göre yaşam becerileri ölçeği karar verme boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$)

görülmektedir ve bu analiz yüksek etki büyüklüğüne sahiptir. Belirlenen anlamlı farklılığın kardeş sayısı değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın bir kardeşi olan çocuklar ile iki kardeşi olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,000$) ve iki kardeşi olan çocuklar ile üç ve daha fazla kardeşi olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,000$) belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde iki kardeşi olan çocukların karar verme düzeylerinin bir ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocukların karar verme düzeylerinden düşük olduğu söylenebilir. Çocukların kardeş sayılarına göre yaşam becerileri ölçeği hayatta kalma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın kardeş sayısı değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın bir kardeşi olan çocuklar ile iki kardeşi olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,000$) ve iki kardeşi olan çocuklar ile üç ve daha fazla kardeşi olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,011$) belirlenmiştir. Orta değerleri incelendiğinde iki kardeşi olan çocukların karar verme düzeylerinin bir ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocukların karar verme düzeylerinden düşük olduğu söylenebilir. Çocukların kardeş sayılarına göre yaşam becerileri ölçeği özbakım boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın kardeş sayısı değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile çift yönlü karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan çift yönlü karşılaştırmalar sonucunda belirlenen anlamlı farklılığın bir kardeşi olan çocuklar ile iki kardeşi olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,000$) ve iki kardeşi olan çocuklar ile üç ve daha fazla kardeşi olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,018$) tespit edilmiştir. Ortanca değerleri değerlendirildiğinde iki kardeşi olan çocukların özbakım düzeylerinin bir ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocukların özbakım düzeylerinden düşük olduğu söylenebilir. Çocukların kardeş sayılarına göre yaşam becerileri ölçeği toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz büyük etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın kardeş sayısı değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın bir kardeşi olan çocuklar ile iki kardeşi ($p = 0,000$) ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,003$) belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde bir kardeşi olan çocukların yaşam becerileri düzeylerinin iki kardeşi

ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocukların yaşam becerileri düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların ailesinin sosyoekonomik düzeyine göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının değerlendirilmesinde uygun yöntemle karar vermek hedefiyle öncelikle normal dağılım hipotezi incelenmiştir. Ailenin sosyoekonomik düzeyi değişkeni düzeylerinde yaşam becerisi ölçeği boyutu puanları ve toplam puanlarının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Ailenin sosyoekonomik düzeyi değişkeninin ikiden fazla düzeyi (alt-orta-üst) olduğu ve normal dağılım hipotezi sağlanmadığı için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.8’de sunulmuştur.

Tablo 4.8. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların ailesinin sosyoekonomik düzeyine göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi

	Sosyoekonomik Durum	n	$\bar{X}$	Medyan	χ^2	sd	p	Etki Büyüklüğü ^a
Sosyal Yaşam	Alt	33	57,91	62,00	7,131*	2	0,028	0,048
	Orta	83	62,13	65,00				
	Üst	33	63,91	65,00				
Sorumluluk	Alt	33	27,73	30,00	1,539	2	0,463	0,010
	Orta	83	29,88	30,00				
	Üst	33	30,36	29,00				
Öz-Farkındalık	Alt	33	22,52	23,00	1,148	2	0,563	0,008
	Orta	83	23,70	24,00				
	Üst	33	24,18	23,00				
Cinsiyet Farkındalığı	Alt	33	22,91	25,00	9,125*	2	0,010	0,062
	Orta	83	23,53	24,00				
	Üst	33	24,70	25,00				
Karar Verme	Alt	33	14,30	17,00	1,594	2	0,451	0,011
	Orta	83	16,57	17,00				
	Üst	33	17,15	18,00				
Hayatta Kalma	Alt	33	13,61	15,00	5,287	2	0,071	0,036
	Orta	83	14,93	16,00				
	Üst	33	16,52	18,00				
Özbakım	Alt	33	12,12	14,00	6,894*	2	0,032	0,047
	Orta	83	13,02	14,00				
	Üst	33	14,12	15,00				
Yaşam Becerileri	Alt	33	171,09	186,00	2,808	2	0,246	0,019
	Orta	83	183,76	181,00				
	Üst	33	190,94	193,00				

^aEta kare; * p<0,05

Tablo 4.8'e göre, çocukların ailelerinin sosyoekonomik düzeylerine göre yaşam becerileri ölçeğinin sorumluluk, öz-farkındalık, karar verme, hayatta kalma boyutları ve ölçek toplam puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemektedir (p>0,05). Başka bir deyişle çocukların ailesinin sosyoekonomik düzeyleri fark etmeksizin yaşam becerilerinden sorumluluk, öz-farkındalık, karar verme, hayatta kalma düzeyleri benzerdir. Çocukların ailelerinin sosyoekonomik düzeylerine göre yaşam becerileri ölçeğinin sosyal

yaşam boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu bulgunun etki büyüklüğü düşük düzeydedir. Tespit edilen anlamlı farklılığın sosyoekonomik düzey değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için DSCF yöntemi kullanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan çift yönlü karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın ailesi alt sosyoekonomik düzeye sahip olan çocuklar ile ailesi orta sosyoekonomik düzeye sahip olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,043$) belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde ailesi orta sosyoekonomik düzeye sahip olan çocukların sosyal yaşam düzeylerinin ailesi alt sosyoekonomik düzeye sahip olan çocukların sosyal yaşam düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların ailelerinin sosyoekonomik düzeylerine göre yaşam becerileri ölçeği cinsiyet farkındalığı boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın sosyoekonomik düzey değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın ailesi orta sosyoekonomik düzeye sahip olan çocuklar ile ailesi üst sosyoekonomik düzeye sahip olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,003$) belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde ailesi üst sosyoekonomik düzeye sahip olan çocukların cinsiyet farkındalığı düzeylerinin ailesi orta sosyoekonomik düzeye sahip olan çocukların cinsiyet farkındalığı düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların ailelerinin sosyoekonomik düzeylerine göre yaşam becerileri ölçeği özbakım boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz düşük etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın sosyoekonomik düzey değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın ailesi orta sosyoekonomik düzeye sahip olan çocuklar ile ailesi üst sosyoekonomik düzeye sahip olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,016$) belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde ailesi üst sosyoekonomik düzeye sahip olan çocukların özbakım düzeylerinin ailesi orta sosyoekonomik düzeye sahip olan çocukların özbakım düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların annesinin eğitim durumu göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesinde uygun yönteme karar vermek amacıyla öncelikle normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Anne eğitim durumu değişkeni düzeylerinde yaşam becerisi ölçeği boyutu puanları ve toplam puanlarının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Anne eğitim durumu değişkeninin ikiden fazla düzeyi (ilkokul-lise-lisans-

yüksek lisans) olduğu ve normal dağılım varsayımı sağlanmadığı için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.9'da sunulmuştur.

Tablo 4.9. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların annesinin eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi

	Çocuğun Annesinin Eğitim Durumu	n	$\bar{X}$	Medyan	χ^2	sd	p	Etki Büyüklüğü ^a
Sosyal Yaşam	İlkokul	70	57,99	61,00	23,434*	3	0,000	0,157
	Lise	24	66,88	69,00				
	Lisans	36	64,89	66,00				
	Yüksek lisans	19	61,95	56,00				
Sorumluluk	İlkokul	70	28,23	28,00	23,412*	3	0,000	0,157
	Lise	24	30,08	30,00				
	Lisans	36	31,89	32,00				
	Yüksek lisans	19	29,00	29,00				
Öz-Farkındalık	İlkokul	70	21,93	23,00	38,333*	3	0,000	0,257
	Lise	24	24,08	24,00				
	Lisans	36	27,17	28,00				
	Yüksek lisans	19	21,95	21,00				
Cinsiyet Farkındalığı	İlkokul	70	22,93	25,00	4,928	3	0,177	0,033
	Lise	24	24,29	25,00				
	Lisans	36	24,19	24,00				
	Yüksek lisans	19	24,47	24,00				
Karar Verme	İlkokul	70	14,97	16,00	22,53*	3	0,000	0,151
	Lise	24	15,21	14,00				
	Lisans	36	18,83	20,00				
	Yüksek lisans	19	16,95	16,00				
Hayatta Kalma	İlkokul	70	14,27	15,00	4,502	3	0,212	0,030
	Lise	24	14,88	14,00				
	Lisans	36	15,75	16,00				
	Yüksek lisans	19	16,32	14,00				
Özbakım	İlkokul	70	12,76	14,00	1,287	3	0,732	0,009
	Lise	24	12,38	14,00				
	Lisans	36	13,67	14,00				
	Yüksek lisans	19	13,95	13,00				
Yaşam Becerileri (Toplam)	İlkokul	70	173,07	180,00	19,088*	3	0,000	0,128
	Lise	24	187,79	188,00				
	Lisans	36	196,39	196,50				
	Yüksek lisans	19	184,58	173,00				

^aEta kare; *p<0,05

Tablo 4.9 incelendiğinde çocukların annesinin eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği cinsiyet farkındalığı, hayatta kalma ve özbakım boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği (p>0,05) görülmektedir. Diğer bir deyişle çocukların annesinin eğitim durumu fark etmeksizin yaşam becerilerinden cinsiyet farkındalığı, hayatta kalma ve özbakım düzeyleri benzerdir. Çocukların annesinin eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği sosyal yaşam boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir ve bu analiz yüksek etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı

farklılığın anne eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın annesi ilkokul mezunu olan çocuklar ile annesi lise mezunu olan çocuklar ($p = 0,000$) ve annesi lisans mezunu olan ($p = 0,003$) olan çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde annesi lise ve lisans mezunu olan çocukların sosyal yaşam düzeylerinin annesi ilkokul mezunu çocukların sosyal yaşam düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların annesinin eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği sorumluluk boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz yüksek etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın anne eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın annesi lisans mezunu olan çocuklar ile annesi ilkokul mezunu olan çocuklar ($p = 0,000$) ve annesi yüksek lisans mezunu olan ($p = 0,000$) olan çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde annesi lisans mezunu olan çocukların sorumluluk düzeylerinin annesi ilkokul ve yüksek lisans mezunu çocukların sorumluluk düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların annesinin eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği öz-farkındalık boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz yüksek etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın anne eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın annesi lisans mezunu olan çocuklar ile annesi ilkokul mezunu olan çocuklar ($p = 0,000$) ve annesi yüksek lisans mezunu olan ($p = 0,000$) olan çocuklar; annesi lise mezunu olan çocuklar ile annesi yüksek lisans mezunu olan çocuklar ($p = 0,000$) arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde annesi lisans mezunu olan çocukların öz-farkındalık düzeylerinin annesi ilkokul ve yüksek lisans mezunu çocukların öz-farkındalık düzeylerinden; annesi lise mezunu olan çocukların öz-farkındalık düzeylerinin annesi yüksek lisans mezunu olan çocukların öz-farkındalık düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların annesinin eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği karar verme boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz yüksek etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın anne eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın annesi lisans mezunu olan çocuklar ile annesi ilkokul mezunu olan çocuklar ($p =$

0,000), annesi lisans mezunu olan ($p = 0,003$) ve annesi yüksek lisans mezunu olan ($p = 0,000$) olan çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde annesi lisans mezunu olan çocukların karar verme düzeylerinin annesi ilkokul, lise ve yüksek lisans mezunu çocukların karar verme düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların annesinin eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın anne eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın annesi lisans mezunu olan çocuklar ile annesi ilkokul mezunu olan çocuklar ($p = 0,000$) arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde annesi lisans mezunu olan çocukların sorumluluk düzeylerinin annesi ilkokul mezunu çocukların sorumluluk düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitimine devam eden çocukların babasının eğitim durumu göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesinde uygun yöntem karar vermek amacıyla öncelikle normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Baba eğitim durumu değişkeni düzeylerinde yaşam becerisi ölçeği sosyal yaşam boyutu puanlarının normal dağılım gösterdiği, diğer boyutlara ait ölçek puanları ve toplam ölçek puanının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Baba eğitim durumu değişkeninin ikiden fazla düzeyi (ilkokul-lise-üniversite) olduğu da dikkate alınarak normal dağılım sağlanan ölçek puanları için varyans analizi (ANOVA), diğer ölçek puanları için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.10'da sunulmuştur.

Tablo 4.10. Okul öncesi eğitimine devam eden çocukların babasının eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi

	Çocuğun Babasının Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	Sd	F	sd	p	Etki büyüklüğü ^a
Sosyal Yaşam	İlkokul	52	58,40	10,41	6,994*	(2, 146)	0,001	0,096
	Lise	45	61,58	8,51				
	Lisans	52	64,79	6,79				
Sorumluluk	İlkokul	52	29,31	30,00	6,878*	2	0,032	0,046
	Lise	45	28,58	29,00				
	Lisans	52	30,52	31,50				
Öz-Farkındalık	İlkokul	52	22,83	24,50	10,794*	2	0,005	0,073
	Lise	45	22,47	22,00				
	Lisans	52	25,19	26,50				
Cinsiyet Farkındalığı	İlkokul	52	22,52	25,00	6,272*	2	0,043	0,042
	Lise	45	24,31	25,00				
	Lisans	52	24,21	25,00				
Karar Verme	İlkokul	52	14,77	16,00	23,197*	2	0,000	0,157
	Lise	45	15,31	16,00				
	Lisans	52	18,39	20,00				

	Çocuğun Babasının Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	Sd	F	sd	p	Etki büyüklüğü ^a
Hayatta Kalma	İlkokul	52	14,33	16,00	3,757	2	0,153	0,025
	Lise	45	14,80	14,00				
	Lisans	52	15,81	16,00				
Özbakım	İlkokul	52	13,10	15,00	13,27*	2	0,001	0,090
	Lise	45	12,47	13,00				
	Lisans	52	13,56	14,00				
Yaşam Becerileri	İlkokul	52	175,25	186,50	15,546*	2	0,000	0,105
	Lise	45	179,51	177,00				
	Lisans	52	192,46	196,50				

^aEta kare; * $p < 0,05$

Tablo 4.10 incelendiğinde çocukların babasının eğitim durumuna göre hayatta kalma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p > 0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle çocukların babasının eğitim durumu fark etmeksizin yaşam becerilerinden hayatta kalma düzeyleri benzerdir. Çocukların babasının eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği sosyal yaşam boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta düzeyde etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın baba eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile Bonferroni testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın babası lisans mezunu olan çocuklar ($p = 0,000$) arasında olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde babası lisans mezunu olan çocukların sosyal yaşam düzeylerinin babası ilkokul mezunu çocukların sosyal yaşam düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların babasının eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği sorumluluk boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz düşük düzeyde etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın baba eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın babası lisans mezunu olan çocuklar ile babası lise mezunu olan çocuklar ($p = 0,020$) arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde babası lisans mezunu olan çocukların sorumluluk düzeylerinin babası lise mezunu çocukların sorumluluk düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların babasının eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği öz-farkındalık boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta düzeyde etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın baba eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın babası lisans mezunu olan çocuklar ile babası lise mezunu olan çocuklar ($p =$

0,002) arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde babası lisans mezunu olan çocukların öz-farkındalık düzeylerinin babası lise mezunu çocukların öz-farkındalık düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların babasının eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği cinsiyet farkındalığı boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta düzeyde etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın baba eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Çocukların babasının eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği karar verme boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz yüksek etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın baba eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın babası lisans mezunu olan çocuklar ile babası ilkokul mezunu olan çocuklar ($p = 0,000$) ve babası lise mezunu olan ($p = 0,000$) çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde babası lisans mezunu olan çocukların karar verme düzeylerinin babası ilkokul ve lise mezunu çocukların karar verme düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların babasının eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği özbakım boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta düzeyde etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın baba eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın babası lise mezunu olan çocuklar ile babası ilkokul mezunu olan çocuklar ($p = 0,004$) ve babası lisans mezunu olan ($p = 0,014$) çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde babası ilkokul ve lisans mezunu olan çocukların özbakım düzeylerinin annesi lise mezunu çocukların özbakım düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların babasının eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta düzeyde etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın baba eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın babası lisans mezunu olan çocuklar ile babası ilkokul mezunu olan çocuklar ($p = 0,008$) ve babası lise mezunu olan çocuklar ($p = 0,000$) arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde babası lisans mezunu olan

çocukların yaşam becerisi düzeylerinin babası ilköğretim ve lise mezunu çocukların yaşam becerisi düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir.

Bu bölümde “Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşadığı şehir, cinsiyeti, kardeş sayısı, ailenin sosyoekonomik durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre iletişim becerileri ölçeği puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusuna yer verilmiştir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşadıkları şehre göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesinde uygun yöntemle karar vermek amacıyla öncelikle normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Yaşadıkları şehir değişkeni düzeylerinde iletişim becerileri ölçeği alt boyut puanlarının ve toplam puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Yaşanılan şehir değişkeninin iki düzeyi (Antalya-Bitlis) olduğu ve ölçek puanları için normal dağılım varsayımı sağlandığında ilişkisiz örneklem t testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.11’de sunulmuştur.

Tablo 4.11. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşadıkları şehre göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi

	Grup	N	$\bar{X}$	SD	T	sd	p	Etki büyüklüğü ^a
Aktif İletişimde Bulunma	Antalya	74	65,01	11,58	2,232*	147	0,030	0,366
	Bitlis	75	60,51	13,02				
İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma	Antalya	74	53,28	13,19	0,686	147	0,490	0,112
	Bitlis	75	51,93	10,74				
İletişimde Kurallara Uyma	Antalya	74	66,46	12,82	0,524	147	0,600	0,086
	Bitlis	75	67,45	10,23				
Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme	Antalya	74	8,18	2,39	0,582	147	0,560	0,095
	Bitlis	75	7,97	1,82				
İletişim Becerileri (Toplam)	Antalya	74	192,93	39,12	0,836	147	0,400	0,137
	Bitlis	75	187,87	34,72				

^aCohen d; *p<0,05

Tablo 4.11 incelendiğinde çocukların yaşadıkları şehre göre iletişim becerileri ölçeği iletişimde diğerlerini dikkate alma, iletişimde kurallara uyma, karşısındakine olumlu tepki gösterme boyutu puanları ve ölçek toplam puanının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği (p>0,05) görülmektedir. Diğer bir deyişle çocukların yaşadıkları şehir fark etmeksizin iletişimde diğerlerini dikkate alma, iletişimde kurallara uyma, karşısındakine olumlu tepki gösterme becerileri benzerdir. Çocukların yaşadıkları şehre göre iletişim becerileri ölçeği aktif iletişimde bulunma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Ortalama değerleri incelendiğinde Antalya şehrinde yaşayan çocukların aktif iletişimde bulunma boyutu puan ortalamasının (65,01) Bitlis şehrinde yaşayan çocukların aktif iletişimde bulunma boyutu puan ortalamasından (60,51) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, Antalya şehrinde yaşayan çocukların aktif iletişimde bulunma becerilerinin Bitlis

şehrinde yaşayan çocukların aktif iletişimde bulunma becerilerinden yüksek olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların cinsiyetlerine göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesinde uygun yöntemle karar vermek amacıyla öncelikle normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Cinsiyet değişkeni düzeylerinde iletişim becerileri ölçeği alt boyut puanlarının ve toplam puanlarının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeninin iki düzeyi (kız-erkek) olduğu ve ölçek puanları için normal dağılım varsayımı sağlanmadığından Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.12’de sunulmuştur.

Tablo 4.12. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların cinsiyetlerine göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	Medyan	U	p	Etki büyüklüğü ^a
Aktif İletişimde Bulunma	Kız	96	66,17	72,00	1359*	0,001	0,466
	Erkek	53	56,55	57,00			
İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma	Kız	96	57,44	63,00	968,5*	0,001	0,619
	Erkek	53	43,85	47,00			
İletişimde Kurallara Uyma	Kız	96	70,99	75,00	1194*	0,001	0,531
	Erkek	53	59,66	64,00			
Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme	Kız	96	8,77	10,00	1112*	0,001	0,563
	Erkek	53	6,81	7,00			
İletişim Becerileri	Kız	96	203,37	220,50	1217,5*	0,001	0,521
	Erkek	53	166,87	176,00			

^aRank biserial correlation; *p<0,05

Tablo 4.12 incelendiğinde çocukların cinsiyetlerine göre iletişim becerileri ölçeği aktif iletişimde bulunma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Medyan değerleri incelendiğinde kız çocuklarının aktif iletişimde bulunma boyutu puan ortalamasının (72,00) erkek çocukların aktif iletişimde bulunma boyutu puan ortalamasından (57,00) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, kız çocuklarının aktif iletişimde bulunma becerilerinin erkek çocukların aktif iletişimde bulunma becerilerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların cinsiyetlerine göre iletişim becerileri ölçeği iletişimde diğerlerini dikkate alma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Medyan değerleri incelendiğinde kız çocuklarının iletişimde diğerlerini dikkate alma boyutu puan ortalamasının (63,00) erkek çocukların iletişimde diğerlerini dikkate alma boyutu puan ortalamasından (47,00) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, kız çocuklarının iletişimde diğerlerini dikkate alma becerilerinin erkek çocukların iletişimde diğerlerini dikkate alma becerilerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların cinsiyetlerine göre iletişim becerileri ölçeği iletişimde kurallara uyma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Medyan değerleri incelendiğinde kız çocuklarının iletişimde kurallara uyma boyutu puan

ortalamasının (75,00) erkek çocukların iletişimde kurallara uyma boyutu puan ortalamasından (64,00) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, kız çocuklarının iletişimde kurallara uyma becerilerinin erkek çocukların iletişimde kurallara uyma becerilerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların cinsiyetlerine göre iletişim becerileri ölçeği karşısındakine olumlu tepki gösterme boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Medyan değerleri incelendiğinde kız çocuklarının karşısındakine olumlu tepki gösterme boyutu puan ortalamasının (10,00) erkek çocukların karşısındakine olumlu tepki gösterme boyutu puan ortalamasından (7,00) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, kız çocuklarının karşısındakine olumlu tepki gösterme becerilerinin erkek çocukların karşısındakine olumlu tepki gösterme becerilerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların cinsiyetlerine göre iletişim becerileri ölçeğinin tamamından alınan puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Medyan değerleri incelendiğinde kız çocuklarının iletişim becerileri puan ortalamasının (220,50) erkek çocukların iletişim becerileri puan ortalamasından (176,00) yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, kız çocuklarının iletişim becerilerinin erkek çocukların iletişim becerilerinden yüksek olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların kardeş sayılarına göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesinde uygun yöntemle karar vermek amacıyla öncelikle normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Kardeş sayısı değişkeni düzeylerinde iletişim becerileri ölçeği boyutu puanları ve toplam puanlarının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Kardeş sayısı değişkeninin ikiden fazla düzeyi (bir-iki-3 ve daha fazla) olduğu ve normal dağılım varsayımı sağlanmadığı için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.13'te sunulmuştur

Tablo 4.13. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların kardeş sayılarına göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi

	Kardeş Sayısı	n	$\bar{X}$	Medyan	χ^2	sd	p	Etki büyüklüğü ^a
Aktif İletişimde Bulunma	Bir	74	66,99	72,00	15,544*	2	0,000	0,105
	İki	35	58,06	63,00				
	3 ve daha fazla	40	59,00	57,00				
İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma	Bir	74	56,22	63,00	17,447*	2	0,000	0,118
	İki	35	47,69	48,00				
	3 ve daha fazla	40	50,23	49,00				
İletişimde Kurallara Uyma	Bir	74	70,20	75,00	13,737*	2	0,001	0,093
	İki	35	60,94	67,00				
	3 ve daha fazla	40	66,23	68,00				
Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme	Bir	74	8,28	9,00	6,152*	2	0,046	0,042
	İki	35	8,20	8,00				
	3 ve daha fazla	40	7,58	8,00				

	Kardeş Sayısı	n	$\bar{X}$	Medyan	χ^2	sd	p	Etki büyüklüğü ^a
İletişim Becerileri	Bir	74	201,69	221,00	16,969*	2	0,000	0,115
	İki	35	174,89	187,00				
	3 ve daha fazla	40	183,03	176,00				

^aEta kare;

*p<0,05

Tablo 4.13 incelendiğinde çocukların kardeş sayılarına göre iletişim becerileri ölçeği aktif iletişimde bulunma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın kardeş sayısı değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın bir kardeşi olan çocuklar ile iki kardeşi olan çocuklar (p = 0,005) ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocuklar (p = 0,003) arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde bir kardeşi olan çocukların aktif iletişimde bulunma düzeylerinin iki kardeş ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocukların aktif iletişimde bulunma düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların kardeş sayılarına göre iletişim becerileri ölçeği iletişimde diğerlerini dikkate alma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın kardeş sayısı değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın bir kardeşi olan çocuklar ile iki kardeşi (p = 0,002) ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocuklar arasında olduğu (p = 0,002) belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde bir kardeşi olan çocukların iletişimde diğerlerini dikkate alma düzeylerinin iki kardeşi ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocukların iletişimde diğerlerini dikkate alma düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların kardeş sayılarına göre iletişim becerileri ölçeği iletişimde kurallara uyma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın kardeş sayısı değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın bir kardeşi olan çocuklar ile iki kardeşi (p = 0,000) olan çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde bir kardeşi olan çocukların iletişimde kurallara uyma düzeylerinin iki kardeşi olan çocukların iletişimde kurallara uyma düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların kardeş sayılarına göre iletişim becerileri ölçeği karşısındakine olumlu tepki gösterme boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir ve bu analiz düşük etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı

farklılığın kardeş sayısı değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın bir kardeşi olan çocuklar ile iki kardeşi olan çocuklar ($p = 0,001$) ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocuklar ($p = 0,006$) arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde bir kardeşi olan çocukların karşısındakine olumlu tepki gösterme düzeylerinin iki kardeş ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocukların karşısındakine olumlu tepki gösterme düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların kardeş sayılarına göre iletişim becerileri ölçeği toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın kardeş sayısı değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın bir kardeşi olan çocuklar ile iki kardeşi ($p = 0,001$) ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,006$) belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde bir kardeşi olan çocukların iletişim becerileri düzeylerinin iki kardeşi ve üç ve daha fazla kardeşi olan çocukların iletişim becerileri düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların ailelerinin sosyoekonomik düzeylerine göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesinde uygun yöntem karar vermek amacıyla öncelikle normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Sosyoekonomik düzey değişkeni düzeylerinde iletişim becerileri ölçeği boyutu puanları ve toplam puanlarının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Sosyoekonomik düzey değişkeninin ikiden fazla düzeyi (alt-üst-orta) olduğu ve normal dağılım varsayımı sağlanmadığı için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.14'te sunulmuştur.

Tablo 4.14. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların ailelerin sosyoekonomik durumlarına göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi

	Sosyoekonomik Durum	n	$\bar{X}$	Medyan	χ^2	sd	p	Etki büyüklüğü ^a
Aktif İletişimde Bulunma	Alt	33	59,61	63,00	6,035*	2	0,049	0,041
	Orta	83	64,65	70,00				
	Üst	33	61,09	73,00				
İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma	Alt	33	47,91	48,00	8,902*	2	0,012	0,060
	Orta	83	54,94	59,00				
	Üst	33	51,42	60,00				
İletişimde Kurallara Uyuma	Alt	33	63,64	68,00	1,879	2	0,391	0,013
	Orta	83	68,55	70,00				
	Üst	33	66,27	75,00				
Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme	Alt	33	8,15	8,00	2,263	2	0,322	0,015
	Orta	83	8,37	9,00				
	Üst	33	7,24	10,00				
İletişim Becerileri	Alt	33	179,30	187,00	5,414	2	0,067	0,037
	Orta	83	196,52	210,00				

Sosyoekonomik Durum	n	$\bar{X}$	Medyan	χ^2	sd	p	Etki büyüklüğü ^a
Üst	33	186,03	219,00				

^aEta kare; *p<0,05

Tablo 4.14 incelendiğinde çocukların ailesinin sosyoekonomik düzeylerine göre iletişim becerileri ölçeği iletişimde kurallara uyma, karşısındakine olumlu tepki gösterme ve ölçek toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle çocukların ailesinin sosyoekonomik düzeyleri fark etmeksizin iletişimde kurallara uyma, karşısındakine olumlu tepki gösterme ve genel iletişim becerileri düzeyleri benzerdir. Çocukların ailelerinin sosyoekonomik düzeylerine göre iletişim becerileri ölçeği aktif iletişimde bulunma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz düşük etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın sosyoekonomik düzey değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın ailesi alt sosyoekonomik düzeye sahip olan çocuklar ile ailesi orta sosyoekonomik düzeye sahip olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,044$) belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde ailesi orta sosyoekonomik düzeye sahip olan çocukların aktif iletişimde bulunma düzeylerinin ailesi alt sosyoekonomik düzeye sahip olan çocukların aktif iletişimde bulunma düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların ailelerinin sosyoekonomik düzeylerine göre iletişim becerileri ölçeği iletişimde diğerlerini dikkate alma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın sosyoekonomik düzey değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın ailesi alt sosyoekonomik düzeye sahip olan çocuklar ile ailesi orta sosyoekonomik düzeye sahip olan çocuklar arasında olduğu ($p = 0,010$) belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde ailesi orta sosyoekonomik düzeye sahip olan çocukların iletişimde diğerlerini dikkate alma düzeylerinin ailesi alt sosyoekonomik düzeye sahip olan çocukların iletişimde diğerlerini dikkate alma düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitimine devam eden çocukların annelerin eğitim durumlarına göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesinde uygun yönteme karar vermek amacıyla öncelikle normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Anne eğitim durumu değişkeni düzeylerinde iletişim becerileri ölçeği boyutu puanları ve toplam puanlarının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Anne eğitim durumu değişkeninin ikiden fazla düzeyi (ilkokul-

lise-lisans-yüksek lisan) olduğu ve normal dağılım varsayımı sağlanmadığı için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.15’de sunulmuştur.

Tablo 4.15. Okul öncesi eğitimine devam eden çocukların annelerinin eğitim durumlarına göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi

	Çocuğun Annesinin Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	Medyan	χ^2	sd	p	Etki büyüklüğü ^a
Aktif İletişimde Bulunma	İlkokul	70	57,06	57,00	34,221*	3	0,000	0,231
	Lise	24	67,79	71,00				
	Lisans	36	72,00	74,00				
	Yüksek lisans	19	59,79	47,00				
İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma	İlkokul	70	47,70	47,00	36,855*	3	0,000	0,249
	Lise	24	57,75	59,00				
	Lisans	36	60,53	63,00				
	Yüksek lisans	19	49,16	37,00				
İletişimde Kurallara Uyma	İlkokul	70	63,39	66,00	26,240*	3	0,000	0,177
	Lise	24	69,17	70,00				
	Lisans	36	74,31	75,00				
	Yüksek lisans	19	63,42	53,00				
Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme	İlkokul	70	7,61	8,00	27,187*	3	0,000	0,184
	Lise	24	9,46	10,00				
	Lisans	36	8,97	9,00				
	Yüksek lisans	19	6,32	3,00				
İletişim Becerileri	İlkokul	70	175,76	176,00	33,606*	3	0,000	0,227
	Lise	24	204,17	210,00				
	Lisans	36	215,81	221,00				
	Yüksek lisans	19	178,68	140,00				

^aEta kare; *p<0,05

Tablo 4.15 incelendiğinde çocukların annesinin eğitim durumuna göre iletişim becerileri ölçeği aktif iletişimde bulunma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir ve bu analiz yüksek etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın anne eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın annesi ilkokul mezunu olan çocuklar ile annesi lise mezunu olan çocuklar (p = 0,014) ve annesi lisans mezunu olan (p = 0,000) olan çocuklar arasında; annesi lisans mezunu olan çocuklar ile annesi lise mezunu olan çocuklar (p = 0,000) ve annesi yüksek lisans mezunu olan (p = 0,017) olan çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde annesi lise ve lisans mezunu olan çocukların aktif iletişimde bulunma düzeylerinin annesi ilkokul mezunu çocukların aktif iletişimde bulunma düzeylerinden yüksek ve annesi lisans mezunu olan çocukların aktif iletişimde bulunma düzeylerinin annesi lise ve yüksek lisans mezunu çocukların aktif iletişimde bulunma düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların annesinin eğitim durumuna göre iletişim becerileri ölçeği iletişimde diğerlerini dikkate alma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir ve bu analiz

yüksek etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın anne eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın annesi ilkokul mezunu olan çocuklar ile annesi lise mezunu olan çocuklar ($p = 0,007$) ve annesi lisans mezunu olan ($p = 0,000$) olan çocuklar arasında; annesi lisans mezunu olan çocuklar ile annesi yüksek lisans mezunu olan çocuklar ($p = 0,000$) olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde annesi lise ve lisans mezunu olan çocukların iletişimde diğerlerini dikkate alma düzeylerinin annesi ilkokul mezunu çocukların iletişimde diğerlerini dikkate alma düzeylerinden ve annesi lisans mezunu olan çocukların iletişimde diğerlerini dikkate alma düzeylerinin annesi yüksek lisans mezunu çocukların iletişimde diğerlerini dikkate alma düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların annesinin eğitim durumuna göre iletişim becerileri ölçeği iletişimde kurallara uyma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz yüksek etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın anne eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın annesi lisans mezunu olan çocuklar ile annesi ilkokul mezunu olan çocuklar ($p = 0,000$), annesi lise mezunu olan çocuklar ($p = 0,021$) ve annesi yüksek lisans mezunu olan ($p = 0,000$) olan çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde annesi lisans mezunu olan çocukların iletişimde kurallara uyma düzeylerinin annesi ilkokul, lise ve yüksek lisans mezunu çocukların iletişimde kurallara uyma düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların annesinin eğitim durumuna göre iletişim becerileri ölçeği karşısındakine olumlu tepki gösterme boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz yüksek etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın anne eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın annesi ilkokul mezunu olan çocuklar ile annesi lise mezunu olan çocuklar ($p = 0,000$) ve annesi lisans mezunu olan ($p = 0,003$) çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde annesi lise ve lisans mezunu olan çocukların karşısındakine olumlu tepki gösterme düzeylerinin annesi ilkokul mezunu çocukların karşısındakine olumlu tepki gösterme düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların annesinin eğitim durumuna göre iletişim becerileri ölçeği toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın anne eğitim durumu

değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın annesi lisans mezunu olan çocuklar ile annesi ilkokul mezunu olan çocuklar ($p = 0,000$), annesi lise mezunu olan çocuklar ($p = 0,029$) ve annesi yüksek lisans mezunu olan çocuklar ($p = 0,011$); annesi ilkokul mezunu olan çocuklar ile annesi lise mezunu olan çocuklar ($p = 0,022$) arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde annesi lisans mezunu olan çocukların iletişim becerileri düzeylerinin annesi ilkokul, lise ve yüksek lisans mezunu çocukların iletişim becerileri düzeylerinden ve annesi lise mezunu olan çocukların iletişim becerileri düzeylerinin annesi ilkokul mezunu çocukların iletişim becerileri düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların babalarının eğitim durumlarına göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesinde uygun yöntemle karar vermek amacıyla öncelikle normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Baba eğitim durumu değişkeni düzeylerinde iletişim becerileri ölçeği boyutu puanları ve toplam puanlarının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Baba eğitim durumu değişkeninin ikiden fazla düzeyi (ilkokul-lise-lisans) olduğu ve normal dağılım varsayımı sağlanmadığı için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.16’da sunulmuştur.

Tablo 4.16. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların babalarının eğitim durumlarına göre iletişim becerileri ölçeği puanlarının incelenmesi

	Çocuğun Babasının Eğitim Durumu	n	$\bar{X}$	Medyan	χ^2	sd	p	Etki büyüklüğü ^a
Aktif İletişimde Bulunma	İlkokul	52	59,35	59,00	27,744*	2	0,000	0,187
	Lise	45	58,84	60,00				
	Lisans	52	69,52	74,00				
İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma	İlkokul	52	50,33	49,00	21,649*	2	0,000	0,146
	Lise	45	48,31	48,00				
	Lisans	52	58,60	63,00				
İletişimde Kurallara Uyma	İlkokul	52	65,60	68,00	18,272*	2	0,000	0,123
	Lise	45	62,76	61,00				
	Lisans	52	71,96	75,00				
Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme	İlkokul	52	8,19	8,00	9,805*	2	0,007	0,066
	Lise	45	7,02	8,00				
	Lisans	52	8,87	9,50				
İletişim Becerileri	İlkokul	52	183,46	182,00	23,343*	2	0,000	0,158
	Lise	45	176,93	181,00				
	Lisans	52	208,94	221,00				

^aEta kare; * $p < 0,05$

Tablo 4.16 incelendiğinde çocukların babasının eğitim durumuna göre iletişim becerileri ölçeği aktif iletişimde bulunma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz yüksek etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın baba eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında

olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın babası lisans mezunu olan çocuklar ile babası ilkokul mezunu olan çocuklar ($p = 0,002$) ve babası lise mezunu olan ($p = 0,000$) olan çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde babası lisans mezunu olan çocukların aktif iletişimde bulunma düzeylerinin babası ilkokul ve lise mezunu çocukların aktif iletişimde bulunma düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların babasının eğitim durumuna göre iletişim becerileri ölçeği iletişimde diğerlerini dikkate alma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz yüksek etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın baba eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın babası lisans mezunu olan çocuklar ile annesi ilkokul mezunu olan çocuklar ($p = 0,001$) ve babası lise mezunu olan ($p = 0,000$) olan çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde babası lisans mezunu olan çocukların iletişimde diğerlerini dikkate alma düzeylerinin annesi ilkokul ve lise mezunu çocukların iletişimde diğerlerini dikkate alma düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların babasının eğitim durumuna göre iletişim becerileri ölçeği iletişimde kurallara uyma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın baba eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın babası lisans mezunu olan çocuklar ile babası ilkokul mezunu olan çocuklar ($p = 0,042$) ve babası lise mezunu olan ($p = 0,000$) çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde babası lisans mezunu olan çocukların iletişimde kurallara uyma düzeylerinin annesi ilkokul ve lise mezunu çocukların iletişimde kurallara uyma düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların babasının eğitim durumuna göre iletişim becerileri ölçeği karşısındakine olumlu tepki gösterme boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz orta etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın baba eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın babası lisans mezunu olan çocuklar ile babası lise mezunu olan çocuklar ($p = 0,012$) arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde babası lisans mezunu olan çocukların karşısındakine olumlu tepki gösterme düzeylerinin babası lise mezunu çocukların karşısındakine olumlu tepki

gösterme düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Çocukların babasının eğitim durumuna göre iletişim becerileri ölçeği toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir ve bu analiz yüksek etki büyüklüğüne sahiptir. Tespit edilen anlamlı farklılığın baba eğitim durumu değişkeninin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacı ile DSCF yöntemi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın babası lisans mezunu olan çocuklar ile babası ilkokul mezunu olan çocuklar ($p = 0,001$) ve babası lise mezunu olan çocuklar ($p = 0,000$) arasında olduğu belirlenmiştir. Medyan değerleri incelendiğinde babası lisans mezunu olan çocukların iletişim becerileri düzeylerinin babası ilkokul ve lise mezunu çocukların iletişim becerisi düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir.

Bu bölümde “Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşam becerileri ile iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki var mıdır?” sorusuna yer verilmiştir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşam becerileri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesinde uygun yöntemle karar vermek amacıyla öncelikle normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Ölçeklerin alt boyutlarından ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların normal dağılım göstermesi durumunda Pearson korelasyon katsayısı; normal dağılım göstermemesi durumunda ise Spearman sıra farkları korelasyonu hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.17’de sunulmuştur.

Tablo 4.17. Korelasyon analizi sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1 3
1. Sosyal Yaşam	—												
2. Sorumluluk	0,69**	—											
3. Öz-Farkındalık	0,82**	0,84**	—										
4. Cinsiyet Farkındalığı	0,60**	0,37**	0,44**	—									
5. Karar Verme	0,60**	0,57**	0,61**	0,34**	—								
6. Hayatta Kalma	0,64**	0,66**	0,55**	0,55**	0,41**	—							
7. Özbakım	0,46**	0,53**	0,45**	0,41**	0,47**	0,55**	—						
8. Yaşam Becerileri	0,88**	0,80**	0,87**	0,59**	0,74**	0,66**	0,67**	—					
9. Aktif iletişimde	0,82**	0,55**	0,76**	0,39**	0,54**	0,53**	0,40**	0,76**	—				

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1 3
bulunma													
10. İletişimde diğerlerini dikkate alma	0,84**	0,71**	0,83**	0,45**	0,61**	0,60**	0,49**	0,84**	0,92**	—			
11. İletişimde kurallara uyma	0,82**	0,74**	0,84**	0,49**	0,63**	0,67**	0,54**	0,83**	0,88**	0,97**	—		
12. Karşısındaki olumlu tepki gösterme	0,71**	0,42**	0,63**	0,47**	0,41**	0,37**	0,43**	0,73**	0,84**	0,84**	0,80**	—	
13. İletişim Becerileri	0,85**	0,67**	0,83**	0,48**	0,61**	0,61**	0,47**	0,82**	0,96**	0,99**	0,97**	0,86*	—
**p<0,01													

Tablo 4.17 incelendiğinde çocukların yaşam becerileri ölçeğinin alt boyutlarından ve ölçeğin toplamından elde ettikleri puanlar ile iletişim becerileri ölçeğinin alt boyutları ve ölçeğin toplamından elde ettikleri puanlar arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Yaşam becerileri ölçeğinde yer alan sosyal yaşam alt boyutu ile iletişim becerileri ölçeğinde yer alan tüm boyutlar arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Yaşam becerileri ölçeğinde yer alan sorumluluk alt boyutu ile aktif iletişimde bulunma ve karşısındakine olumlu tepki gösterme alt boyutları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki var iken; iletişimde diğerlerini dikkate alma ve iletişimde kurallara uyma boyutları arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Yaşam becerileri ölçeğinde yer alan öz-farkındalık alt boyutu ile karşısındakine olumlu tepki gösterme alt boyutları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki var iken; aktif iletişimde bulunma, iletişimde diğerlerini dikkate alma ve iletişimde kurallara uyma boyutları arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Yaşam becerileri ölçeğinde yer alan cinsiyet farkındalığı alt boyutu ile iletişim becerileri ölçeğinde yer alan tüm boyutlar arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Yaşam becerileri ölçeğinde yer alan karar verme alt boyutu ile iletişim becerileri ölçeğinde yer alan tüm boyutlar arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Yaşam becerileri ölçeğinde yer alan hayatta kalma alt boyutu ile iletişim becerileri ölçeğinde yer alan tüm boyutlar arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Yaşam becerileri ölçeğinde yer alan öz bakım alt boyutu ile iletişim becerileri ölçeğinde yer alan tüm boyutlar arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Toplam puanlar incelendiğinde ise çocukların yaşam becerileri ile iletişim becerileri arasında pozitif yönde ve

yüksek düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir ifade ile çocukların yaşam becerileri arttıkça iletişim becerilerinin de artma eğiliminde olduğu ifade edilebilir.

Bu bölümde “Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşam becerisi düzeyleri nedir?” sorusuna yer verilmiştir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşam becerisi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla kümeleme analizi yapılmıştır. Analiz sonucu elde edilen kümeler ve kümelere ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.18’de sunulmuştur.

Tablo 4.18. Yaşam becerilerine ilişkin kümeleme analizi sonuçları

Yaşam Becerileri	n	%	Min.	Mak.	$\bar{X}$
Düşük	18	12,08	116	147	126,67
Orta	72	48,32	164	189	178,93
Yüksek	59	39,60	192	220	204,00

n: Kişi sayısı, Min: En küçük değer, Mak.: En büyük değer, $\bar{X}$:Ortalama

Tablo 4.18 incelendiğinde yaşam becerisi düşük olan çocukların yaşam becerisi ölçeği puanlarının 116 ile 147 arasında değiştiği ve ortalamasının 126,67 olduğu; yaşam becerisi orta olan çocukların yaşam becerisi ölçeği puanlarının 164 ile 189 arasında değiştiği ve ortalamasının 178,93 olduğu; yaşam becerisi yüksek olan çocukların yaşam becerisi ölçeği puanlarının 192 ile 220 arasında değiştiği ve ortalamasının 204,00 olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların %12,08’inin (n = 18) yaşam becerileri düşük, %48,32’sinin (n = 72) yaşam becerileri orta ve %39,60’ının (n = 59) yaşam becerisi yüksektir. Genel olarak değerlendirildiğine araştırmaya katılan çocukların yaşam becerilerinin orta ve yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Bu bölümde “Okul öncesi eğitime devam eden çocukların iletişim becerisi düzeyleri nedir?” sorusuna yer verilmiştir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların iletişim becerisi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla kümeleme analizi yapılmıştır. Analiz sonucu elde edilen kümeler ve kümelere ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.19’da sunulmuştur.

Tablo 4.19. İletişim becerilerine ilişkin kümeleme analizi sonuçları

İletişim Becerileri	n	%	Min.	Mak.	$\bar{X}$
Düşük	36	24,16	118	155	134,94
Orta	39	26,17	165	198	180,74
Yüksek	74	49,66	205	230	222,43

n: Kişi sayısı, Min: En küçük değer, Mak.: En büyük değer, $\bar{X}$:Ortalama

Tablo 4.19 incelendiğinde iletişim becerisi düşük olan çocukların iletişim becerisi ölçeği puanlarının 118 ile 155 arasında değiştiği ve ortalamasının 134,94 olduğu; iletişim becerisi orta olan çocukların iletişim becerisi ölçeği puanlarının 165 ile 198 arasında değiştiği ve ortalamasının 180,74 olduğu; iletişim becerisi yüksek olan çocukların iletişim becerisi ölçeği puanlarının 205 ile 230 arasında değiştiği ve ortalamasının 222,43 olduğu

görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların %24,16'sının (n = 36) iletişim becerileri düşük, %26,17'sinin (n = 39) iletişim becerileri orta ve %49,66'sının (n = 74) iletişim becerileri yüksektir. Genel olarak değerlendirildiğine araştırmaya katılan çocukların iletişim becerilerinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Bu bölümde “Okul öncesi eğitimine devam eden çocukların iletişim becerisi düzeyine göre yaşam becerisi düzeyleri farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yer verilmiştir.

Okul öncesi eğitimine devam eden çocukların iletişim becerisi düzeyine göre yaşam becerisi düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesi amacı ile ki-kare analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.20’de sunulmuştur.

Tablo 4.20. *Çocukların iletişim becerisi düzeyine göre yaşam becerisi düzeylerinin incelenmesi*

İletişim Becerileri Kategorik		Yaşam Becerileri Kategorik			
		Düşük	Orta	Yüksek	Total
Düşük	n	15	21	0	36
	%	83,3	29,2	0,0	24,2
Orta	n	3	32	4	39
	%	16,7	44,4	6,8	26,2
Yüksek	n	0	19	55	74
	%	0,0	26,4	93,2	49,7
Total	n	18	72	59	149
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

Olabilirlik oranı χ^2 (sd = 4) = 110,656; p = 0,000

Tablo 4.20 incelendiğinde çocukların iletişim becerisi düzeylerine göre yaşam becerisi düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık (p<0,05) görülmektedir. Sütun yüzdeleri incelendiğin iletişim becerisi düşük olan çocukların yaşam becerisinin düşük olduğu görülürken iletişim becerisi yüksek olan çocukların yaşam becerilerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında Bitlis ve Antalya'dan elde edilen verilere ait sonuçlar ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Okul öncesi eğitimine devam eden çocukların yaşadığı şehir, cinsiyeti, kardeş sayısı, ailenin sosyoekonomik durumu, anne-baba birliktelik durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre yaşam becerileri ölçeği puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir? Alt boyutuna ilişkin olarak;

- Çocukların yaşadıkları şehre göre yaşam becerilerinden sosyal yaşam, sorumluluk, cinsiyet farkındalığı, karar verme, öz farkındalık ve genel yaşam becerileri farklılık göstermemektedir. Çocukların yaşadıkları şehre göre yaşam becerilerinden öz bakım ve hayatta kalma düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir. Bitlis şehrinde yaşayan çocukların öz bakım ve hayatta kalma becerilerinin Antalya şehrinde yaşayan çocukların öz bakım ve hayatta kalma becerilerinden yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

Sosyal yaşam, sorumluluk, cinsiyet farkındalığı, karar verme, öz farkındalık ve genel yaşam becerileri gibi konularda şehirlerarasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. Bu bulgu, çocukların bu becerileri kazanmalarında şehir faktörünün belirleyici olmadığını göstermektedir. Bu beceriler genellikle evrensel eğitim programları, aile içi eğitim ve medya gibi çeşitli kaynaklar aracılığıyla çocuklara kazandırılmaktadır. Ancak, öz bakım ve hayatta kalma becerileri açısından şehirlerarasında belirgin farklılıklar tespit edilmiştir. Özellikle Bitlis şehrinde yaşayan çocukların bu becerilerde daha yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir. Bu durum, Bitlis'in coğrafi ve sosyoekonomik özelliklerinden kaynaklanabilir. Bitlis, daha kırsal ve zorlu coğrafi koşullara sahip bir bölgedir ve burada yaşayan çocuklar, günlük yaşamda daha fazla hayatta kalma ve öz bakım becerileri geliştirmek zorunda kalabilirler. Tarım ve hayvancılıkla uğraşan ailelerin çocukları, bu alanlarda daha fazla sorumluluk üstlenebilir ve bu durum, onların pratik yaşam becerilerini erken yaşlardan itibaren geliştirmelerine katkıda bulunabilir. Antalya ise daha turistik ve şehirleşmiş bir bölgedir. Burada yaşayan çocuklar, şehir hayatının sunduğu olanaklar ve farklı sosyal etkileşimler içerisinde bulunabilirler. Antalya'daki çocuklar, genellikle şehir yaşamının gerektirdiği sosyal beceriler ve sorumluluklar konusunda daha fazla deneyim kazanabilirlerken, pratik yaşam becerileri ve hayatta kalma becerileri açısından daha sınırlı bir deneyim yaşayabilirler. Şehir

yaşamının getirdiği konfor ve kolaylıklar, çocukların hayatta kalma becerilerini geliştirmeleri için daha az fırsat sunabilir.

Yıldırım (2017) 'e göre yaşam becerileri eğitim programı uygulanan deney grubunda yer alan çocuklarda hayatta kalma becerileri ve öz bakım becerileri programın uygulanmadığı kontrol grubunda ki çocuklardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle, Antalya ilindeki anaokullarında hayatta kalma ve öz bakım becerileri üzerine daha yoğun eğitim uygulamalarının gerçekleştirilmesinin etkili olabileceği öngörülmektedir.

Kuzu Jafari (2021)'e göre, yaptığı araştırmasında daha büyük bir şehirde yaşamının çocukların sosyal gelişimleri üzerinde olumsuz etkileri olabileceğini düşündürmektedir sonucunu ortaya koymuştur.

Çocuklarda farklı çalışmalar üzerinde yapılan çalışmalar da mevcuttur. Kimzan, Karayol (2019) ve Orçan Kaçan çocukların öz bakım becerilerinin desteklenmesi ile annenin çalışma durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmişlerdir. Buna karşın, Demiriz ve Dinçer (2000), çalışan annelerin çocuklarının öz bakım becerilerine daha fazla destek sağladığını bulmuşlardır.

- Araştırmalar, çocukların cinsiyetleri fark etmeksizin sorumluluk becerilerinin benzer olduğunu ortaya koymuştur. Ancak, çocukların yaşam becerilerinin diğer alanlarında cinsiyet farklılıkları gözlemlenmiştir. Çocukların cinsiyetine göre yaşam becerileri incelendiğinde; sosyal yaşam, cinsiyet farkındalığı, öz bakım, öz farkındalık, karar verme, hayatta kalma düzeyleri ve genel yaşam becerilerinin farklılaştığı tespit edilmiştir. Özellikle kız çocuklarının, sosyal yaşam, cinsiyet farkındalığı, öz bakım, öz farkındalık, karar verme ve hayatta kalma düzeyleri gibi yaşam becerilerinde erkek çocuklara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu bulgular, cinsiyetin çocukların yaşam becerileri üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Kız çocuklarının yaşam becerilerinde erkek çocuklardan daha yüksek puanlar alması, toplumsal ve kültürel faktörlerin yanı sıra, yetiştirme tarzı ve çevresel etkilerin de rol oynayabileceğini düşündürmektedir. Özellikle sosyal yaşam ve öz farkındalık gibi alanlarda kız çocuklarının daha yüksek beceriler sergilemesi, bu becerilerin geliştirilmesinde aile ve eğitim kurumlarının cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının etkili olabileceğini göstermektedir.

Öte yandan, sorumluluk becerilerinde cinsiyetler arasında fark olmaması, çocukların bu beceriyi kazanmalarında cinsiyetin belirleyici bir faktör olmadığını göstermektedir. Bu durum, sorumluluk becerilerinin daha genel ve yaygın bir şekilde öğrenildiğini ve cinsiyet ayrımı yapılmaksızın teşvik edildiğini işaret edebilir.

Güney (2021) yaptığı çalışmasında kız çocuklarının yaşam becerileri puan ortalamalarının, erkek çocuklarının puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklı olduğu bulmuştur. Acun Kapıkıran, N., Adak, A. Ve Bora İvrendi, B. V (2006) cinsiyet açısından sosyal beceriler incelendiğinde, kızların daha fazla olumlu sosyal davranış sergilediği, erkeklerin ise daha agresif oldukları görülmüşlerdir. Bu araştırmanın sonuçlarıyla paralel sonuç bulunmuştur.

Bu alt amaca yönelik bulguları destekleyen çalışmaların yanı sıra, cinsiyet ile yaşam becerileri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını veya bu araştırma sonuçlarının aksine erkek çocukları lehine farklılık gösterdiğini belirten araştırmalar da bulunmaktadır (Çelik Kahraman, 2019; Acun Kapıkıran, Adak, 2006, Bora İvrendi). Erdley ve Wentzel (1993), kızlarda olumlu sosyal davranışların başkalarına saygı duymayla bağlantılı olduğunu belirlemişlerdir.

- Çocukların kardeş sayısı fark etmeksizin yaşam becerilerinden cinsiyet farkındalığı becerilerinin benzer olduğu belirlenmiştir. Çocukların kardeş sayısına göre yaşam becerilerinden sosyal yaşam, sorumluluk, öz bakım, öz farkındalık, karar verme, hayatta kalma düzeylerinin ve genel yaşam becerilerinin farklılaştığı tespit edilmiştir. Genel olarak bir kardeşi olan çocukların sosyal yaşam, sorumluluk, öz bakım, öz farkındalık, karar verme, hayatta kalma düzeylerinin ve genel yaşam becerilerinin diğer çocuklardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmalara göre, çocukların kardeş sayısından bağımsız olarak cinsiyet farkındalığı becerilerinin benzer olduğu belirlenmiştir. Ancak, çocukların kardeş sayısına göre diğer yaşam becerilerinde farklılıklar gözlemlenmiştir. Özellikle sosyal yaşam, sorumluluk, öz bakım, öz farkındalık, karar verme ve hayatta kalma becerileri ile genel yaşam becerilerinin, çocukların kardeş sayısına göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Taylı (2000)'nın yapmış olduğu çalışmada da benzer yönlü sonuçlar ortaya çıkmıştır. Yapmış olduğu çalışmaya göre kardeş sahibi olup olmama değişkenlerinin çocukların sosyal oyun davranışlarını etkilediği belirtilmiştir. Bu bulgu yaşam becerilerinin bileşenlerinden sosyal yaşam alt faktöründeki bulguyla paralellik gösterdiği ifade edilebilir.

Bu bulgular, çocukların yaşam becerilerinin gelişiminde kardeş sayısının rolünü vurgulamaktadır. Bir kardeşi olan çocukların yaşam becerilerinde daha yüksek performans sergilemeleri, bu çocukların sosyal etkileşim fırsatlarının daha fazla olmasından ve aile içindeki sorumluluk paylaşımından kaynaklanabilir (Çelik ve Yılmaz, 2017). Özellikle sosyal yaşam ve öz farkındalık gibi alanlarda bir kardeşe sahip olmanın avantajlı olduğu, bu

çocukların daha fazla sosyal deneyim ve sorumluluk üstlendikleri için bu becerileri daha iyi geliştirdikleri düşünülebilir.

Öte yandan, cinsiyet farkındalığı becerilerinde kardeş sayısının etkisinin olmaması, bu becerinin daha çok bireysel ve toplumsal faktörlerden etkilendiğini gösterebilir. Cinsiyet farkındalığı, çocukların toplumsal cinsiyet rollerini anlama ve bu rollere uygun davranışlar sergileme kapasitesini ifade eder ve bu becerinin gelişimi, daha çok ebeveyn tutumları, medya ve eğitim kurumlarının etkisiyle şekillenir.

Güney (2021), kardeşi olmayan çocukların veya daha az sayıda kardeşi olan çocukların lehine bir farklılık olduğu görülmektedir. Dört ve daha fazla kardeşi olan çocukların puan ortalamasını ($\bar{X}=3,485$) en düşük düzeyde bulmuşken, kardeşi olmayan çocukların puan ortalamasını ($\bar{X}=3,900$) en yüksek düzeyde bulmuştur. Önal (2018) tarafından yapılan benzer bir çalışmanın sonuçlarına göre, bağımsız anaokullarında okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş arası çocukların kardeş sayısı azaldıkça prososyal davranışlarının pozitif yönde arttığı gözlenmiştir. Mavi Dervişoğlu (2007) tarafından yapılan araştırmaya göre, okul öncesi eğitime devam eden 6 yaşındaki çocukların kardeş sayısı arttıkça sosyal becerilerinin azaldığı ve problem davranışlarının ise arttığı belirtilmektedir.

- Çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre yaşam becerilerinden sorumluluk, öz farkındalık, karar verme, hayatta kalma ve genel yaşam becerileri farklılık göstermemektedir. Çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre yaşam becerilerinden sosyal yaşam, cinsiyet farkındalığı ve öz bakım düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde ailelerin sosyoekonomik düzeyleri arttıkça sosyal yaşam, cinsiyet farkındalığı ve öz bakım düzeyleri de artmaktadır.

Çalışmanın bulgularına göre, çocukların sosyoekonomik düzeyleri yaşam becerilerinin bazı alanlarında farklılık yaratmamaktadır. Sorumluluk, öz farkındalık, karar verme ve hayatta kalma gibi yaşam becerileri, sosyoekonomik düzeyden bağımsız olarak benzerlik göstermektedir.

Ancak, sosyal yaşam, cinsiyet farkındalığı ve öz bakım becerileri sosyoekonomik düzeye göre değişiklik göstermektedir. Daha yüksek sosyoekonomik düzeydeki ailelerin çocukları, sosyal yaşam becerileri, cinsiyet farkındalığı ve öz bakım düzeylerinde daha yüksek puanlar almaktadır. Bu sonuçlar, sosyoekonomik düzeyin bazı yaşam becerilerinde belirleyici bir faktör olduğunu göstermektedir.

Bu sonuçlar, eğitim politikaları ve çocuk gelişimi ile ilgili programlar açısından önemli çıkarımlar taşımaktadır:

Eşitlik ve Erişim: Sorumluluk, öz farkındalık, karar verme ve hayatta kalma becerilerinin sosyoekonomik düzeyden bağımsız olması, bu becerilerin kazandırılması konusunda mevcut eğitim programlarının yeterli olabileceğini göstermektedir. Ancak, eşitlikçi bir eğitim sistemi oluşturmak için sosyal yaşam, cinsiyet farkındalığı ve öz bakım becerilerine daha fazla odaklanmak gerekmektedir.

Aile ve Toplum Destekleri: Sosyoekonomik düzeyi düşük olan ailelere yönelik sosyal destek ve eğitim programlarının artırılması, çocukların sosyal yaşam, cinsiyet farkındalığı ve öz bakım becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Politika Geliştirme: Eğitim politikaları oluşturulurken, sosyoekonomik faktörlerin çocukların bazı yaşam becerilerindeki farklılıklarını göz önünde bulundurmak, daha kapsayıcı ve etkili programlar geliştirilmesine olanak tanıyacaktır.

Araştırma ve Geliştirme: Daha geniş kapsamlı ve çeşitli örneklem grupları ile yapılacak araştırmalar, bu bulguların genellenebilirliğini artırabilir ve farklı sosyoekonomik gruplara yönelik daha spesifik müdahaleler geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Bal ve Temel'in (2014) çalışması, 4-6 yaş arası okul öncesi çocukların kişilerarası problem çözme becerileri ile ailelerinin sosyoekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışmanın bulguları, yüksek sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin çocuklarının, kişilerarası problem çözme becerilerinde daha yüksek performans sergilediğini göstermektedir. Bu sonuç, sosyoekonomik düzeyin çocukların sosyal ve bilişsel gelişimleri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır.

Kuyucu'nun (2012) çalışması, 60-72 aylık çocukların akranlarına karşı sergiledikleri tepkileri incelemiş ve sosyoekonomik düzey yükseldikçe saldırgan davranışların azaldığını, prososyal davranışların ise arttığını tespit etmiştir. Bu bulgular, mevcut araştırmanın sonuçları ile uyumlu olup, sosyoekonomik düzeyin çocukların sosyal davranışları üzerindeki etkisini desteklemektedir.

Ramsey (1998), sosyoekonomik düzeyin çocukların sosyal stratejileri kullanma biçimleriyle ilişkili olabileceğini öne sürmüştür. Araştırmasına göre, düşük sosyoekonomik düzeye sahip çocukların problem çözme sürecinde, orta sosyoekonomik düzeye sahip çocuklara kıyasla daha hırçın ve saldırgan davrandıkları bulunmuştur.

Özgülük'ün (2006) çalışmasına göre, sosyoekonomik düzeyi yüksek olan 60-72 aylık çocuklar, sosyal ve duygusal adaptasyon sağlama, sosyal durumlara normal tepki verme, sosyal yaşamın gereksinimlerine uygun davranma ve yaşlılarıyla pozitif ilişkiler kurma konularında daha başarılı bulunmuştur.

- Çocukların anne eğitim durumuna göre yaşam becerilerinden cinsiyet farkındalığı, hayatta kalma ve öz bakım düzeyleri farklılık göstermemektedir. Çocukların anne eğitim durumlarına göre yaşam becerilerinden sosyal yaşam, sorumluluk, öz-farkındalık, karar verme düzeylerinin ve genel yaşam becerisi düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde annesi lisans mezunu olan çocukların yaşam becerilerinden sosyal yaşam, sorumluluk, öz-farkındalık, karar verme düzeylerinin ve genel yaşam becerisi düzeyleri daha yüksektir.

Bulgulara göre, çocukların cinsiyet farkındalığı, hayatta kalma ve özbakım düzeyleri, annelerinin eğitim durumuna göre farklılık göstermemektedir. Ancak, sosyal yaşam, sorumluluk, öz-farkındalık, karar verme ve genel yaşam becerileri düzeylerinin, annelerinin eğitim durumlarına göre anlamlı derecede farklılaştığı belirlenmiştir.

Araştırma, annesi lisans mezunu olan çocukların, sosyal yaşam, sorumluluk, öz-farkındalık, karar verme ve genel yaşam becerileri açısından daha yüksek puanlar aldığını göstermektedir. Bu bulgu, anne eğitim düzeyinin çocukların belirli yaşam becerilerinde gelişimini olumlu yönde etkileyebileceğini işaret etmektedir. Bu durum, eğitilmiş annelerin çocuklarına daha fazla sosyal ve bilişsel destek sağlayabileceklerini düşündürülebilir.

Eğitilmiş annelerin, çocuklarının sosyal ve bilişsel gelişimine katkı sağlama kapasitesinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu, eğitilmiş annelerin çocuklarıyla daha etkili iletişim kurabildiği, problem çözme becerilerini teşvik ettiği ve onlara çeşitli sosyal etkileşim fırsatları sunduğu anlamına gelebilir.

Bu bulgular, eğitim politikalarının ve aile eğitim programlarının önemini vurgulamaktadır. Annelerin eğitim seviyelerini artırmaya yönelik politikalar, çocukların yaşam becerilerini geliştirmede dolaylı fakat önemli bir rol oynayabilir. Ayrıca, aile eğitim programları aracılığıyla annelere çocuk gelişimi konusunda daha fazla bilgi ve kaynak sağlanması, çocukların yaşam becerilerini geliştirmeye yardımcı olabilir.

Bu araştırma, eğitim düzeyine bağlı olarak çocuklar arasındaki yaşam becerisi farklılıklarını azaltma konusunda stratejiler geliştirilmesine olanak tanır. Özellikle düşük eğitim düzeyine sahip annelerin çocuklarına yönelik destekleyici programlar ve eğitim fırsatları, bu çocukların sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmede etkili olabilir.

Gelecek araştırmalar, bu bulguların genellenebilirliğini artırmak ve farklı sosyoekonomik ve kültürel bağlamlarda benzer sonuçlar elde etmek için daha geniş ve çeşitli örneklem grupları üzerinde yapılabilir. Ayrıca, anne eğitim düzeyinin yanı sıra, babaların eğitim düzeyi ve aile dinamiklerinin diğer unsurlarının da çocukların yaşam becerileri üzerindeki etkileri incelenebilir.

- Çocukların baba eğitim durumu etmeksizin yaşam becerilerinden hayatta kalma becerilerinin benzer olduğu belirlenmiştir. Çocukların baba eğitim durumuna göre yaşam becerilerinden sosyal yaşam, sorumluluk, cinsiyet farkındalığı, öz bakım, öz farkındalık, karar verme düzeylerinin ve genel yaşam becerilerinin farklılaştığı belirlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde babası lisans mezunu olan çocukların yaşam becerilerinden sosyal yaşam, sorumluluk, cinsiyet farkındalığı, öz bakım, öz farkındalık, karar verme düzeylerinin ve genel yaşam becerisi düzeyleri daha yüksektir. Bu ifade, babaların eğitim durumunun çocukların çeşitli yaşam becerileri üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Hayatta kalma becerisine bakıldığında babaların eğitim düzeyine bakılmaksızın çocukların hayatta kalma becerilerinin benzer düzeylerde olduğu belirlenmiştir. Diğer yaşam becerilerindeki farklılıklara bakıldığında çocukların babalarının eğitim düzeyine göre sosyal yaşam, sorumluluk, cinsiyet farkındalığı, öz bakım, öz farkındalık, karar verme düzeyleri ve genel yaşam becerilerinde önemli farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Babanın eğitiminin etkisine bakıldığında babası lisans mezunu olan çocukların sosyal yaşam becerileri, sorumluluk duygusu, cinsiyet farkındalığı, öz bakım, öz farkındalık, karar verme yetileri ve genel yaşam beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Bu bulgular, babaların eğitim arka planlarının çocukların yaşam becerilerinin farklı yönlerine olan etkilerini vurgulamaktadır. Bu farklılıkların anlaşılması, sosyoekonomik bağlamlarda çocukların bütüncül gelişimini desteklemeye yönelik eğitim politikaları ve müdahalelerinde yol gösterici olabilir.

Bu araştırmanın bulgularını destekleyen araştırmalar bulunmaktadır. Anne ve babanın eğitim düzeyi, çocukların gelişimi ve eğitimi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Kotaman (2008) ile Özel ve Zelyurt (2016) tarafından yapılan araştırmalar, üniversite mezunu ebeveynlerin çocuklarının yaşam becerileri açısından pek çok alanda daha başarılı olduklarını ortaya koymaktadır. Yüksek eğitim düzeyine sahip olan ebeveynler, çocuklarının eğitime katılım düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür, bu durum ebeveynlerin sosyoekonomik durumlarına ve çocuklarının aldığı eğitim düzeyine bakılmaksızın geçerlidir. Bu bulgu, Amerika Birleşik Devletleri'nde Balli, Demo ve Wedman (1998) tarafından yapılan çalışma ile çelişmektedir; zira bu çalışma, ebeveyn eğitim düzeyinin ebeveyn katılımını etkilemediğini ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Keith ve arkadaşlarının (1993) çalışması da durumu genelden iyi sosyoekonomik düzeye sahip ebeveynlerin, durumu genelden kötü sosyoekonomik düzeye sahip ailelere kıyasla çocuklarının eğitime daha fazla katıldıklarını göstermiştir, ancak bu çalışmada böyle bir farklılık belirlenmemiştir. Bu durum, ülkemizde ebeveynlerin çocuklarının eğitime katılımlarında sosyoekonomik durumun değil,

ebeveyn eğitim düzeyinin etkili olduğunu göstermektedir. Günindi (2008) tarafından yapılan çalışmada, anne eğitim düzeyinin lise ve üniversite mezunu olan çocuklar için, anne eğitim düzeyinin ilkökul mezunu çocuklarla karşılaştırıldığında, sosyal uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çimen (2000) tarafından yapılan çalışmada, çocukların annelerinin eğitim düzeyinin artmasıyla sorumluluk gibi uyumsal davranış puanlarının yükseldiği saptanmıştır. Başka bir çalışmada (Sarı, 2007), ortaokul mezunu annelere sahip çocukların, yüksek lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip annelerin çocuklarına kıyasla sosyal uyum davranışlarını daha az gösterdikleri bulunmuştur. Pekdoğan ve Türkyılmaz (2019) tarafından yapılan çalışmada, anne ve baba eğitim seviyesinin çocukların sosyal yeterlilik, olumsuz sosyal davranışlar ve okula hazırbulunuşlukları üzerinde etkili olabileceği ifade edilmiştir.

Okul öncesi eğitimine devam eden çocukların yaşadığı şehir, cinsiyeti, kardeş sayısı, ailenin sosyoekonomik durumu, anne-baba birliktelik durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre iletişim becerileri ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır? Alt boyutuna ilişkin olarak;

- Çocukların yaşadıkları şehir fark etmeksizin iletişimde başkalarını dikkate alma, iletişimde kurallara uyma, muhatap olduğu kişilere olumlu tepki gösterme ve genel iletişim becerileri benzerlik gösterirken, Antalya şehrinde ikamet eden çocukların aktif iletişimde bulunma becerilerinin Bitlis şehrinde ikamet eden çocukların aktif iletişimde bulunma becerilerinden yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

Erşen ve Ocak (2015)' in yaptıkları çalışmaya göre ise bu çalışmayla benzer olarak uzun süre ikamet ettikleri yerleşim yerine göre, iletişim becerileri ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Acar'ın (2009) yapmış olduğu çalışmada, öğretmen adaylarının ailelerinin yaşadığı yerlere göre iletişim becerileri ölçeği toplam puan ortalamaları ve alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak, ikamet yerine göre puan ortalamaları değerlendirildiğinde, aileleri büyükşehirde ikamet eden öğretmen adaylarının puan ortalamalarının aileleri büyük şehirde yaşamayanlara göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bunun sebebinin büyük şehirde yaşayan öğretmen adaylarının iletişim becerileri ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının yüksek olmasının, büyük şehirlerde daha geniş ve çeşitli bir sosyal çevreye sahip olma imkânının yanı sıra, büyük şehirlerin bireylere sunduğu olanaklarla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Aydın, R., Körükcü Ö., ve Kabukçuoğlu (2017) 'nın yaptıkları çalışmada ikamet ettikleri yerleşim yerlerine göre iletişim becerilerini değerlendirme düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre, büyükşehir ve ilçede yaşayan beden eğitimi öğretmeni

adaylarının iletişim becerileri düzeyi puanlarının, köyde yaşayan beden eğitimi öğretmeni adaylarının iletişim becerileri düzeyinden anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmanın bulgularına ters olarak Görmüş ve arkadaşlarının (2013) çalışmasında, öğrencilerin doğdukları şehre göre iletişim becerilerini incelediklerinde, gruplar arasında bir fark tespit edememişlerdir. Bunun nedeni sorularını hazırlanırken katılımcılara en uzun süre yaşadıkları yer sorusunun yöneltilmemesi olabilir.

Bu çalışmada, çocukların yaşadıkları şehir fark etmeksizin bazı iletişim becerilerinin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Özellikle iletişimde başkalarını dikkate alma, iletişim kurallarına uyma, muhatap olduğu kişiye pozitif tepki gösterme ve genel iletişim becerilerinde Antalya ve Bitlis şehirlerinde yaşayan çocuklar arasında önemli bir fark bulunmamaktadır. Bu durum, çocukların temel iletişim becerilerini geliştirmede evrensel özellikler taşıdığını ve bu becerilerin belirli bir coğrafi bölgeye bağlı olmaksızın benzer şekilde kazanıldığını göstermektedir.

Ancak, çalışma sonuçlarına göre, Antalya'da yaşayan çocuklar, Bitlis'te yaşayan çocuklara göre daha aktif iletişimde bulunma becerisine sahip olduğu söylenebilir. Bu farkın sebepleri, çeşitli sosyo-kültürel ve çevresel faktörlere dayanabilir. Antalya'nın daha büyük ve turistik bir şehir olması, çocukların daha fazla ve çeşitli insanlarla etkileşime girme fırsatına sahip olmalarını sağlayabilir. Bu durum, çocukların daha aktif iletişim becerileri geliştirmelerine katkıda bulunabilir. Öte yandan, Bitlis gibi daha küçük ve daha az turistik bölgelerde, çocukların iletişim fırsatları ve sosyal etkileşimleri daha sınırlı olabilir, bu da iletişimde aktif olma becerilerini etkileyebilir.

- Kız çocuklarının etkili iletişimde bulunma, iletişimde başkalarını dikkate alma, iletişimde kurallara uyma, karşısındakine pozitif tepki gösterme ve genel iletişim becerileri düzeylerinin erkek çocuklarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Kız çocuklarının bu becerilerde daha yüksek performans göstermelerinin sebepleri çeşitli faktörlere dayanabilir. Sosyalizasyon sürecinde, kız çocuklarına genellikle daha fazla empati ve iş birliği odaklı davranışlar öğretilir, bu da onların iletişim becerilerini olumlu yönde etkileyebilir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet normları ve beklentileri, kız çocuklarının daha nazik, uyumlu ve kurallara uyan bireyler olmalarını teşvik edebilir. Bu normlar, kız çocuklarının iletişimde diğerlerini dikkate alma ve olumlu tepki gösterme gibi becerilerini geliştirmelerinde önemli bir rol oynayabilir.

Erkek çocuklarının iletişim becerilerinde kız çocuklarına göre daha düşük performans göstermeleri, bu becerilerin yeterince desteklenmediği bir sosyalizasyon sürecinin sonucu olabilir. Erkek çocuklarına yönelik toplumsal beklentiler, onların daha bağımsız, rekabetçi ve

bazen daha az empatik olmalarını teşvik edebilir. Bu da, onların iletişimde diğerlerini dikkate alma ve kurallara uyma gibi becerilerinin gelişimini olumsuz etkileyebilir.

Akyol (2021) yaptığı çalışmasında çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılık bulamamıştır. Bunun sebebi yapılan çalışmanın sadece bir ilimizin ilçesinde bulunan benzer aile kültürüne sahip çocuklardan oluşmuş olması olabilir. Eckes ve Trautner (2000)'ın belirttiğine göre, okul öncesi dönemden itibaren kızlar ve erkekler arasında iletişimde farklılıklar ortaya çıkmaya başlar. Aynı cinsiyetten akranlar arasındaki etkileşimlerde, erkekler genellikle konuşmayı rekabet etmek, akranlarını kontrol etmek ve üstünlük oyunları oynamak için kullanırken; kızlar ise konuşmayı ilişki kurmak, ilişkiyi sürdürmek, başkalarının duygularını göstermek ve akranları arasındaki farklılıkları dengelemek için kullanırlar. Fagan ve Iglesias (2000)'ın çalışmasında, çocukların cinsiyetleri ile kullandıkları sözcük sayıları arasında önemli bir ilişki olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, Çağlar (2019) araştırmasında 60-66 ay arası çocukların iletişim becerilerinin cinsiyete göre değişiklik gösterdiği bulgusuna ulaşmıştır. Erkek çocuklarının yetiştirilme tarzından kaynaklanan bir durum olarak duygularını rahatça ifade edemedikleri ve bu durumun empatik eğilimlerinin düşük olmasına yol açtığı belirtilmektedir (Rehber, 2007). Karatekin, Kuş ve Sönmez(2012), ilköğretim öğrencilerinin iletişim becerilerinin cinsiyetlerine bağlı olarak anlamlı farklılıklar gösterdiği bulgusuna varmıştır. Bu bulgular, kız öğrencilerin iletişim becerilerinin erkek öğrencilere kıyasla daha gelişmiş olduğunu desteklemektedir. Bunun sebebi yaptığı çalışmada deney ve kontrol grubunun birine eğitim uygularken diğerine uygulamaması ve sonucunun bu sebeple farklı çıkması olabilir.

- Çocukların kardeş sayısına göre aktif iletişimde bulunma, iletişimde diğerlerini dikkate alma, iletişimde kurallara uyma, karşındakine olumlu tepki gösterme ve genel iletişim becerileri düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir. Bir kardeşi olan çocukların aktif iletişimde bulunma, iletişimde diğerlerini dikkate alma, iletişimde kurallara uyma, karşındakine olumlu tepki gösterme ve genel iletişim becerileri düzeylerinin diğer çocuklardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bulgular, çocukların kardeş sayısına bağlı olarak aktif iletişimde bulunma, iletişimde diğerlerini dikkate alma, iletişim kurallarına uyma, karşındakine olumlu tepki gösterme ve genel iletişim becerileri düzeylerinin farklılaştığını göstermektedir. Özellikle, bir kardeşi olan çocukların bu becerilerde diğer çocuklara kıyasla daha yüksek performans gösterdiği belirlenmiştir.

Kardeş sayısının iletişim becerileri üzerindeki bu etkisi çeşitli faktörlere dayanabilir. Örneğin, kardeşler arası etkileşimler, çocukların empati geliştirme ve sosyal becerilerini

artırma süreçlerine katkıda bulunabilir. Birden fazla kardeşi olan çocuklar, paylaşım, iş birliği ve çatışma çözme gibi sosyal etkileşimleri daha sık yaşayabilirler, bu da onların iletişim becerilerini güçlendirebilir. Ayrıca, kardeşler arası rekabet ve dayanışma da çocukların iletişim becerilerini etkileyen önemli dinamikler olabilir.

Akyol (2021) yaptığı çalışmada, ailenin çocuk sayısına göre çocukların iletişim becerileri genel puanları ve tüm alt boyutlarında herhangi bir farklılık bulamamıştır. Lamb (1978) yapmış olduğu araştırmasında bebekler, okul öncesi dönemdeki kardeşlerinden daha fazla sosyal davranış öğrenmişlerdir. Gözlemler, çocukların kendilerinden yaşça küçük bebeklerle zaman geçirmeyi pek eğlenceli bulmadıklarını ortaya koymuştur. Bu durumda, çocukların kendinden yaşça büyük olan kardeşlere sahip olmaları, sosyal becerilerini ve dolayısıyla iletişim becerilerini geliştirebilir. Arabacı ve Ömeroğlu'nun (2013) yaptığı araştırma, ebeveynlerin çocuklarıyla olan iletişimlerinin, çocuğun doğum sırasından etkilendiğini ve bu etkinin konuşma, dinleme, sözsüz iletişim ve mesaj alt boyutları üzerinde gözlemlendiğini ortaya koymuştur.

Dezavantajlı bölgelerde yaşayan çocukların ailelerinin eğitim seviyesinin düşük olması nedeniyle, sağlıklı bir aile planlaması yapılamamaktadır. Bu ailelerde genellikle çok sayıda çocuk bulunmaktadır (TÜİK, 2011). Kardeş sayısının fazla olması birçok alanda problem yaratabilse de, dil ve iletişim becerilerinin gelişimi üzerinde olumlu bir etkisi olabilir. Ancak, farklı araştırmalar bu konuda çeşitli sonuçlar ortaya koymaktadır. Aydoğan ve Koçak (2003), okul öncesi çocukların dil gelişimlerini etkileyen faktörleri inceledikleri çalışmalarında, kardeş sayısının dil gelişim puanları üzerinde etkili olmadığını belirtmişlerdir. Kardeş sayısının çocukların dil becerileri üzerinde etkili olmadığını savunan araştırmaların yanı sıra, kardeş sayısı ile dil becerisi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu gösteren araştırmalar da mevcuttur. Örneğin, Akkaya (2003), okul öncesi eğitime devam eden ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişimlerini karşılaştırmış ve kardeş sayısı arttıkça, hem okul öncesi eğitime devam eden hem de almayan öğrencilerin dil gelişim seviyelerinin azaldığını bulmuştur. Sonuç olarak farklı örneklem gruplarına sahip olunması veya çevresel faktörler araştırma sonuçlarının farklı çıkmasına sebep olmuş olabilir.

- Çocukların ailelerinin sosyoekonomik durumları fark etmeksizin iletişimde kurallara uyma, karşındakine olumlu tepki gösterme ve genel iletişim becerileri benzerlik gösterirken, orta sosyoekonomik düzeye sahip çocukların aktif iletişimde bulunma ve iletişimde diğerlerini dikkate alma düzeylerinin alt sosyoekonomik düzeye sahip çocuklardan yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu konu üzerine yapılan akademik bir çalışmada, çocukların iletişim becerilerinin sosyoekonomik durumlarına göre farklılık göstermesi önemli bir noktadır. Araştırmalar, çocukların iletişim kuralları, olumlu tepki verme ve genel iletişim becerileri konusunda sosyoekonomik durumdan bağımsız olarak benzerlikler gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, temel iletişim becerilerinin çocukların gelişiminde evrensel olabileceğini ve bu becerilerin sosyoekonomik duruma bağlı olarak değişmediğini göstermektedir.

Ancak, orta sosyoekonomik düzeye sahip çocukların, düşük sosyoekonomik düzeye sahip çocuklara kıyasla, daha aktif iletişimde bulundukları ve iletişimde diğerlerini dikkate alma düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum, sosyoekonomik durumun çocukların iletişimdeki incelikli ve ileri düzey becerilerini etkileyebileceğini göstermektedir. Orta sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin çocukları, genellikle daha fazla kaynak ve fırsata erişim imkânına sahiptir. Bu da onların daha fazla sosyal etkileşim ve iletişim pratiği yapmalarını, dolayısıyla iletişimde daha yetkin olmalarını sağlar.

Ekici (2018) tarafından yapılan bir araştırma sonucuna göre, okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının iletişim becerilerinin, ailenin gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Özellikle genel iletişim becerileri, aktif iletişimde bulunma, diğerlerini dikkate alma, iletişim kurallarına uyma ve olumlu tepki gösterme becerileri, dezavantajlı aile ile ilişkili olduğunu saptamışlardır. Orta ve yüksek gelir düzeyine sahip ailelerin çocukları, düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarına kıyasla bu becerilerde daha yüksek performans sergilediklerini ortaya çıkarmışlardır. Weisner (1984), ailelerin sosyoekonomik durumlarının, ebeveynlerin çocuklarına olan ilgilerini ve çocuklarının eğitime yönelik yaklaşımlarını etkileyen önemli bir faktör olduğunu öne sürmektedir. Walker ve arkadaşları (1994) tarafından 5-10 yaş arası çocuklarla yapılan bir çalışmada, düşük sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin çocuklarının sözel yeteneklerinin yanı sıra alıcı ve ifade edici dil becerilerinin de daha düşük olduğu bulunmuştur. Ergin (2004) ve Ekici (2018) tarafından okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan çalışmalarda, çocukların iletişim becerilerinin ailelerin gelir durumuna göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir.

- Çocukların anne eğitim durumuna göre aktif iletişimde bulunma, iletişimde diğerlerini dikkate alma, iletişimde kurallara uyma, karşısındakine olumlu tepki gösterme ve genel iletişim becerileri düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir. Annesi lisans mezunu olan çocukların aktif iletişimde bulunma, iletişimde diğerlerini dikkate alma, iletişimde kurallara uyma ve genel iletişim becerileri düzeyleri diğerlerinden daha yüksektir. Ayrıca annesi lise mezunu olan çocukların karşısındakine olumlu tepki gösterme düzeyleri diğerlerinden daha yüksektir. Benzer olarak; çocukların baba eğitim durumuna göre aktif iletişimde bulunma,

iletişimde diğerklerini dikkate alma, iletişimde kurallara uyma, karşısındakine olumlu tepki gösterme ve genel iletişim becerileri düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir. Babası lisans mezunu olan çocukların aktif iletişimde bulunma, iletişimde diğerklerini dikkate alma, iletişimde kurallara uyma, karşısındakine olumlu tepki gösterme ve genel iletişim becerileri düzeyleri diğerklerinden daha yüksektir.

Araştırma bulguları, ebeveynlerin eğitim düzeyinin çocukların iletişim becerilerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, çocukların anne ve baba eğitim durumuna göre aktif iletişimde bulunma, iletişimde diğerklerini dikkate alma, iletişimde kurallara uyma, karşısındakine olumlu tepki gösterme ve genel iletişim becerileri düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir.

Araştırma sonuçları, annesi lisans mezunu olan çocukların iletişim becerileri açısından diğerk çocuklardan daha yüksek puanlar aldığını göstermektedir. Özellikle, aktif iletişimde bulunma, iletişimde diğerklerini dikkate alma, iletişimde kurallara uyma ve genel iletişim becerileri düzeyleri bu çocuklarda daha yüksektir. Bu bulgu, yüksek eğitim düzeyine sahip annelerin çocuklarına daha iyi iletişim becerileri kazandırma konusunda daha donanımlı olabileceğini öne sürmektedir. Ayrıca, annesi lise mezunu olan çocukların karşısındakine olumlu tepki gösterme düzeylerinin diğerklerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, lise eğitiminin de çocukların sosyal ve duygusal becerilerini olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir. Aynı şekilde Baba eğitim durumunun da çocukların iletişim becerileri üzerinde önemli bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Babası lisans mezunu olan çocuklar, aktif iletişimde bulunma, iletişimde diğerklerini dikkate alma, iletişimde kurallara uyma, karşısındakine olumlu tepki gösterme ve genel iletişim becerileri açısından diğerk çocuklardan daha yüksek puanlar almıştır. Bu bulgu, babaların eğitim düzeyinin de çocukların iletişim becerileri üzerinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Bozdağ (2006) yaptığı çalışmaya göre;  niversite eğitimi almış olan grup ile okuryazar olmayan grup arasında puanlar arasında farklılık gözlenmiştir, ancak her iki grup da normal standartlara ulaşamamıştır. Bu bulgu, eğitim almanın aile içi ilişkilerde beklenen olumlu gelişmeyi sağlamadığını ortaya koyduğu düşünülmektedir. Üniversite mezunlarının, mesleki yaşamlarında kullandıkları problem çözme yöntemlerini aile içi ilişkilere aktaramadıkları düşünülmektedir. Ayrıca, aile içi iletişimde sadece kadının olumlu niteliklerinin yeterli olmadığı, ailenin tüm bireylerinin katılımının önemli olduğu ve istenen mutlu sonuca ulaşılabilmesi için bu katılımın gerekliliği de değerlendirilmiştir. Arabacı ve  meroğlu (2013) tarafından yürütülen bir çalışmada, 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocuklarıyla iletişimlerinde ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, çocuğun yaşının, doğum sırasının ve anne-

babanın yaşının anlamlı farklılık oluşturan değişkenler olduğu ancak çocuğun cinsiyetinin anlamlı farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir. Tarkoçin ve Tuzcuoğlu (2014) tarafından yapılan başka bir çalışmada ise ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinin çocuğun kardeş sayısı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği ancak çocuğun cinsiyetinin bu etkilerde bir rol oynamadığı bulgulanmıştır. Çağlar'ın (2019) çalışmasında, anne ve baba eğitim durumunun çocukların iletişim becerileri üzerindeki etkisinin benzer bulgularla desteklendiği görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, anne ve babası üniversite mezunu olan çocukların iletişim becerileri, anne ve babası ilköğretim mezunu olan çocuklardan daha yüksektir. Ayrıca, anne ve babası lisansüstü mezunu olan çocukların iletişim becerileri, anne ve babası ilköğretim ve lise mezunu olan çocuklardan daha yüksek bulunmuştur. Mevcut araştırmanın bulgularından farklı olarak, Karatekin, Kuş ve Sönmez (2012) tarafından ilköğretim öğrencilerinin iletişim becerilerini çeşitli değişkenler açısından inceleyen bir çalışmada, annelerin eğitim düzeyinin çocukların iletişim becerilerinde davranışsal boyutta anlamlı bir farklılık oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Bu farklılık, annesi üniversite mezunu olan çocuklar lehinedir. İki araştırmanın sonuçlarındaki farklılığın, örneklem farklılığından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ergin (2004), okul öncesi dönem çocukları için iletişim becerileri ölçekleri üzerine yaptığı çalışmada, babanın eğitim durumunun çocuğun duygularını ifade etme becerisini desteklediği sonucuna ulaşmıştır. Arı ve Seçer (2004) ise okul öncesi dönemdeki çocukların duygusal yüz ifadelerini çeşitli değişkenler açısından inceledikleri çalışmalarında, babaların eğitim düzeyinin çocukların mutlu, üzgün, şaşkın ve öfkeli yüz ifadelerini tanıma becerilerini etkilediğini belirlemişlerdir.

Elde edilen bulgular, ebeveynlerin eğitim düzeyinin çocukların iletişim becerilerini geliştirmede kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Yüksek eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin, çocuklarına daha etkili iletişim becerileri kazandırma konusunda daha başarılı olabileceği anlaşılmaktadır.

Okul öncesi eğitimine devam eden çocukların yaşam becerileri ile iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki var mıdır? Alt boyutuna ilişkin olarak;

Çocukların iletişim becerileri artıkça yaşam becerilerinin de arttığı ortaya konulmuştur.

Araştırma sunucunda, çocukların iletişim becerilerinin artmasıyla birlikte yaşam becerilerinin de arttığını göstermektedir. Bu bulgu, çocuk gelişimi ve eğitim alanında önemli

sonuçlar doğurmaktadır. İletişim becerilerinin gelişimi, çocukların sosyal, duygusal ve akademik başarılarını doğrudan etkileyen temel unsurlardan biridir.

İletişim becerileri, çocukların kendilerini ifade edebilme, duygularını ve düşüncelerini paylaşabilme, başkalarını anlayabilme ve sosyal etkileşimlerde bulunabilme yeteneklerini içerir. Bu beceriler, çocukların yaşamlarının her alanında başarılı olmaları için gereklidir. İyi iletişim kurabilen çocuklar, sosyal ilişkilerini daha sağlıklı bir şekilde yönetebilir, sorunları daha etkili bir şekilde çözebilir ve daha yüksek bir özgüvene sahip olabilirler.

Yaşam becerileri, bireylerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları sorunları çözmeye, karar verme, eleştirel düşünme ve öz yönetim gibi becerileridir. Çocukların iletişim becerileri geliştikçe, yaşam becerilerinin de aynı oranda geliştiği gözlemlenmiştir. İyi iletişim kurabilen çocuklar, problem çözmeye süreçlerinde daha yaratıcı olabilir, daha etkili kararlar alabilir ve stresle başa çıkma konusunda daha başarılı olabilirler.

Yılmaz (2021) tarafından yapılan çalışmada, yaşam becerilerinin çocukların iletişim becerileri üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşam becerisi düzeyleri nedir? Alt boyutuna ilişkin olarak;

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşam becerilerinin orta ve yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşam becerilerinin orta ve yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılması, bu çocukların gelişimi ve eğitimi açısından önemli bulgular sunar. Bu tür bir araştırma, çeşitli faktörler ışığında değerlendirilebilir:

Çocukların yaşam becerilerinin orta ve yüksek düzeyde olması, uygulanan okul öncesi eğitim programlarının etkinliğine işaret eder. Bu programlar, çocukların sosyal, duygusal, bilişsel ve motor becerilerini geliştirmeye yönelik kapsamlı yaklaşımlar içerebilir.

Çocukların yaşam becerilerinin gelişiminde aile ve toplumun rolü büyüktür. Ailelerin çocuklarının eğitime katılımı, evde sağlanan destek ve toplumsal kaynakların erişilebilirliği, çocukların yaşam becerilerini olumlu yönde etkileyebilir.

Bu tür araştırma sonuçları, eğitim politikalarının ve uygulamalarının geliştirilmesine yönelik önemli bilgiler sunar. Çocukların yaşam becerilerini artırmaya yönelik stratejiler ve politikalar, eğitimde eşitlik ve fırsat eşitliği sağlamada kilit rol oynayabilir. Erken yaşta sınıfta ortaya çıkabilecek problem davranışlarını en aza indirmeye ve akademik başarı sağlama açısından belirli sosyal becerilerin önemini vurgulayan araştırmalar yapılmıştır (Hanley, Heal, Tiger ve Ingvarsson, 2007; Luczynski ve Hanley, 2013; Hanley, Fahmie ve Heal, 2014). Bu araştırmalar, sosyal beceri gelişimi ile eğitim başarısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların iletişim becerisi düzeyleri nedir?

Alt boyutuna ilişkin olarak;

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların iletişim becerilerinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların iletişim becerilerinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılması, çeşitli önemli noktaları ve faktörleri vurgular. Ergin (2004)'nin yapmış olduğu araştırmada; okul öncesi kuruma devam etme durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu ve ailenin ekonomik durumu gibi değişkenlerin tümünde, Duyguları İfade Etme Testi sonuçlarının anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Çocuğun okul öncesi kuruma devam etmesi, duyguları ifade etme becerisini destekleyecek zengin uyaranlarla dolu bir çevre sunmaktadır.

Ekici (2018)'nin araştırmasına göre; okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubu çocukların "genel iletişim becerileri, aktif iletişimde bulunma ve iletişimde diğerlerini dikkate alma becerileri" yaşa göre belirgin bir fark göstermemesine karşın, "iletişimde kurallara uyma ve karşısındakine olumlu tepki gösterme becerileri" yaşa göre önemli bir farklılık sergilemektedir. Bu doğrultuda, 67-72 aylık çocukların iletişimde kurallara uyma ve karşısındakine olumlu tepki verme becerileri, 60-66 aylık çocuklara kıyasla daha yüksektir sonucuna ulaşmıştır. Balaban-Dağal, Önder ve Şallı (2016) tarafından yapılan araştırmada, 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının iletişim yeteneklerinin seviyelerinin yaşa göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma bulgusu, önceki bulgulardan farklıdır. Araştırma sonuçlarındaki bu farklılık, örneklem gruplarının farklılığından kaynaklanabilir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların iletişim becerisi düzeyine göre yaşam becerisi düzeyleri farklılaşmakta mıdır? Alt boyutuna ilişkin olarak;

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden iletişim becerisi düşük olan çocukların yaşam becerisinin düşük olduğu görülürken iletişim becerisi yüksek olan çocukların yaşam becerilerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu bulgu, okul öncesi eğitime devam eden çocukların iletişim becerilerinin yaşam becerileri üzerindeki etkisi üzerine önemli bir tartışma noktası sunmaktadır. İletişim becerileri, bireylerin sosyal etkileşimlerini, duygusal düzenlemelerini ve genel yaşam uyumlarını önemli ölçüde etkileyebilir. Okul öncesi eğitim, çocukların dil gelişimi, sosyal becerileri, problem çözme yetenekleri gibi iletişim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Erken yaşta sağlanan bu eğitim, çocukların daha sonraki yaşamlarında daha başarılı olmalarına ve yaşam becerilerini güçlendirmelerine olanak tanır. Araştırma, iletişim becerileri

ile yaşam becerileri arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. İyi iletişim becerilerine sahip olan çocuklar, iş birliği yapma, problem çözme, duygusal kontrol gibi yaşam becerilerini daha etkin bir şekilde kullanabilirler. Bu da genel olarak daha başarılı ve memnun bireyler olmalarını sağlayabilir. İletişim becerileri, çocukların toplumsal ilişkilerde başarılı olmaları ve eğitimsel fırsatlarını daha iyi değerlendirebilmeleri için kritik öneme sahiptir. Okul öncesi dönemde sağlanan iyi iletişim eğitimi, çocukların sosyal dünyayı keşfetmelerine ve kendilerini ifade etmelerine yardımcı olabilir. Bu tür bulgular, eğitim politikalarının önemini vurgular. Erken yaşta iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim politikaları ve programları, çocukların yaşam becerilerini destekleyerek daha sağlıklı bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlayabilir.

İletişim becerilerinin çocukların yaşam becerileri üzerindeki etkisi birçok araştırma tarafından incelenmiş ve güçlü kanıtlar sunulmuştur. Hart ve Risley (1995) tarafından yapılan kapsamlı bir çalışma, ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları sözlü etkileşimlerin çocukların dil gelişimi ve genel bilişsel yetenekler üzerindeki önemini vurgulamaktadır. Araştırmalara göre, erken yaşlarda zengin dil girdisi alan çocukların dil gelişimleri daha hızlı ve kapsamlı olurken, bu durum onların ilerleyen yaşlardaki bilişsel performanslarına ve sosyal becerilerine de olumlu yansımaktadır.

Feldman (2021), iletişim becerilerinin yalnızca akademik başarı üzerinde değil, aynı zamanda duygusal ve sosyal yetkinlikler üzerinde de büyük bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır. İyi iletişim becerilerine sahip çocuklar, duygusal farkındalıkları daha yüksek, özsaygıları daha güçlü ve sosyal etkileşimlerde daha başarılı olma eğilimindedirler. Bu çocuklar, sosyal çatışmaları çözmede, grup içinde iş birliğini sağlamada ve liderlik gibi önemli yaşam becerilerinde daha yetkindirler.

Guralnick (2019) ise erken müdahale programlarının çocukların sosyal ve iletişim becerilerini geliştirmede kilit rol oynadığını gösteren araştırmalar sunmaktadır. Bu tür programlar, çocukların iletişim becerilerini artırarak, sosyal uyumlarını ve problem çözme yeteneklerini geliştirmekte, dolayısıyla genel yaşam kalitelerini iyileştirmektedir. Erken yaşlarda yapılan bu tür müdahaleler, çocukların ilerleyen yıllarda daha güçlü yaşam becerilerine sahip olmalarına katkıda bulunmaktadır.

İletişim becerilerinin çocukların genel yaşam becerileri üzerinde önemli bir etkisi vardır. Feldman (2021), Guralnick (2019), Hart ve Risley (1995), tarafından yapılan araştırmalar, zengin iletişim deneyimlerine sahip olan çocukların sosyal, akademik ve duygusal alanlarda daha başarılı olduklarını göstermektedir. Bu bulgular, çocukların yaşam

becerilerini geliştirmek için erken yaşlarda sağlanan dil ve iletişim eğitiminin kritik önem taşıdığını ortaya koymaktadır.

5.2. Öneriler

- Bitlis'te yaşayan çocukların öz bakım ve hayatta kalma becerilerinin Antalya'da yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, eğitim programlarının ve ailelerin çocukların beceri gelişimine yönelik yaklaşımlarını gözden geçirmeleri gerektiğini göstermektedir. Eğitim sistemlerinin, çocukların yaşadıkları çevrenin gereksinimlerine uygun becerileri kazanmalarını sağlayacak şekilde uyarlanması önemlidir. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan çocuklar için pratik yaşam becerileri ve hayatta kalma becerilerinin geliştirilmesine yönelik programlar önem arz ederken, şehirde yaşayan çocuklar için sosyal ve duygusal becerilerin ön planda olduğu programlar daha faydalı olabilir.
- Çocukların yaşam becerilerinin gelişiminde çevresel faktörlerin ve yaşadıkları yerin önemli bir rol oynadığı görölmektedir. Bu farklılıkların dikkate alınarak, çocukların dengeli ve kapsamlı bir beceri seti geliştirmelerini sağlayacak eğitim ve destek sistemlerinin oluşturulması gerekmektedir.
- Çocukların yaşam becerilerinde cinsiyet farklılıkları olduğu, ancak sorumluluk becerilerinde bu farklılıkların gözlemlenmediği belirlenmiştir. Bu bulgular, çocukların beceri gelişiminde cinsiyetin rolünü anlamak ve bu farklılıkları azaltmak için stratejiler geliştirmek açısından önemlidir.
- Çocukların yaşam becerilerinde kardeş sayısının belirleyici bir faktör olduğu, ancak cinsiyet farkındalığı becerilerinde bu etkinin gözlemlenmediği belirlenmiştir. Bu bulgular, çocukların beceri gelişiminde kardeş sayısının rolünü anlamak ve bu faktörü göz önünde bulundurarak eğitim ve rehberlik programları geliştirmek açısından önemlidir.
- Anne eğitim düzeyinin çocukların belirli yaşam becerilerindeki farklılıklarını anlamak ve eğitim politikaları geliştirmek açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Eğitimli annelerin çocuklarının daha yüksek yaşam becerilerine sahip olması, aile eğitimine ve destek programlarına yönelik stratejilerin geliştirilmesini teşvik edebilir.
- Ebeveynlerin eğitim düzeyinin küçük çocukların sosyal-duygusal yetkinliklerini doğrudan etkilediği ve ebeveyn öz yeterliliğini artırarak dolaylı yoldan çocukların sosyal-duygusal yetkinliklerini de geliştirdiği göz önünde bulundurularak, ebeveynlere yönelik eğitim programları ve destekleyici kaynaklar sunulması önerilmektedir. Bu

sayede, ebeveynlerin çocuklarının sosyal-duygusal gelişimine daha etkin katkı sağlayabilecekleri bir ortam yaratılmış olur.

- Çocukların iletişim becerilerini geliştirmede, yaşadıkları çevrenin ve sosyal etkileşim fırsatlarının rolü büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, çocukların iletişim becerilerini desteklemek için daha fazla sosyal etkileşim ve aktif iletişim fırsatları sağlanması gerekmektedir. Eğitim programları ve aile içi iletişim stratejileri, bu becerilerin geliştirilmesine yönelik olarak tasarlanmalı ve uygulanmalıdır.
- İletişim becerilerinin geliştirilmesi, cinsiyet fark etmeksizin tüm çocuklar için desteklenmesi gereken kritik bir alandır. Eğitim programları ve aile içi eğitim stratejileri, her iki cinsiyetin de iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik olmalıdır. Erkek çocuklarının iletişim becerilerini desteklemek için empati, iş birliği ve uyumlu davranışların teşvik edilmesi önemlidir. Aynı şekilde, kız çocuklarının bu becerilerini daha da geliştirmek için fırsatlar sağlanmalı ve desteklenmelidir.
- Eğitimeiler ve aileler için çocukların iletişim becerilerini destekleme stratejileri geliştirilirken kardeş sayısının göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir. Örneğin, tek kardeşi olan çocukların sosyal etkileşimlerini artırmak için fırsatlar yaratılabilir veya birden fazla kardeşi olan çocuklara iş birliği ve paylaşım becerilerini güçlendirecek etkinlikler teşvik edilebilir. Bu tür yaklaşımlar, çocukların sağlıklı sosyal gelişimlerini desteklemenin yanı sıra iletişim becerilerini de güçlendirme potansiyeline sahiptir.
- Eğitim programları ve politikaları, çocukların iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik olarak tasarlanırken, sosyoekonomik durum farklılıklarının dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için, düşük sosyoekonomik düzeye sahip çocukların iletişim becerilerini geliştirecek özel programlar ve destekler sunulmalıdır. Böylece, tüm çocukların iletişimde başarılı olma ve sosyal hayatta daha etkin bir rol alma şansları artırılabilir.
- Eğitim politikaları ve ebeveyn eğitim programları, çocukların iletişim becerilerini geliştirmek amacıyla ebeveynlerin eğitim seviyelerini artırmayı hedeflemelidir.
- Eğitim programlarında ve aile içi eğitimlerde, çocukların iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik faaliyetlere daha fazla yer verilmelidir. Rol yapma oyunları, grup çalışmaları, aktif dinleme alıştırmaları ve duygusal farkındalık etkinlikleri gibi uygulamalar, çocukların iletişim becerilerini artırmak için etkili yöntemlerdir.

- Araştırmaya katılan okul öncesi eğitimine devam eden çocukların yaşam becerilerinin orta ve yüksek düzeyde olması, olası birçok neden üzerinde düşünülebilir ve bu alandaki çalışmaların önemini ortaya koyar.
- Farklı sosyokültürel bölgelerde yaşayan çocukların dil ve iletişim becerilerinin gelişimi, karmaşık ve çok boyutlu bir konu olup, bu çocukların desteklenmesi için kapsamlı ve bütüncül yaklaşımlar gerekmektedir. Aynı zamanda teknolojinin sınırlı erişiminin çocukların sosyal becerileri üzerindeki olumlu etkilerini ve dijital bağımlılığın sosyal beceriler üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koymaktadır. Farklı sosyokültürel bölgelerde yaşayan çocuklar, teknolojiden uzak kalarak sosyal etkileşimlere daha fazla zaman ayırabilir ve bu sayede sosyal becerilerini daha iyi geliştirebilirler. Bu durum, onların sosyal gelişimlerini destekleyerek hayata daha iyi adapte olmalarına yardımcı olabilir.
- Okul öncesi eğitimin iletişim becerileri üzerindeki etkisinin, çocukların genel yaşam becerilerini nasıl etkilediğini anlamak, eğitim ve toplum politikaları için önemli bir bilgi kaynağıdır. Bu bağlamda, çocukların erken yaşta iletişim becerilerini geliştirmeleri ve bu becerileri yaşam boyu sürdürmeleri için destekleyici ortamlar sağlamak önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, V. (2009). *Öğretmen adaylarının iletişim becerileri* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Acun Kapıkıran, N., Bora İvrendi, B. V & Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19), 19-27. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/114740>
- Açıköz, M. (2005). *Etkili iletişim*. Elis.
- Ahn, Hey Jun (2005). "Child care teachers' strategies in children's socialization of emotion." *Early Child Development and Care*, 175(1), 49-61. <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/0300443042000230320?needAccess=true>
- Akengin, Ç., & Gök, T. (2019). Sanat eğitimi alan öğrencilerin kişiler arası ilişki ve iletişiminin incelenmesi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 57, 641-651. <https://www.idildergisi.com/makale/pdf/1556204958.pdf>
- Akkaya, D. (2003). *Okul öncesine giden ve gitmeyen ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişimlerinin karşılaştırılması*. [Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=c9I-UIs6X01vyMHc5wWndg&no=c9I-UIs6X01vyMHc5wWndg>
- Aktan, O., & Akkutay, Ü. (2014). OECD ülkelerinde ve Türkiye’de okulöncesi eğitim. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), 64-79. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/17642>
- Akyol, M. (2021). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocukların iletişim becerileri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı.

- American Academy of Pediatrics (2016). *Media and young minds. Pediatrics*, 138(5), 1–8.
<https://publications.aap.org/pediatrics/article/138/5/e20162591/60503/Media-and-Young-Minds?autologincheck=redirected>
- Arabacı N. & Ömeroğlu E. (2013). 48-72 Aylık çocuğa sahip anne- babaların çocukları ile iletişimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 41-53. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1724669>
- Arı, R. & Seçer, Z. Ş. (2004). Okul öncesi dönemdeki çocukların duygusal yüz ifadelerini tanıma becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 67-84.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbed/issue/61775/923489>
- Arnold, D. H., & Doctoroff, G. L. (2003). The early education of socioeconomically disadvantaged children. *Annual review of psychology*, 54(1), 517-545.
<https://doi.org/10.1146/annurev.psych.54.111301.145442>
- Aslan, E. (2001). Torrance yaratıcı düşünce testinin Türkçe versiyonu. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 19-40.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/368/2523>
- Aslan, Ş. ve Güzel, Ş. (2018). Duygusal zeka, problem odaklı stresle başa çıkma, iyileşme ve duygusal tükenme ilişkileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(31), 59-82.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/comuybd/issue/44733/555953>
- Aydın, R., Körükcü Ö., & Kabukçuoğlu, K. (2017). Bir göçmen olarak anneliğe geçiş: Riskler ve engeller. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(3), 250-262.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/pgy/issue/26921/285927>
- Aydoğan, Y. (2004). *İlköğretim İkinci ve Dördüncü Sınıf Öğrencilerine Genel Problem Çözme Becerilerinin Kazandırılmasında Eğitimin Etkisinin İncelenmesi*, [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=4AGllhQG53y-xNOMuEypkQ&no=QoDAr4EBb19auq-QDIz0AA>

- Aydoğan, Y.ve Koçak, N. (2003). Okul öncesi çocukların dil gelişimlerine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*. 159
https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/159/aydogan-kocak.htm
- Bal, Ö., & Temel, Z. F. (2014). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4- 6 yaş çocuklarının kişiler arası problem çözme ve bakış açısı alma becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 156-169.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/trkefd/issue/21473/230160>
- Balli, J. S., Demo, H. D., & Wedman, F. J. (1998). Family involvement with children's homework: An intervention in the middle grades. *Family Relations*, 47, 149-157.
https://libres.uncg.edu/ir/uncg/f/D_Demo_Family_1998.pdf
- Beebe, S. A., Beebe, S. J., Ivy, D. K. and Watson, S. (2005). *Communication: principles for a lifetime*. (Canadian edition). Pearson Education, Inc.
- Bertan, M., Haznedaroğlu, D., Koln, P., Yurdakök, K. ve Doğan Güçiz, B. 2009. Ülkemizde erken çocukluk gelişimine ilişkin yapılan çalışmaların derlenmesi (2000-2007). *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 52, 1-8. <https://aktasviyan.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/05/2.pdf>
- Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO). (2004). Understanding life skills. Erişim adresi: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146963> adresinden 03.05.2024 tarihinde erişildi.
- Bolat, Y., & Balaman, F. (2017). Yaşam becerileri ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 22-39.
<https://doi.org/10.15869/itobiad.323682> Erişim tarihi 11.03.2024
- Boyatzis, R. E., Goleman, D., & Rhee, K. S. (2000). *Clustering competencies in emotional intelligence*. In R. Bar-On, & J. D. Parker (Eds.), *The Handbook of Emotional Intelligence* (pp. 343-362). Jossey-Bass.
- Bozdağ, H. (2006). *Kadının eğitim durumunun aile içi iletişimine etkisinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Maltepe Üniversitesi.

- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi
- Byrnes, J. P. (2002). The development of decision-making. *Journal of Adolescent Health*, 31(6), 208-215. [https://doi.org/10.1016/S1054-139X\(02\)00503-7](https://doi.org/10.1016/S1054-139X(02)00503-7)
- Cambridge Üniversitesi (2019). *Introduction to the cambridge life competencies framework*. UK: Cambridge University.
- Celik, C., & Akyol, C. (2022). Okul Öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocukların sosyal becerilerinin ailelerin çocuk sevme düzeyleri açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (47), 363-369. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbed/issue/69556/1030469>
- Cherry, C. (1966). *On human communication* (pp. 169-178). Cambridge, MA: MIT press.
- Craft, A. (2003) The limits to creativity in education: dilemmas for the educator. *British Journal of Educational Studies*, 51, 113-126. <https://www.jstor.org/stable/3122416>
- Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cropley. A.J. (2007). *Creavity in education and learning*. Newyork & London: Routledge Falmer.
- Cüceloğlu, D. (1994). *İnsan ve davranışı: Psikolojinin temel kavramları*. Remzi.
- Çağdaş, A. (2008). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Kök Yayıncılık.
- Çelik Kahraman, S. (2019). *Okul öncesi prososyal davranış ölçeğinin geliştirilmesi ve 48-72 aylık çocuklarda prososyal davranışların bazı değişkenlere göre incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Çelik, E., & Çelik, O. T. (2023). Çocuklarda dijital bağımlılığın öncülleri ve ardılları: Bir metasentez çalışması. *Millî Eğitim Dergisi*, 52(239), 1913-1944. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2578616>

- Çeliker, V.B. ve Aşıroğlu, S. (2020). Ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılıkları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(11), 43-57 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/edu7/issue/59006/833366>
- Çimen, S. (2000). *Ankara'da üniversite anaokullarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının psiko-sosyal gelişimlerinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=RgQNAgf_iU_yePCVtukNBg&no=RgQNAgf_iU_yePCVtukNBg
- Çorbacı Oruç A. (2008). *6 yaş çocuklarında sosyal yeterliliğin, akran ilişkilerinin ve sosyal bilgi işleme sürecinin değerlendirilmesi* [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=M7pGilbt7N-PqK0BtIm12w&no=re8Av2HJY99z1kIASfCm0Q>
- DeJaeghere, J., & Murphy-Graham, E. (2022). *Life skills education for youth: Critical perspectives* (p. 276). Springer Nature.
- Demirel, Ö. (1999). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Pegem-A Yayıncılık.
- Demiriz, S., & Dinçer, Ç. (2000). Okulöncesi dönem çocuklarının öz bakım becerilerinin annelerinin çalışıp çalışmama durumlarına göre incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7819/102741>
- Deniz, M. Engin, Kesen N. Feyzal & Üre Ömer (2006). An investigation of trait anger (t-anger) and anger subscales of adolescents living in youth homes. *educational sciences: Theory and Practise*, 6 (1), 133 -159.
- Dervişoğlu Mavi, C. (2007). *Okul öncesi kurumlarına devam eden 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve problem davranışlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Diakiw, J. (2016). Good for kids, good for us: Socio-emotional skill development in the early years. *Our Schools Our Selves*, 25(2), 39-46. <https://diakiwsdigest.wordpress.com/2016/02/11/good-for-kids-good-for-us/>

- Eckes, T., Trautner, H. M. (2000). *Developmental social psychology of gender: an integrative framework*. (T. Eckes ve H. M. Trautner Ed.), The Developmental Social Psychology Of Gender. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
https://www.researchgate.net/publication/376886285_Developmental_social_psychology_of_gender_An_integrative_framework
- Ekici, F. Y. (2018). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 20, 290-305.
https://www.researchgate.net/publication/323402142_Okul_Oncesi_Egitime_Devam_Eden_Cocuklarin_Iletisim_Becerilerinin_Degerlendirilmesi
- Epstein, A. S. (2015). *Using technology appropriately in the preschool classroom*.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi/issue/53603/714636>
- Erarslan-Çapan, B.ve Korkut- Owen, F. (2017).Çocukların kendilik değerini geliştirmede kendilik değeri geliştirme programı ve sosyal ve duygusal eğitim programının etkililiği. *Electronic Journal of Social Sciences* 16 (62) , 756-769.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/28698/305405>
- Ergin, H. (2004). Okul öncesi dönem çocukları için iletişim becerileri ölçeklerinin geçerlik, güvenirlik ve norm çalışması. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2, 181-199.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/93001>
- Faber, A. and Mazlish, E. (2003). *Çocuklarla iletişim*. (Çev. İ. Van Den Born). Kuraldışı Yayıncılık.
- Facione, P. A. (1990). *Critica i thinking: A statement of expert consensus for purposes of educational assessment and instruction. Researchfindings and recommendations*. Millbrae, CA: The Califomia Academic Press. (ERIC Document Reproduction Service No: ED3I5423). 24.05.2024 tarihinde <http://www.eric.ed.lzov/> adresinden alınmıştır.
- Fagan, J., Iglesias, A. (2000) The relationship between fathers' and children's communication skills and children's behavior problems: a study of head start children, *Early Education andDevelopment*,11(3),307-320.
https://www.researchgate.net/publication/249021552_The_Relationship_between_Fat

hers' and Children's Communication Skills and Children's Behavior Problems A
Study of Head Start Children

Feldman, R. S. (2021). *Understanding psychology (15th edition)*. McGraw-Hill Education.

Fisher, R. (1995). *Teaching children to think*. Stanley Thornes.

Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). Mc Graw Hill.

Gander M. J. Ve H. W. Gardiner(2010). “Çocuk ve ergen gelişimi”, Yayına Haz. Bekir Onur, İmge Kitapevi.

Gartrell, D. (2004) *The power of guidance.teaching social-emotional skills in early childhood classroom*. Delmar Learning.

Gatumi, J.C. & Kathuri, W. N. (2018). An exploration of life skills programme on preschool children in embu west, *Journal of Curriculum and Teaching*, 7(1), 1-6.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1167184.pdf>

Gazda, G. M., Ginter, E. J., & Horne, A. M. (2001). *Group counseling and group psychotherapy: theory and application*. Allyn & Bacon.

Gordon, R. (2003). The meanings and implications of convergence. *Digital journalism: Emerging media and the changing horizons of journalism*, 57-73.
https://www.researchgate.net/publication/263335533_The_meaning_and_influence_of_convergence

Gökel, Ö. (2020). Teknoloji bağımlılığının çeşitli yaş gruplarındaki çocuklara etkileri hakkındaki ebeveyn görüşleri. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 2(1), 41-47.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ktppdergisi/issue/53603/714636>

Göktürk İ., F. (2014). *Barışçıl yaşam becerileri temalı eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

- Görmüş, Ş. A., Aydın, S., ve Ergin, G. (2013), “İşletme Bölümü Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Cinsiyet Rollerine Bağlamında İncelenmesi”, *Sosyal Bilimler Dergisi / XV* (1), s. 109-128. <https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11630/3653/109-128.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Guralnick, M. J. (2019). *The effectiveness of early intervention*. Paul H Brookes Publishing.
- Güney, M. (2021). *Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşam becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Güngör, N., & Aydın, D. (2011). *İletişim*. Siyasal Kitabevi.
- Günindi, N. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Ox_Oqa25ifGkb6n84J7r9A&no=FdztjtJW2vzWe1gy8s4jYw
- Günüş, S. ve Atli, S. (2018). 18-24 aylık bebeklerde teknolojinin etkisine yönelik ebeveyn görüşleri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions* 5(2), 1–22. https://www.researchgate.net/publication/337941219_18-24_aylik_bebeklerde_teknolojinin_etkisine_yonelik_ebeveyn_gorusleri
- Halpern, D. F.. (2014). *Thought and knowledge: An introduction to critical thinking*. Fifth edition published 2014 by Psychology Press. ISBN: 978-1-84872-628-4.
- Hanley, G. P., Heal, N. A., Tiger, J. H., & Ingvarsson, E. T. (2007). Evaluation of a classwide teaching program for developing preschool life skills. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 40(2), 277-300. https://www.researchgate.net/publication/6214290_Evaluation_of_a_Classwide_Teaching_Program_for_Developing_Preschool_Life_Skills
- Hart, B., & Risley, T. R. (1995). *Meaningful differences in the everyday experience of young American children*. Paul H Brookes Publishing.

- Harttgen, K., & Klasen, S. (2009). *Educational marginalization across developed and developing countries*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000186583>
- Hopkins, H. R. ve Klein, H. A. (1993). Multidimensional selfperception: Linkages to parental nurturance. *The Journal of geneticpsychology*, 154(4), 465-473. <https://doi.org/10.1080/00221325.1993.9914745>
- Jafari, K. K. (2021). *Erken çocukluk dönemindeki çocukların zeka düzeyleri ve sosyal becerileri ile ailelerin ebeveynlik ve dijital ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Doctoral dissertation, Bursa Uludag University]. <https://acikerisim.uludag.edu.tr/items/3040cfd6-ecb3-44b0-b09d-d047c3b47745>
- Kaptagel, İ. G. (1984). *Tıpsal psikoloji (2. Baskı)*. Beta Yayınevi.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatekin, K., Sönmez, Ö. F. ve Kuş Z. (2012). *İlköğretim öğrencilerinin iletişim becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/3, 1695- 1708. <https://openaccess.ahievran.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12513/390/karatekin%2c%20kadir.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kargı, E. (2009). *Bilişsel yaklaşıma dayalı kişiler arası sorun çözme becerileri kazandırma (BŞÇ) programının etkililiği: Okul öncesi dönem çocukları üzerinde bir araştırma*. [Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi].
- Kayagil, S., & Erdoğan, A. (2011). Bazı değişkenlerin ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerini yordama gücü. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 321-334. https://www.researchgate.net/publication/330356439_BAZI_DEGISKENLERIN_ILK_OGRETIM_YEDINCI_SINIF_OGRENCILERININ_ELESTIREL_DUSUNME_BECERILERINI_YORDAMA_GUCU
- Kazan, H., & Sarısoy, s. (2021). Anne-çocuk ilişkisi bağlamında okul öncesi dönemde iletişim becerileri üzerine bir araştırma. *Istanbul Aydın University Journal of Social*

Sciences/Istanbul Aydin Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(2).
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iausos/issue/61127/899172>

Kazu, İ. Y. (2019). Sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı kişilerin eğitimleri sırasında karşılaştıkları sorunlar. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (34), 38-47. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/47925/606256>

Keith, T. Z., Keith, P. B., Troutman, G. M., Bickley, P., Trivette, P. S., & Singh, K. (1993). Does parental involvement affect eighth grade student achievement? Structural analysis of national data. *School Psychology Review*, 22, 474-496
https://www.researchgate.net/publication/232428498_Does_Parental_Involvement_Affect_Eighth_Grade_Student_Achievement_Structural_Analysis_of_National_Data

Kennedy, F., & Pearson, D. (2014). The life skills assessment scale: Measuring life skills of disadvantaged children in the developing world. *Social Behavior and Personality*, 42(2), 197-210.
https://www.researchgate.net/publication/263459091_The_Life_Skills_Assessment_Scale_Measuring_Life_Skills_of_Disadvantaged_Children_in_the_Developing_World

Kervancı, F. (2008). *Büro çalışanlarının duygu yönetimi yeterlilik düzeylerinin geliştirilmesinde duygu yönetimi eğitimi programının etkisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kesici, Şahin (2002). *Üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerinin psikolojik ihtiyaç örüntüleri ve özlük niteliklerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].

Kır, İ. (2006). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 381-404. <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6150/82609>

Koçer, N. K. & Akduman, G. G. (2021). Sosyal duygusal gelişimle ilgili temel kavramlar. H. G. Ogelman (Ed.), *Sosyal Ve Duygusal Gelişim* (s. 1-23). Eğiten Kitap.

Korkut, Fidan (1996); “İletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi ve geçerlilik çalışmaları”, *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 18-23.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21427/229793>

- Kotaman, H. (2008). Türk ana babalarının çocuklarının eğitim öğretimlerine katılım düzeyleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 135-149.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/uefad/issue/16687/173409>
- Köseoğlu, E. (2014). *İlkokul 4. sınıflarda drama etkinlikleriyle işlenen derslerin öğrencilerin problem çözme ve karar verme becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Kuyucu, Y. (2012). *Duyguları anlama becerileri farklı düzeydeki çocukların (60-72 ay) akranlarına karşı gösterdikleri duygusal ve davranışsal tepkilerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Kwan, V. S. Y., Kenny, D. A., John, O. P., Bond, M. H. ve Robins, R. W. (2004). Reconceptualizing individual differences in self-enhancement bias: An interpersonal approach. *Psychological Review*, 111(1), 94-110
https://www.researchgate.net/publication/8890983_Reconceptualizing_Individual_Differences_in_Self-Enhancement_Bias_An_Interpersonal_Approach
- Lamb, M. E. (1978). The development of sibling relationships in infancy: a shortterm longitudinal study. *Child Development* 49(4), 1189-1196.
https://www.jstor.org/stable/1128759?casa_token=WVKpdYVj64IAAAAA%3APX3XQSzLvW8KuzQs0yy235WkQwd6_mByMLp474fmjJZsTQbYkhD6D0mcgyt_RHY52D0IFPBWf1rArkIO2IBoknb2jsJ-v9lHQXUPFU0Vej6jCUnxjMHikg
- Lidaka, A. & Lanka, S. (2014). Acquisition of youth life skills. *European Scientific Journal*, (1), 1-9. file:///C:/Users/LENOVO/Downloads/4068-Article%20Text-11900-1-10-20140916%20(3).pdf
- Luczynski, K. C., & Hanley, G. P. (2013). Prevention of problem behavior by teaching functional communication and self-control skills to preschoolers. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 46(2), 355-368.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/jaba.44>
- Ludlow, P. (2018). The European commission. In *The New European Community* (pp. 85-132). Routledge.

- Lupton, Deborah (2002). “*Duygusal yaşantı*”, (Çev: Mustafa Cemal, 1. basım), Ayrıntı Yayınları. Birinci Basım.
- MEB. (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. www.meb.gov.tr.
- Murthy, C. G. V. (2016). Issues, problems and possibilities of life skills education for school going adolescents, *The International Journal of Indian Psychology*, 3(3), 56-76. <https://oaji.net/articles/2016/1170-1466768063.pdf>
- Ocak, G., & Erşen, Z. (2015). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(33), 1-19. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/19406/206288>
- Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Orçan Kaçan, M., Ata, S., Kimzan, İ. & Karayol, S. (2019). Bazı değişkenlere göre annelerin çocuklarının öz bakım becerilerini destekleme uygulamaları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (52), 428-446. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/49455/495352>
- Ozankaya, Ö. (1995). Temel toplumbilim terimleri sözlüğü. *İstanbul: Cem Yayınevi*.
- Öksüz, Z. (2008). *Otistik ve normal çocuk sahibi anne babaların bazı psikiyatrik ve psikolojik özelliklerin karşılaştırılması*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ömeroğlu, Esra & Kandır, Adalet (2005). *Bilişsel Gelişim*. Morpa Kültür Yayınları.
- Önal, F. (2018). *Okul öncesi eğitimde sınıfta kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan çocukların prososyal davranışlarının incelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Önder, A., Dağal, A. B. & Şallı, D. (2015). 5-6 Yaş çocukları için iletişim becerileri ölçeği geçerlik- güvenirlik çalışması”, *Eğitim ve Öğretim Araştırma Dergisi*, 4, 1-13. https://www.researchgate.net/publication/304498579_5-6_yas_cocuklari_icin_iletisim_becerleri_olcegi_gecerlik-guvenirlilik_calismasi

- Önder, A., Balaban-Dağal, A., Şallı, D. (2016). Investigation of 60-72 months children communication skills by age, gender, parent's education level and parenting styles variables. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications (ijonte)*,7(4),84-93.
https://www.researchgate.net/publication/310384851_investigation_of_60-72_months_children_communication_skills_by_age_gender_parent's_education_level_and_parenting_styles_variables
- Özbek, M. F. (2004). Toplumsal yaşamda empati. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler EDerğisi*,1,1-16.
<https://arastirmax.com/tr/system/files/dergiler/9383/makaleler/1/arastirmax-toplumsal-yasamda-empati.pdf>
- Özbey, Ç. (2004). *Çocuk sorunlarına yapıcı çözümler*. İnkılâp Kitabevi.
- Özel, E. & Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 36, 9-34.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/24711/261354>
- Özen Altınkaynak, Ş., & Yanıklar, C. (2014). Anne ve babaların okul öncesi eğitimden çocuklarının gelişimine yönelik beklentileri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(30), 56-72.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/19403/206220>
- Özerbaş, D. H. (2004). *Durumlu öğrenmenin duygusal zeka yeterliliklerinin geliştirilmesine etkisi*. [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Kyv2PaX-3g5t2dPOF3zTeA&no=Y-Proj8MRe468h7qHkvsw>
- Özgülük, G. (2006). *Okul öncesi eğitim kurumlarında tam ve yarım günlük eğitim programlarına göre 5-6 yaş grubu çocuklarının sosyal duygusal gelişimlerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Özmert, E. N. (2006). Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-III: Aile. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 49(3), 256-273.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumussagbil/issue/74040/1182716>

- Pekdoğan S. (2015). *Karar verme becerileri eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının karar verme becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Plutchik, R. (1997). *The circumplex as a general model of the structure of emotions and personality*. In Plutchik, R. ve Conte, R. H. (Eds.), *Circumplex models of personality and emotions* (pp. 17-45). American Psychological Association Press.
- Rahmati B, Adibrad N & Tahmasian K. 2010. The effectiveness of life skill training on social adjustment in children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5: 870-874. https://www.researchgate.net/publication/271638429_The_Effectiveness_of_life_skill_training_on_Social_adjustment_in_Children
- Ramsey, M. (1998), Professional and popular medicine in France 1770:1830, *The Social World of Medical Practice*, Cambridge University Press.
- Rana, Poojaba, (2006). “Effective communication skills”, *International Journal of Research and Analytical Reviews*. 2 (1), 29-31.
- Rehber, E. (2007). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=U_dZ4EZzzYETJ9H4WCgh1A&no=kzOhu77z4ZSf_h1cwiizXw
- Robertson, A. K. (2002). *Etkili dinleme*. (Çev. S. Yarmalı). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Rogers, Carl R. (1983). “Empatik olmak değeri anlaşılmamış bir varoluş şeklidir.” Çev. F. Akkoyun. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 16, 103-124.
- Romiszowski, A. (2009). *Fostering skill development outcomes*. In Reigeluth, Charles M. (Eds.), *Instructional design theories and models* (pp. 199-224). Routledge.
- Roohi, F. (2014). Fostering life skills: role of social science. *Gyanodaya*, 7(2), 6- 11.
- Ryder, V. (1995). *Parents and their children*. The Goodheart, Willcox Company

- Salovey Peter and John D. Mayer, 'Emotional intelligence', Imagination, cognition and personality, Vol. 9, No. 3, 1990, s. 185-211
- Santrock, J. W. (2015). *Benlik, kimlik ve dini/manevi gelişim. J. W. Santrock içinde, Yaşam Boyu Gelişim, Gelişim Psikolojisi* (s. 382-383). Nobel Yayınevi.
- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=BKguJwnO1VFCYypMW5yHuw&no=WlxGnfflRsvXs_XGTNv7g
- Sayan, H. (2016). Okul öncesi eğitimde teknoloji kullanımı. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 5(13). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/367647>
- Sayers, F. (1993). *Yöneticilikte iletişim*. (Çev. D. Şahiner). Kişisel Gelişim ve Yönetim Dizisi No 6. Rota Yayıncılık.
- Saymaz, İ. (2003). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Schurer, S. (2017). Does education strengthen the life skills of adolescents. Secondary and higher education are windows of opportunity for boosting students' life skills. IZA World Of Labor. <https://wol.iza.org/articles/doeseducation-strengthen-the-life-skills-of-adolescents> 08.05.2024 tarihinde erişildi.
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. (21. baskı). Pegem Akademi Yayınları.
- Sezgin, E. (2011). *Problem çözme becerisi ölçeğinin geliştirilmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Sezgin, S. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işbirlikli öğrenmeye yönelik tutumları ile etkili iletişim becerileri arasındaki ilişki*. [Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü].

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=zZ3KPgQ5syh-GHY2odbBlQ&no=7vDXICY5BB_FEPfFXxJEQ

Signe, P. & Van Schaik C.P.. (2000). *Dominance and communcation:conflict management in various social setting. natural conflict resolution.* (Ed: Aureli F, de Waal FBM). University Of California Press,

Spence, S. H. (2003). Social skills training with children and young people: Theory, evidence and practice. *Child Adolescent Mental Health*, 8(2), 84-96.
<https://doi.org/10.1111/1475-3588.00051>

Sternberg, R. J., Grigorenko, E. L. & Singer, J. L. (2004). *Creativity: From potential to realization.* American Psychological Association.

Şahin, F. Y. (1999). Grupla iletişim becerileri eğitiminin üniversite öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 22(110).
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=B3uFCo4D6B5bdkuPjL4jXA&no=B3uFCo4D6B5bdkuPjL4jXA>

Şen, H. T., Yılmaz, F. T., & Ünüvar, Ö. P. (2013). Hizmet içi eğitim hemşirelerinin iletişim beceri düzeyleri. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 4(1), 13-20.
https://jag.journalagent.com/phd/pdfs/PHD-70188-RESEARCH_ARTICLE-TASKIN_YILMAZ.pdf

Tarkoçin, S. & Tuzcuoğlu, N. (2014).Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-66 aylık çocukları olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim kurma düzeyleri ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 339-354.
https://asosjournal.com/?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=2127038386_433%20NECLA%20TUZCUO%C4%9ELU.pdf&key=33008

Taylı, A. (2000). *Kardeş sahibi olup olmama durumunun okul öncesi dönemdeki sosyal oyuna etkisi.* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.

TDK. (2022). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri.* <https://sozluk.gov.tr/>.

Telman, N. & Ünsal P. (2005). *İnsan İlişkilerinde İletişim.* Epsilon Yayıncılık.

- Tuncer, S., Demirci, M., Tiryaki, M., Ünlü, N., & Uysal, Ö. (2013). The effect of a modeling resin and thermocycling on the surface hardness, roughness, and color of different resin composites. *Journal of esthetic and restorative dentistry*, 25(6), 404-419. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/jerd.12063>
- Thompson, Ross A. (1990). Empathy and emotional understanding: the early development of empathy. In N. Eisenberg, J. Strayer (Eds.) *Empathy and Its Development*(p. 119-145) Cambridge University Press.
- Topcu Bilir, Z. (2019). *Yaşam becerileri programının beş yaş çocuklarının yaşam becerileri, benlik algıları ve sosyal duygusal uyum düzeylerine etkisi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Torrance, E. P. (1974). *Torrance test of creative thinking, verbal tests forms a and b (figural a& b)*, Scholastic Service Inc. Il, Bensenville.
- TÜİK. (2011). Nüfus ve konut araştırması 2011. <http://www.tuik.gov.tr/> adresinden 17.04.2024 tarihinde erişildi.
- Türkyılmaz, M. İ., & Pekdoğan, S. (2019). 6-7 yaş çocuklarda sosyal davranış ve okula hazırbulunuşluğun bazı değişkenler açısından incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 133-160. <https://dergipark.org.tr/en/pub/opus/article/543250>
- UNICEF. (2003). Definition of terms life skills. Erişim adresi: <https://www.unicef.org/lifeskills/> adresinden 12.04.2024 tarihinde erişildi.
- Ülke-Kürkçüoğlu, B. (2010). *0-6 yaş arası çocukların temel gelişimsel özellikleri: Bilişsel Gelişim Ve Dil Gelişimi*. Erken Çocukluk Eğitimi, Pegem Yayınları.
- Walker, D., Greenwood, C., Hart, B. & Carta, J. (1994). *Prediction of school outcomes based on early language production and socioeconomic factors*. Child Development, 65, 606-621.
- Watson, G. & Glaser, E. M. (1980). *Watson-Glaser critical thinking appraisal, forms A and B*. Cleveland, Ohio: The Psychological Corporation.

- Weisner, T. S. (1984). "A cross-cultural perspective: ecocultural niches of middle childhood". (Collins, A. Ed.) *The Elementary School Years: Understanding Development During Middle Childhood*, 335–369. DC: National Academy Press.
- Wentzel, K.R. & Erdley, C.A. (1993). Strategies for making friends relations to social behavior and peer acceptance in early adolescence. *Developmental Psychology*, 29(5), 819-826. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.29.5.819>
- Wong, A.S.K., Li-Tsang C. C. W, P. & Siu, A M.H. (2014). Effect of a social emotional learning programme for primary school students. *Journal of Occupational Therapy*, 24, 56-63. https://www.researchgate.net/publication/270825296_Effect_of_a_Social_Emotional_Learning_Programme_for_Primary_School_Students
- World Health Organization [WHO]. (1997). *Life skills education for children and adolescents in schools: Introduction and guidelines to facilitate the development and implementation of life skills programmes*. WHO Programme on Mental Health. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/63552/WHO_MNH_PSF_93.7A_Rev.2.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Yalçın, H. (2013). Anne - çocuk iletişimi eğitiminin etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*,(28), 179-194. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sufesosbil/issue/11409/136238>
- Yaşar Ekici, F. (2018). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi/The Journal of Social Science*. https://www.researchgate.net/publication/323402142_Okul_Oncesi_Egitime_Devam_Eden_Cocuklarin_Iletisim_Becerilerinin_Degerlendirilmesi
- Yel, B.E. & Korhan, O. (2015). Eğitsel amaçlı masaüstü/dizüstü/tablet bilgisayar kullanımında öğrencilerin kas iskelet hareketleri ve olası kas iskelet rahatsızlıkları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 3(3), 631-638. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/195500>
- Yeşilay. (2021). Yaşam becerileri eğitim programı. <https://www.yesilay.org.tr/tr/yybe> adresinden 12.02.2024 tarihinde erişilmiştir.

- Yıldırım, Y. (2017). *Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan yaşam becerisi eğitim programının çocukların yaşam becerilerine ve sosyal uyumlarına etkisi*. [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=kxUzbnjMfdNcu-VoB7mxQw&no=rgaVHNj1Dmib5LEJg5iCmw>
- Yıldırım, Y., & Temel, Z. F. (2020). Yaşam becerileri eğitim programının anasınıfına devam eden çocukların yaşam becerilerine ve sosyal uyumlarına etkisinin incelenmesi. *YaşadıkçaEğitim*, 34(2), 384-405.
<https://journals.iku.edu.tr/yed/index.php/yed/article/view/212/151>
- Yılmaz, İ. ve Çimen, Z. (2008). Beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeyleri. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10 (3), 3-14
- Yılmaz, N. (2003), “Türkiye’ de okul öncesi eğitimi”. Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar. *Morpa Kültür Yayınları*.
- Yılmaz, Z. (2019). *18-25 yaş arası üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının depresyon ve yalnızlıkla ilişkilendirilmesi*. [Yayımlanmamış doktora tezi], İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Yorulmaz, Z. (2017). *Okul öncesi öğrencilerinin benlik algılarının ve sosyal uyumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=D3emtCmN0nYdkANs4MbCWw&no=oWEVckrU_rTmKeNV0Ux8YQ
- Yusufoğlu, Ö.Ş. (2017). Boş zaman faaliyeti olarak akıllı telefonlar ve sosyal yaşam üzerine etkileri: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6, (5), 2414-2434.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/itobiad/issue/31500/333709>
- Yüksel Şahin, F. (2008). Communication skill levels in Turkish prospective teachers. *Social Behavior and Personality*, 36(9), s. 1283-1294.
https://www.researchgate.net/publication/230794126_CommuniCation_Skill_levelS_i_n_turkiSh_ProSPeCtive_teaCherS

- Yüksel-Şahin, F. (1999). Grupla iletişim becerileri eğitiminin üniversite öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 22(110), 12-19. <https://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5351/1507>
- Zembat, R., Koçyiğit, S., Akşin-Yavuz, E. & Tunçeli, H.İ. (2018). Çocukların benlik algısı, mizaç ve sosyal becerileri arasındaki ilişkiler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7 (1), 548-567 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/36208/407461>
- Zolten, K., & Long, N. (2006). *Parent/child communication. Department Of Pediatrics, University Of Arkansas For Medical Science.*

EKLER

EK-1. OKUL ÖNCESİ DÖNEM YAŞAM BECERİLERİ ÖLÇEĞİ

OKUL ÖNCESİ DÖNEM YAŞAM BECERİLERİ ÖLÇEĞİ	Her Zaman	Sıklıkla	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
I. FAKTÖR (Sosyal Yaşam)					
1. Kendisi ile ilgili tanıtıcı bilgiler verir.					
2. Başladığı bir etkinliği zamanında tamamlar.					
3. Ailesine yönelik tanıtıcı bilgiler verir.					
4. Arkadaşlarını davranışlarıyla yönlendirir.					
5. Gerektiğinde liderliği üstlenir.					
II. FAKTÖR (Sorumluluk)					
52. Oyun esnasındaki değişimlere uyum gösterir.					
53. Ödünç aldığı bir şeyi sahibine iade eder.					
58. Başkasının bir eşyasını almak için izin ister.					
III. FAKTÖR (Öz-Farkındalık)					
34. Kendisinin dünyaya nasıl geldiğini açıklar.					
38. Onaylamadığı bir düşünceyle karşılaştığında onu anlamaya çalışır.					
IV. FAKTÖR (Cinsiyet Farkındalığı)					
32. Cinsiyetleri söyler.					
33. Cinsiyetlerin özelliklerini açıklar.					

EK-2. 5-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN İLETİŞİM BECERİLERİNİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

	Her zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
1-Akranlarından oluşan bir gruba kolayca katılır.					
2- Grup içerisinde diğer kişilerle iletişim kurar (arkadaşlarıyla konuşması, çekingen olmaması, keyifli olması..vs)					
3- Kolay arkadaşlık kurar					
4-Sosyal bir ortama girdiğinde yetişkin desteği olmadan kendisi iletişimi başlatır					
5-Başından geçen bir olayı kendisi anlatır.					
6- Yabancılardan oluşan bir ortamda kendini rahat ifade edebilir					
7- Akranlarıyla sohbete katılır.					
8-Yetişkinle sohbete katılır					
9- Herhangi bir konuda iletişimi başlatır.					
10- Herhangi bir konuda iletişimi sürdürür.					

EK-3. Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 10.07.2024-963216

T.C
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ : 10.07.2024

TOPLANTI SAYISI : 14

KARAR SAYISI : 333

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü **Dr. Öğr. Üyesi Yakup YILDIRIM**'ın danışmanlığını, **Pınar ATİK**'in araştırmacılığını üstlendiği, *"Okul Öncesi Dönemde Yaşam Becerileri ile İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin Farklı Sosyokültürel Değişkenler Açısından İncelenmesi"* konulu çalışmanın, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucuya ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
Kurul Başkanı

Başkan
Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA

Başkan Yrd.
Prof. Dr.
Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM
(raporlu)

Üye
Prof. Dr.
Ebru İÇİGEN

Üye
Prof. Dr.
Nurşen ADAK

Üye
Prof. Dr.
Taner KORKUT

Üye
Prof. Dr.
Gökhan AKYÜZ

Üye
Prof.
Ceren HEPYÜCEL
(izinli)

EK-4. Bildirim Sayfası

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tarih ve İmza

Pınar ATİK ERDİN

Ek- 5. Gönüllü Katılım Formu

Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Pınar ATİK ERDİN ve Dr. Öğr. Üyesi Yakup YILDIRIM tarafından yürütülen bir yüksek lisans tez çalışmasıdır.

Bu araştırmanın amacı, farklı sosyoekonomik bölgede yaşayan 5-6 yaş grubu çocukların yaşam becerileri ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmacının eğitim ve kullanım izinlerini aldığı “Okul Öncesi Dönem Yaşam Becerileri Ölçeği” ve “5-6 Yaş Grubu Çocukların İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” uygulanacaktır. Araştırmaya katılım kesinlikle gönüllülük esastır. Çalışma sırasında elde edilen bilgiler sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır. Çalışmanın değerlendirme aşamasında, öğretmenlerin veya çocukların kişisel bilgilerini tanımlayacak hiçbir ifadeye yer verilmeyecektir. Uygulamadan rahatsızlık duyduğunuz bir durum olduğunda araştırmacı Pınar ATİK ERDİN’e haber vererek programdan dilediğiniz zaman ayrılabilirsiniz. Çalışmaya verdiğiniz değerli destekleriniz için teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha detaylı bilgi almak için; araştırmacı Pınar ATİK ERDİN’e (e-mail: [REDACTED]) yoluyla ulaşabilirsiniz. Çocuğumun bu çalışmaya katılmasına gönüllü olarak izin veriyorum. Belirtilen ölçeğin çocuğuma uygulanarak elde edilen bilgilerin bilimsel amaçlı olarak kullanılmasına izin veriyorum.

Öğrenci Velisi

Adı ve Soyadı

Tarih

İmza

Ek-6. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili Öğretmenler,

Bu çalışma, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60- 72 aylık çocukların yaşam becerileri ile dil becerilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Soruları içtenlikle yanıtlamanız çalışma sonuçlarını olumlu yönde etkileyecektir. Soruları normal gelişim gösteren çocukları baz alarak doldurmanız önemle rica olunur. Bu anket sınıfınızdan seçeceğiniz bir çocuğunuza uygulanmalıdır. Tüm soruları yanıtlamanız önem taşımaktadır.

Katkılarınız için teşekkür ederiz.

1. Bulunduğunuz şehir

- Antalya
- Bitlis

2. Çocuğun Cinsiyeti:

- Kız
- Erkek

3. Çocuğun Sahip Olduğu Kardeş Sayısı:

- 1
- 2
- 3
- 4
- 4 ve daha fazla

4. Çocuğun Ailesinin Sosyo Ekonomik Düzey

- Alt Sed
- Orta Sed
- Üst Sed

5. Çocuğun Anne ve Babasının Birliktelik Durumu:

- Evli, birlikte
- Evli, ayrı yaşıyor
- Boşanmış
- Eşlerden biri hayatta değil

6. Çocuğun Annesinin Eğitim Durumu

- İLKOKUL
- LİSE
- LİSANS
- YÜKSEKLİSANS

7. Çocuğun Annesinin Eğitim Durumu

- İLKOKUL
- LİSE
- LİSANS
- YÜKSEKLİSANS

Ek-7. Özgeçmiş

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Pınar ATİK ERDİN

Doğum Yeri: [REDACTED]

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Akdeniz Üniversitesi/ Okul Öncesi Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi: Akdeniz Üniversitesi/ Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

Çalıştığı Kurumlar: Cem yuva/ Antalya, Ufkum Rehabilitasyon Merkezi/ Antalya, Karaşeyh Köyü İlkokulu/ Bitlis-Adilcevaz.

EK-8: İNTİHAL RAPORU

Okul Öncesi Dönemde Yaşam Becerileri ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin Farklı Sosyo-Kültürel Değişkenler Açısından İncelenmesi

ORJİNALLIK RAPORU

% **17**

BENZERLİK ENDEKSİ

% **12**

İNTERNET KAYNAKLARI

% **12**

YAYINLAR

% **6**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

www.akademiksporarastirmalarikongresi.com

İnternet Kaynağı

% **2**

2

dergipark.org.tr

İnternet Kaynağı

% **1**

3

acikbilim.yok.gov.tr

İnternet Kaynağı

% **1**

4

acikerisim.erbakan.edu.tr

İnternet Kaynağı

% **1**

5

openaccess.izu.edu.tr

İnternet Kaynağı

% **1**

6

docplayer.biz.tr

İnternet Kaynağı

<% **1**

7

Özdal, Funda. "İlköğretim Dört Ve Beşinci Sınıfı Devam Eden, Anne-Babası İle Yaşayan ve Baba Yoksunu Olan Çocukların Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024

Yayın

<% **1**